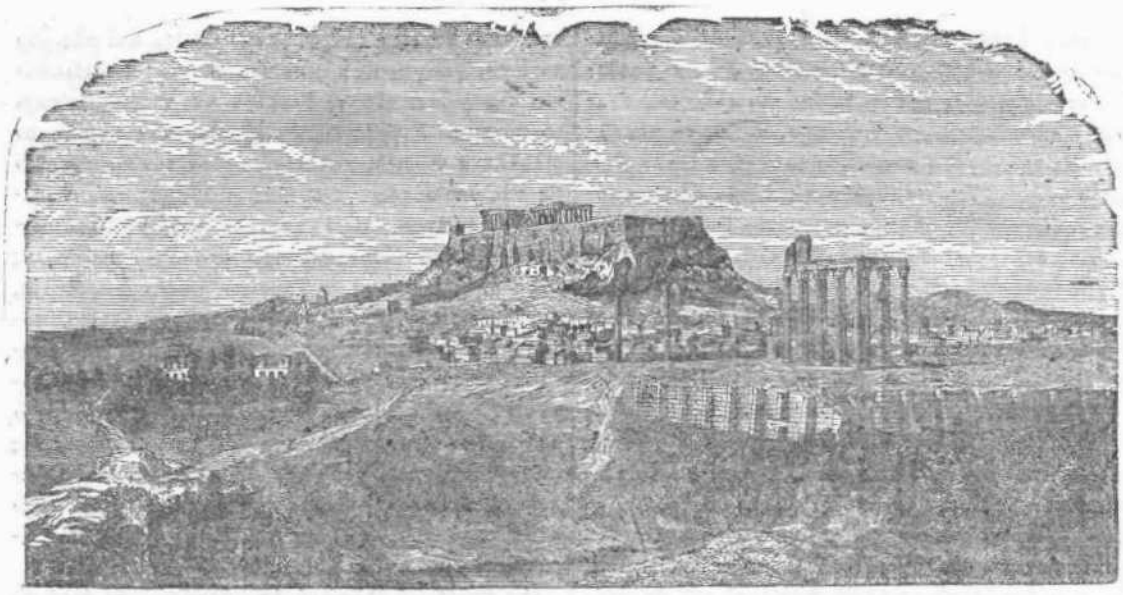

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1860. ΤΟΜΟΣ ΙΑ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 251.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΗΣ.

—ooo—

Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τῇ 6 Ἰαννουαρίου 1785. Μόλις δεκαπενταετὴς μετέβη εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐν τῷ τότε περιφήμῳ Πανεπιστημίῳ τῆς Παδοῦας ἐστέφθη νομοδιδάκτωρ τὸ 1805. Ἡ περὶ τὴν φιλολογίαν, ἰδίως δὲ περὶ τὴν ἱστορίαν, σπανία αὐτοῦ ἐπίδοσις ἐφείλκυσεν οὐχὶ μόνον τὴν προσοχὴν ἀλλὰ καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν διασημοτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἰταλῶν λογίων καὶ ποιητῶν, ὥστε τὸ 1804 καὶ 1805 ὠνομάσθη μέλος τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ *Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας καὶ τῆς Φλωρεντιανῆς Ἀκαδημίας*. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Κέρκυραν ἤρχισε νὰ παραδίδῃ ἀμίσθως ἐν τῷ Λυκείῳ μαθήματα φιλολογίας, καὶ συγχρόνως ἐδημοσίευσεν ἱστορικάς τινας περὶ τῆς πατρίδος του εἰδήσεις ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Notizie per servire alla Storia Corcirese dai tempi eroici fino al secolo XII. Τὸ πρῶτον τοῦτο δοκίμιον τῆς πατρίου ἱστορίας τοσοῦτον ἤρεσεν, ὥστε ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν δημοσίευσίν του ἡ Γερουσία τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας ἀνηγόρευσε τὸν νέον συγγραφέα ἱστοριογράφον τῶν νήσων, ἀπονεμοῦσα αὐτῷ δικαίους ἐπαίνους διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν φιλολογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν αὐτοῦ ἀξίαν. Ὀλίγον δὲ πρὶν ἢ τὸ μικρὸν τοῦτο κράτος, ἀπολέσαν τὴν ἀνεξάρτητον αὐτοῦ ὕπαρξιν, κατεστήθη ἁπλῆ τῆς Γαλλίας ἐπαρχία, ὁ Μουστοξύδης ἀπεδήμησεν ἐκ δευτέρου εἰς Ἰταλίαν, ἐπεσκέφθη τοὺς Παρισίους, καὶ πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Μεδιόλανα, ἔνθα, κατὰ τὰ ἔτη 1811 καὶ 1814 ἐξέδωκε δύο τόμους τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ μελετῶν ὑπὸ τὸν τίτλον Illustrazioni Corcíresi· ἀνεκάλυψε δὲ καὶ ἐδημοσίευσεν ἀνέκδοτον ἀπόσπασμα τοῦ περὶ *Ἀντιδόσεως* λόγου τοῦ Ἰσοκράτους. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐποχὴν διωρίσθη μέλος ἀντεπιστέλλον τῆς ἐν Παρισίοις Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας (Institut) ὡς καὶ τῶν Βασιλικῶν Ἀκαδημιῶν τοῦ Βερολίνου, τοῦ Μονάχου, τοῦ Ταυρίνου καὶ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας τῆς Οὐΐλνης, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἄδεια παρὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας νὰ συμβουλευθῇ τὴν μεταξὺ τῆς ἑνετικῆς Πολιτείας καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν ἀλληλογραφίαν, ἐξ ἧς πολλὰς ἠρύσθη πολυτιμοτάτας σημειώσεις. Ἐπεσκέφθη δὲ τὸ 1814 ἐν Ζυρίχῳ καὶ τὸ 1815 ἐν Παρισίοις τὸν ἀείμνηστον συμπολίτην καὶ προσφιλῆ αὐτοῦ φίλον Ἰωάννην Καποδίστριαν, καὶ ἐπανακάμψας εἰς Ἰταλίαν ἐκοσμήθη παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας μὲ τὸ παράσημον τοῦ Ἁγίου Βλαδιμίρου. Περιηγήθη ἀκολούθως τὴν Γερμανίαν, καὶ ἐν Σαξωνίᾳ φιλοφρόνως τῷ ἐχορηγήθη ἡ ἄδεια νὰ ἐξετάσῃ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην τῆς οἰκογενείας τοῦ κόμητος Σχουλεμβουργ, τοῦ κατὰ τὸ 1716 ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἑνετικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐγχωρίων ἀνδρείως ὑπερασπίσαντος τὴν Κέρκυραν κατὰ τῶν πολιορ-

κούντων αὐτὴν Τούρκων. Πυτύχησε δὲ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ἐκείνῃ πολλὰς καὶ πολυτίμους ν' ἀποθησαυρίσῃ ἱστορικὰς τῆς πατρίδος του εἰδήσεις, ἀναδιφῶν σπουδαιότατα χειρόγραφα, ἀνήκοντα μὲν ἄλλοτε εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς νήσου ταύτης, παραληφθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ Σχούλεμβουργ κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐποχὴν τῆς πολιορκίας ἐκείνης. Τούτων ὁ Κερκυραῖος φιλολόγος τὰ μὲν ἐν ὁλοκλήρῳ ἀντέγραψε, τῶν δὲ ἐν σημειώσεσι τὰ μᾶλλον ἄξια λόγου διεφύλαξεν, ὅπως ἐν καιρῷ τῷ δέοντι πλουτίσῃ καὶ περικοσμήσῃ τὰ ἱστορικά του συγγράμματα. Μετὰ τὴν περιοδίαν ταύτην ἐξέδωκε τὴν περὶ τῶν τεσσάρων ἵππων τῆς τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἐν Ἐνετίᾳ μητροπόλεως σοφὴν διατριβήν, ἥτις ἐθαυμάσθη παρ' ὅλων τῶν πεπαιδευμένων διὰ τὴν ἔξοχον πολυμάθειαν, τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ καλλιέπειαν αὐτῆς. Μετὰ δὲ τοῦ Δημητρίου Σχινᾶ ἤρχισε νὰ ἐκδίδῃ συλλογὴν ἑλληνικῶν ἀνεκδότων μὲ φιλολογικὰς σημειώσεις (1816), καὶ τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐξέδωκε τοὺς βίους τοῦ τε Ἀνακρέοντος καὶ τοῦ Αἰσχύλου. Ἡ ἀνωτέρω διατριβή, οἱ δύο οὗτοι βίοι καὶ ἕτερα ἀξιοσπούδαστα αὐτοῦ συγγράμματα, συμπεριληφθέντα εἰς ἕνα τόμον, ἐδημοσιεύθησαν ἐν Μεδιολάνοις τὸ 1821 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν· Prose varie del cavaliere A. Mustoxidi, con aggiunte di alcuni versi.

Ἡ ἀπηνεστάτη πώλησις τῆς πολυθρηνήτου Πάργας δὲν ἠδύνατο νὰ μὴν ἀντηχήσῃ εἰς τὴν καρδίαν ἀνδρὸς, ὅστις ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων εἶχε πάντοτε περιπόθητον ἀντικείμενον τῶν μελετῶν του τὰς τοῦ ἰδίου ἔθνους μεγάλας καὶ σκληρὰς περιπετείας· ὅθεν ὕψωσε τὴν φωνὴν ἐνώπιον τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης, καταμηνύων τὴν ἀπάνθρωπον ἐκείνην πρᾶξιν διὰ τοῦ γαλλικοῦ συγγράμματος· «Exposé des faits qui ont précédé et suivi la cession de Parga, ἐν τῷ ὁποίῳ περιγράφει μὲ κατανυκτικώτατον ὕφος τὰς ἀξιοδακρύτους σκηνὰς τῆς καταστροφῆς ἐκείνης. Τὸ δὲ παράδοξον καὶ τὸ ἀποδεικνύον ὅτι ἡ εὔτολμος ὑπεράσπισις τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς ἀληθείας οὐδέποτε, οὐδ' εἰς αὐτοὺς ἐκείνους ἀπαρέσκει εἰς οὓς περιποιεῖ μᾶλλον ψόγον ἢ ἔπαινον, κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἀπενεμήθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας τὸ παράσημον τοῦ τάγματος τῶν Ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου. Ἐξακολουθῶν δὲ νὰ διατρίβῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Λομβαρδοβενετικοῦ βασιλείου, ἐνεθάρρυνε τὸν τυπογράφον Σονζόνιον νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἔκδοσιν τῶν εἰς τὴν ἰταλικὴν μεταγλωττισθέντων ἑλλήνων ἱστορικῶν· Οὕτως ἤρχισε τὴν τύπωσιν τῆς ἀξιολόγου συλλογῆς, ἣν ὁ μὲν ἐκδότης ἐπέγραψε Collana degli antichi Storici Greci volgarizzati, ὁ δὲ ἡμέτερος Μουστοξύδης περιεκόσμησε διὰ τῆς ὡραίας καὶ ὄντως κλασικῆς τοῦ Ἡροδότου ἐξιταλίσεως. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι τῆς μεταφράσεως ταύτης, πλουτισθείσης διὰ σχολίων καὶ σημειώσεων, μόνα τὰ ὀκτὼ βιβλία ἐδημοσιεύθησαν μέχρι τοῦδε, τοῦ δὲ ἐννάτου καὶ τελευταίου εἶχε κατ' αὐτὰς ἐκπεραιώσει τὴν μετάφρασιν καὶ μέρος αὐτῆς ἐγχειρίσει εἰς τὸν τυπογράφον, καταλείπων ἀνεξεργάστους μόνον τὰς πλείστας τοῦ βιβλίου τούτου σημειώσεις, καὶ τὰς δύο περὶ τῆς γεωγραφίας καὶ χρονολογίας τοῦ Ἡροδότου διατριβάς, αἵτινες ἔμελλον νὰ τελειοποιήσωσι τὸ πόνημα. Συγχρόνως δὲ ἐβοήθει τὸν περίφημον φιλέλληνα Φωριὲλ, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν Θωμασαῖον εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν γενομένας συλλογὰς τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1820 διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου σύμβουλος τῆς Αὐλῆς παρὰ τῇ ἐν Ταυρίνῳ Ῥωσσικῇ πρεσβείᾳ, μετέβη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Πεδεμοντίου, ἔνθα αἱ προσπάθειαί του πρὸς συμφιλίωσιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος μετὰ τοῦ Βασιλέως, ἐνῷ εὗρον ἀμεροληπτους καὶ δικαίους ἐπαινέτας μεταξὺ αὐτῶν τῶν φιλελευθέρων Ἰταλῶν, ἔτυχον ἐπίσης, ὡς πᾶσα ἀγαθὴ πρᾶξις, ἐν παρομοίαις περιπτώσεσι μάλιστα, τῆς καταφορᾶς τῶν συκοφαντῶν. Ἐκεῖ δὲ ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Πεδεμοντίου τὸ παράσημον τῶν Ἁγίων Μαυρικίου καὶ Λαζάρου.

Ἐν τούτοις ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, τὸ ἡρωϊκὸν τοῦτο τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος κατόρθωμα, ἐξερράγη· ὁ Μουστοξύδης, ἐξυμνήσας αὐτὴν δι' ὡραίων ἰταλικῶν στίχων, ἀνεδέχθη καὶ τὸ ἐπίπονον ἔργον νὰ πληροφορῇ τὴν Εὐρώπην περὶ τῶν θαλασσίων ἀνδραγαθημάτων τῶν ἡμετέρων, ἐκδίδων γαλλιστὶ περιοδικὸν σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον· Précis des opérations de la flotte grecque durant la révolution de 1821 à 1822. Μὴ παραβλέπων ἐνταυτῷ τὰ φιλολογικά, τὰ ἔχοντα μάλιστα στενὴν σχέσιν μετὰ τῆς ἐθνικῆς ὑπάρξεώς μας, κατεχώρισεν ὀλίγον βραδύτερον ἐν τῇ *Ἀνθολογίᾳ τῆς Φλωρεντίας τὰς Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς γλώσσης*, ἐν αἷς κυρίως ἠθέλησε ν' ἀποδείξῃ δι' ἀκαταμαχήτων λόγων ὅτι « ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ζῇ διὰ τῶν μᾶλλον ἢ ἧττον περιφανῶν αὐτῆς συγγραφέων, καὶ ὅτι διερχόμενοι τὸ μέγα διάστημα εἴκοσι καὶ ἑπτὰ περίπου αἰώνων, ἐκ τῶν ἡμερῶν μας μέχρι τῶν ἀπωτάτων τῆς ἀρχαιότητος, ὅτε ἔζη ὁ Ὅμηρος, οὐδεμίαν ἄλλην γλῶσσαν εὑρίσκομεν τοσοῦτον ἀρχοειδῶς ἐπεκτεινομένην ὡς ἡ ἑλληνική. » Ἔγραψε διὰ τὴν συλλογὴν τῶν ἑλλήνων ἱστορικῶν τοῦ Σονζονίου *Παράρτημά τι εἰς τὴν ἱστορίαν Ἡρακλείου τοῦ Ποντικοῦ*, καὶ βραδύτερον διὰ ἡρωϊκοκωμικὸν ποίημα τὸν βίον τοῦ Αἰσώπου. Τὸ 1829 προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Κυβερνήτου μετέβη εἰς τὴν ἀπηλευθερωμένην Ἑλλάδα, ἔνθα ἀνέλαβε τὴν διοργάνωσιν τῶν ἐν Αἰγίνῃ δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων, ἅμα δὲ καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος ἡ *Αἰγιναία* καὶ τῆς ἐφημερίδος ὁ *Ἑλληνικὸς Ταχυδρόμος*. Ἡ ἀποτρόπαιος δολοφονία τοῦ Κυβερνήτου ἠνάγκασε τὸν Μουστοξύδην ν' ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἑλλάδος καὶ νὰ ἐπανέλθῃ, μετὰ τοσαύτην πολυχρόνιον ἀπουσίαν, εἰς τὸν κόλπον τῆς ἰδίας πατρίδος, τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ πλέον εἰμὴ διὰ τὸν αἰώνιον βίον. Ἐλθὼν εἰς Κέρκυραν ἐξελέχθη τὸ 1833 ἀντιπρόσωπος, καὶ ἀμέσως γερουσιαστὴς τοῦ τετάρτου κοινοβουλίου, τοῦ πρώτου δόσαντος σημεῖα πολιτικῆς ὑπάρξεως εἰς τὰς νήσους· διὸ καὶ ἀπροσδοκήτως, καὶ τοι ἁρμοστεύοντος τοῦ φιλελευθέρου καὶ φιλέλληνος Νούγεντ, διελύθη ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Μετὰ τὴν διάλυσιν ταύτην ὁ Μουστοξύδης, ὁ δικαιώματι ἑδρεύων ἐν τῇ πέμπτῃ Βουλῇ, διωρίσθη Ἄρχων τῆς παιδείας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ θέσις αὕτη δὲν ἄφινεν ἐλευθέραν τὴν τοῦ Βουλευτοῦ ἐνέργειαν, δὲν ἐδίσταση νὰ παραιτηθῇ σχεδὸν ἀμέσως αὐτῆς, καὶ τοι λίαν ἐπικερδοῦς. Ἔκτοτε δὲ ἐφάνη ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὑποστηρίζων καὶ διευθύνων μὲ σπάνιον θάρρος καὶ σύνεσιν, ἐπὶ τῆς δεσποτείας μάλιστα τοῦ Δούγλας, τὴν πάλην μικροῦ καὶ ἀδυνάτου λαοῦ πρὸς ἀγέρωχον ἀντιπρόσωπον μεγάλης καὶ ἰσχυρᾶς Δυνάμεως. Ὁ ἁρμοστὴς οὗτος εἶχε διαδεχθῆ τὸν Νούγεντ μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς πρώτης συνόδου τοῦ πέμπτου κοινοβουλίου· ἡ ἀντιπολίτευσι, ἐπέμενε μετὰ ἀπαραδειγματίστου ἐπιμονῆς νὰ ἀπαιτῇ παρὰ τῆς προστασίας τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων της, ὥστε μετὰ τὴν δευτέραν σύνοδον ὁ ἁρμοστὴς προσέφυγεν εἰς τὸ πρόσφορον μέσον τοῦ νὰ χαλινώσῃ αὐτὴν δι' ἑτέρας διαλύσεως, μεγάλας προσπαθείας καταβαλὼν ὅπως κατὰ τὴν νέαν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων ψηφισθῶσι μόνον οἱ αὐτῷ ἀφωσιωμένοι. Μ' ὅλας ὅμως τὰς προσπαθείας ταύτας ὁ Μουστοξύδης ἐξελέχθη μὲ 313 κατὰ 15 ψήφων, καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη ὑπῆρξεν ἡμέρα ἐθνικῆς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως εἰς τὴν πατρίδα του. Ἡ μεταξὺ ἀντιπολιτεύσεως καὶ προστασίας πάλη ἀνεφάνη ὑπέρ ποτε ζωηροτέρα, καὶ διήρκεσε μέχρις οὗ ὁ Δούγλας ἐκήρυξε τὴν ἀναβολὴν τῆς Βουλῆς. Τότε οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐπεφόρτισαν τὸν Μουστοξύδην ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν, καὶ νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸν ὑπουργὸν ἀναφορὰν κατὰ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἁρμοστοῦ. Ἐλθὼν δὲ περὶ τὰ τέλη Μαΐου εἰς Λονδῖνον, εἶδεν ἀμέσως τὸν μαρκήσιον Νορμανβῦ, πρὸς ὃν παρουσίασε καὶ ὑπόμνημα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου, ἐν τῷ ὁποίῳ κατεδείκνυε τίνι τρόπῳ διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1817 παρεβιάσθη ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων, καὶ περαίνων ἐζήτει τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ συντάγματος τούτου, καὶ τὴν εἰς τὰς νήσους ἀποστολὴν ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως ἐξακριβώσῃ τὰς καταχρήσεις τῆς ἀγγλοϊονικῆς κυβερνήσεως. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ μὲν Εὐρώπη σχεδὸν ἅπασα ὑπέκυπτεν ὑπὸ τὴν πίεσιν καὶ τὴν ἐπίῤῥοιαν τῶν βιενναίων συνθηκῶν, ἡ δὲ κραταιὰ Ἀγγλία ἐδεικνύετο ὑπέρμαχος αὐτῶν, ἡ μόνη ἐν Ἑπτανήσῳ λέξις· *συνταγματικὴ μεταρρύθμισις*, ἐθεωρεῖτο ὡς ἔγκλημα καθοσιώσεως, καὶ οἱ ζητοῦντες αὐτὴν ἐῤῥίπτοντο ὡς κακοῦργοι εἰς τὰς εἱρκτὰς, ἢ ἐξωρίζοντο ὡς φαυλόβιοι καὶ ταραχοποιοί. Ὅθεν δεῖγμα μεγίστης γενναιότητος καὶ πατριωτισμοῦ παρέσχεν ὁ Μουστοξύδης διὰ τῆς διαγωγῆς ταύτης. Ὁ Νορμανβῦ πεισθεὶς, ὡς φαίνεται, εἰς τοὺς λόγους τοῦ συμπολίτου μας, τῷ ὑπεσχέθη ὅτι ἤθελε λάβει ὑπὸ ἐμβριθῆ σκέψιν τὰ ἐκτεθέντα ἐν τῷ ὑπομνήματι, καὶ χρηστὰς ἐλπίδας τῷ ἔδωκε περὶ ἱκανοποιήσεως τῶν ἀδικηθέντων Ἑπτανησίων· ἀλλ' ὡς ἂν ἡ τύχη εὐπρεστεῖτο, κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ν' ἀναδεχθῇ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἐνταῦθα ἐπικρατοῦντος αὐθαιρέτου συστήματος, τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον, κατὰ τὸν Αὔγουστον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, διελύθη, ὁ δὲ Μουστοξύδης, βεβιασμένος ὢν νὰ ἐπανέλθῃ ὅπως παρευρεθῇ ἐν τῇ Βουλῇ, κατὰ τὴν προσεχῆ ἔναρξίν της, ἀνεχώρησεν ἀπὸ Λονδῖνον, καὶ καθ' ὁδὸν ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Νορμανβῦ, παρ' οὗ δικαίως προσεδόκα ἀποτελεσματικὴν θεραπείαν τῶν δεινῶν τῆς πατρίδος του, εἶχεν ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τοῦ λὸρδ Ῥοῦσελ. Ὅθεν ἔσπευσεν ἀμέσως ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τοῦτον ἀπὸ Ἐνετίαν, ἐπιστολὴν ἀναμιμνήσκουσαν τὸ ὑπόμνημά του. Ἐν τοσούτῳ ὅμως, τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς εἰς Κέρκυραν ἀφίξεώς του, ὁ Δούγλας ἀνέβαλεν ἐκ νέου, καὶ μετὰ μικρὸν διέλυσε τὴν Βουλήν. Καὶ ἡ αὐθαίρετος αὕτη πρᾶξις δὲν ἀπεδειλίασε τὸν Μουστοξύδην, ὅστις συνέταξε καὶ ἔπεμψεν εἰς Λονδῖνον, ἔνθα ἐδημοσιεύθη διὰ τοῦ τύπου, φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον· «Osservazioni sulla dissoluzione del VI Parlamento, da uno dei suoi membri rispettosamente sottommesse al Parlamento ed al Ministero inglese. » Ὁ λὸρδ Ῥοῦσσελ λαβὼν τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν διεβίβασε τὸ ὑπόμνημα τοῦ Μουστοξύδου εἰς τὸν ἁρμοστὴν Δούγλας, ὅπως τρόπον τινὰ ἀπολογηθῇ· οὗτος δὲ, ἵνα ὁπωσοῦν ἐνισχύσῃ τὴν ἀλλόκοτον ἀνασκευήν του, προσέφυγεν εἰς τὸ ἀνάξιον στρατήγημα νὰ καταμηνύσῃ τὸν Μουστοξύδην, καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἀδελφοὺς Καποδιστρίου, καὶ τὸν Ἰωάννην Πετριτσόπουλον, ὡς ἀρχηγοὺς στασιαστικῆς συνωμοσίας, καὶ νὰ διατάξῃ τὴν κατ' οἶκον ἔρευναν καὶ κατάσχεσιν ἁπάντων τῶν ἰδιωτικῶν αὐτῶν ἐγγράφων. Κατὰ τοῦ ἀγενοῦς τούτου στρατηγήματος ὁ Μουστοξύδης εὐκόλως ἠδυνήθη νὰ ὑπερασπισθῇ καὶ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του καὶ τὸ ψευδὲς τῆς κατηγορίας, ὥστε μετὰ τρεῖς μῆνας ὁ Δούγλας ἠναγκάσθη ν' ἀποδώσῃ τὰ κατασχεθέντα ἔγγραφα χωρὶς ν' ἀπολαύσῃ οὐδεμίαν ὑποστήριξιν ἐκ τῆς ἐπιβούλου ἐκείνης πράξεως. Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ κατὰ τοῦ ὑπομνήματος ἀπάντησις τοῦ ἁρμοστοῦ εὗρεν εὐνοϊκωτάτην ὑποδεξίωσιν παρὰ τοῦ λὸρδ Ῥοῦσσελ, μὴ αἰσχυνθέντος νὰ δικαιώσῃ κατὰ πάντα τὴν ἀγγλοϊονικὴν κυβέρνησιν, καὶ, ἵνα φανῇ συνεπής, νὰ προσβάλῃ τὸν χαρακτῆρα τῶν καταπιεζομένων Ἑπτανησίων. Ἅπασαι αἱ ἀποτυχίαι αὗται δὲν ἀπεθάρρυνον τὸν Μουστοξύδην, μάλιστα ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἀνεσκεύασε καὶ διέψευσε τὸν ὑπουργὸν καὶ τὸν ἁρμοστὴν διὰ τοῦ ἐν Μελίτῃ δημοσιευθέντος συγγράμματός του· Confutazione di A. Mustoxidi al Dispaccio, κτλ, ὅπερ δικαίως ἐπεκλήθη *ἡ πολιτικὴ κατήχησις τῶν Ἑπτανησίων*. Μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησε νὰ ἐναγχολῆται ἰδιωτεύων εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας, ἐκδοὺς, σὺν τοῖς ἄλλοις, κατὰ τὰ ἔτη 1843-1847 τὸν πολύτιμον *Ἑλληνομνήμονα*, ἐν τῷ ὁποίῳ κατεχώριζε πολλοὺς θησαυροὺς τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ. Πρὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶχε περικοσμηθῆ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος μὲ τὸν

χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος. Περὶ δὲ τὰ μέσα τοῦ 1845, ἐπὶ τῆς ἁρμοστείας τοῦ εἰλικρινοῦς καὶ γενναίου Σείτωνος, διωρίσθη ἐκ δευτέρου Ἱστοριογράφος τῶν ἡμετέρων νήσων, ἢ μᾶλλον ἐπεκυρώθη ὁ κατὰ τὴν Ἑπτανήσιον Πολιτείαν διορισμὸς αὐτοῦ. Ἔκτοτε κατεγίνετο εἰς συλλογὴν καὶ τακτοποίησιν τῶν τιμαλφῶν καὶ διεσπαρμένων κειμηλίων τῆς ἱστορίας, καὶ εἰς ἔκθεσιν αὐτῶν διὰ τῆς οἰκείας αὐτῷ ἐμβριθείας καὶ γλαφυρότητος. Διάφοροι περιστάσεις, τὰς ὁποίας ἐνταῦθα ἀδυνατοῦμεν ν' ἀπαριθμήσωμεν, ἐπέφερον μεγάλην βραδύτητα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, ὅπερ δυστυχῶς καὶ ἔμεινεν ἀτελείωτον.

Ἡ ἕνεκα τῶν συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ ἔτους 1849 πρώτη ἐλευθέρα τῶν βουλευτῶν ἐκλογὴ ἐψήφισε τὸν Μουστοξύδην ἀντιπρόσωπον, ἡ δὲ ἀξιομνημόνευτος Βουλὴ ἐκείνη ὁμοφώνως ἐκήρυξεν αὐτὸν πρόεδρόν της. Τὴν θέσιν ταύτην ὁ Μουστοξύδης ἀπεποιήθη νὰ δεχθῇ, μετριοφρόνως θεωρῶν ἀνωτέραν τῶν δυνάμεών του. Ὀψιαίτερον δὲ ἀντετάχθη ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὡς ὑποψήφιος εἰς τὴν θέσιν ἐπαρχιακοῦ συμβούλου, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του. Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ὁ Μουστοξύδης διωρίσθη ἐκ νέου Ἄρχων τῆς Παιδείας. Ἂν ἐν τῷ πολυμόχθῳ ὑπουργήματι τούτῳ διατελῶν δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς προσδοκίας καὶ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ἁπάντων, τοῦτο ἀποδοτέον μᾶλλον εἰς τὴν ἀθλίαν τῶν ἡμετέρων πραγμάτων κατάστασιν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας δυσκόλως, ἵνα μὴ εἴπῃ τις οὐδόλως, ὁ διακεκριμένος πολίτης δύναται νὰ κατορθώσῃ ὠφέλιμόν τι ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἅμα ἀναδεχθεὶς ἐπίσημόν τινα θέσιν. Ἡ γενικὴ ὅμως κατήφεια ἥτις κατέλαβε τὸν τόπον μας ὅτε ἀνηγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ ἀνδρὸς, ἡ αὐθόρμητος εἰς τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ συρροὴ πολιτῶν καὶ ξένων πάσης τάξεως, ὁ συγκινητικὸς λόγος τὸν ὁποῖον εὐφραδὴς ῥήτωρ ἐξεφώνησεν ἐπὶ τοῦ τάφου, ἀρκούντως ἀπέδειξαν πόσον ἀπώλεσεν ἡ Κέρκυρα ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ περικλεοῦς Ἀνδρέου Μουστοξύδου.

Ν. Β. ΜΑΝΕΣΗΣ.

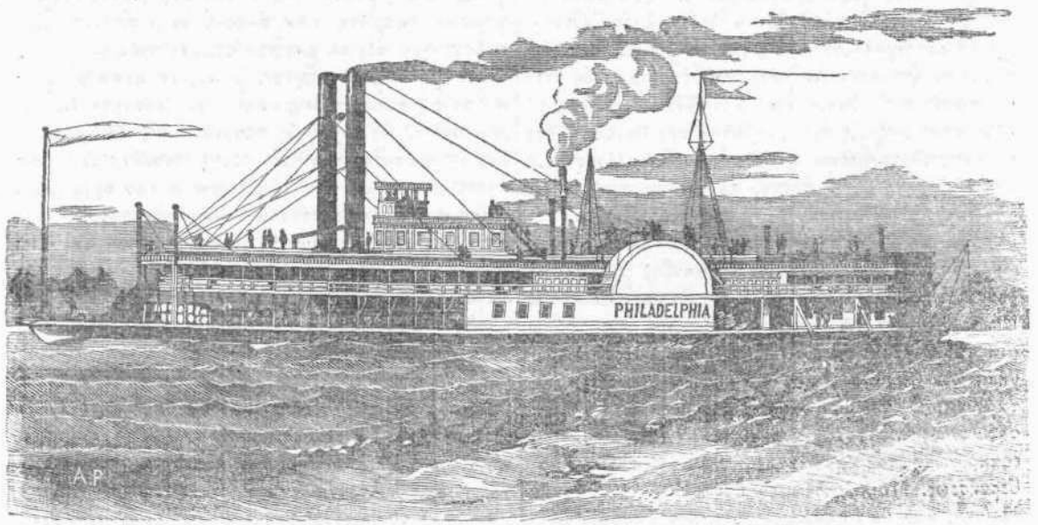

Μέγα ποτάμιον ἀτμόπλοιον.

ΑΠΟ ΝΕΟΒΟΡΑΚΟΥ ΕΙΣ ΝΕΑΝ ΑΥΡΗΛΙΑΝ.

(Τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 250.)

—ooo—

Ὁ Ἀλαβάμας δὲν εἶναι τόσον μέγας ποταμὸς ὡς ὁ Μισισίπης ἢ ὁ Ὀχάϊος, ἀλλ' οὐχ ἧττον θεωρεῖται σημαντικὸς, διότι εἶναι πλευστὸς εἰς διάστημα ἑξακοσίων περίπου μιλίων. Οἱ ἑλιγμοί του σχηματίζουσι μεγάλας καμπύλας, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀληθὴς ἀπόστασις μεταξὺ Montgomery καὶ Mobile εἶναι 800 μιλίων, ἣν διατρέχει τὸ ἀτμόπλοιον συνήθως ἐντὸς 48 ὡρῶν. Καταβαίνων τὸν μεγαλοπρεπῆ τοῦτον ποταμὸν, οὗ αἱ ὄχθαι εἶναι κατάφυτοι μέχρι τοῦ ὕδατος, ἐνόμιζον ὅτι εἰσηρχόμην κατὰ πρῶτον εἰς ἄγριον δάσος, διότι οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ἀνθρωπίνης κατοικίας ἀπαντᾷς. Τὸ ἑσπέρας ἡ ἐρημία ἦτο μεγαλητέρα, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ὁ πολιτισμένος κόσμος εὑρίσκετο χιλιάδας μιλίων μακρὰν ἡμῶν.

Τὴν ἐπιοῦσαν εἴχομεν ἤδη διανύσει τὸ ἥμισυ τῆς ἀποστάσεως μέχρι τῆς πόλεως Μοβίλ. Αἱ ὄχθαι ἐφαίνοντο ὅλως ἔρημοι, ὅτε εἶδα ἀπορῶν τὸ ἀτμόπλοιον προσεγγίσαν εἰς τὴν ξηρὰν, εἰς μέρος ἀκατοίκητον κατὰ τὰ φαινόμενα. Ἀλλὰ δὲν παρῆλθον ὀλίγα λεπτὰ, καὶ πολυάριθμοι μαῦροι ἀνεβλάστησαν κυλίοντες ἐπὶ τῆς κατωφεροῦς ἐπιφανείας πρὸς τὸ ἀτμόπλοιον πάλλας τινὰς βαμβακίου, τὰς ὁποίας παρελάβομεν. Τὰ πυκνὰ φύλλα τῶν δένδρων ἐμπόδιζον νὰ ἴδωμεν τὴν βαμβακοφυτίαν, καὶ ἐπείσθην ὅτι τὸ μέρος δὲν ἦτο τόσον ἀκατοίκητον ὅσον ἐφαίνετο. Τὰ ἐπὶ τῆς ὄχθης δένδρα κλίνουσι μεγάλως πρὸς τὸν ποταμὸν, τοῦ ὁποίου τὸ ὁρμητικὸν ῥεῦμα τὰ ὑποσκάπτει ἀκαταπαύστως. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ ἐκεῖ εἶναι βαθύτερον, τὰ ἀτμόπλοια διέρχονται πλησιέστατα αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὁ πρωράτης ὡδήγησε τὸ ἀτμόπλοιον ὑπὲρ τὸ δέον πλησίον τῆς ὄχθης, κολοσσιαῖον δένδρον προσέκρουσε τὰς καπνοδόχας του μετ' ἀκαθέκτου ὁρμῆς. Ἐπὶ ἓν δευτερόλεπτον ἐταλαντευόμεθα ἀμφιβάλλοντες ἐὰν τὸ δένδρον ἢ αἱ καπνοδόχαι ἤθελον καταπέσει· ἀλλ' ἡ ὁρμὴ τοῦ ῥεύματος, καὶ αἱ ἀλύσεις τῶν καπνοδόχων ἔλυσαν τὸ ζήτημα ὑπὲρ ἡμῶν. Οἱ ἀνώτεροι κλάδοι τοῦ δένδρου ἐθραύσθησαν μετὰ πατάγου, καὶ κατέπεσαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καλύψαντες αὐτὸ διὰ πυκνοῦ στρώματος φύλλων· εὐτυχῶς οὐδεὶς τῶν ἐπιβατῶν ἔπαθε.

Τὸ ἀτμόπλοιον ἐν τούτοις ἐπροχώρει μὲ ταχύτητα δεκατεσσάρων μιλίων τὴν ὥραν. Οἱ ἐπιβάται περὶ τοὺς 200, οἱ μὲν ἐκάπνιζον, οἱ δὲ ἔπαιζον χαρτία, καὶ ἄλλοι ἐξηπλωμένοι παρετήρουν τοὺς λευκοὺς ἀφροὺς, οἵτινες ἐσχηματίζον διπλῆν γραμμὴν εἰς τὴν πρύμναν τοῦ ἀτμοπλοίου. Αἴφνης εἷς τῶν ἐπιβατῶν παρετήρησε κύκνον, λουόμενον εἰς τὰ θολὰ τοῦ ποταμοῦ ὕδατα, καὶ ἐν τῷ ἅμα πεντήκοντα *ῥιβόλβερ* ἐκενώθησαν ἐπὶ τοῦ ἀτυχοῦς πτηνοῦ· ἀλλ' οὐδεμία σφαῖρα τὸ ἤγγισεν. Ἡ περίστασις αὕτη μοὶ ἀπέδειξεν ὅτι ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, ἅπαντες οἱ ἐπιβάται ἦσαν ὡπλισμένοι.

Ἡ συνήθεια τοῦ ὁπλοφορεῖν εἶναι κοινοτάτη ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Ἐπαρχίαις, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς νοτείους, τὰς μεσαίας καὶ τὰς δυτικάς. Ὁ Ἀμερικανὸς τῶν μερῶν τούτων, ἐξερχόμενος τῆς κατοικίας, λαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ *ῥιβόλβερ*, ὡς λαμβάνει ὡρολόγιον ἢ ῥάβδον, ἀδιάφορον ἂν ἐξέρχεται εἰς περίπατον ἐντὸς τῆς πόλεως, ἢ ἂν μέλλει νὰ ταξειδεύσῃ. Ὅσῳ μετριοπαθὴς καὶ ἂν ᾖ τις, δυσκόλως δύναται νὰ χαλινώσῃ ἑαυτὸν ἐνίοτε, κυριευόμενος ὑπὸ θυμοῦ· καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀδιάκοπος αὕτη συνάφεια μετὰ τοῦ προμεροῦ ὅπλου, τὸν ἐξοικειοῖ βαθμηδὸν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἡ χρῆσις γίνεται δυστυχῶς συχνοτάτη. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν Γερουσιαστὴς Ἀμερικανὸς ἐγεύετο εἰς τὸ ξενοδοχεῖον National ἐν Οὐασιγκτῶνι. Ὁ ὑπηρέτης αὐθαδιάσε πως, καὶ ὁ Γερουσιαστὴς παροξυνθεὶς ἐπυροβόλησε καὶ τὸν ἀφῆκε νεκρόν. Δικασθεὶς ὑπὸ τῶν ὁρκωτῶν ἠθωώθη, διότι ἔπραξε τὸν φόνον εἰς βρασμὸν χικῆς ὁρμῆς, ἕνεκα τῆς αὐθαδείας τοῦ ὑπηρέτου. Ἐν ὅσῳ φιλονεικία τις μεταξὺ Ἀμερικανῶν περιορίζεται εἰς λόγους μόνον, ἔχει καλῶς· ἅμα ὅμως ὡς ἐπιθέσῃ τις χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, οὗτος τὸν φονεύει πάραυτα. Οὕτω ἐν Οὐασιγκτῶνι, ἔμπορός τις πρὸ τριῶν ἐτῶν, παροξυνθεὶς κατέρρεπε πληγὴν διὰ μικρᾶς ῥάβδου ἐπί τινος ταγματάρχου. Οὗτος δὲ ἄνευ ἀναβολῆς, ἐκβαλὼν τὸ *ῥιβόλβερ* ἀπὸ τὸν θύλακά του, ἐφόνευσε τὸν ἔμπορον ἐν ἀκαρεῖ. Οἱ ὁρκωταὶ ἠθώωσαν τὸν φονέα ἐντὸς 10 ἡμερῶν.

Αἱ μονομαχίαι ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Ἐπαρχίαις δὲν προξενοῦσιν ἐντύπωσιν ὡς ἐν Εὐρώπῃ. Αἱ μεταξὺ ἰδιωτῶν ἴσως εἶναι πλέον συγκεχωρημέναι· ἀλλ' αἱ μεταξὺ μελῶν τοῦ Κοινοβουλίου, δικαστῶν, ὧν ἔργον ἡ διανομὴ τῆς δικαιοσύνης, καὶ Γερουσιαστῶν, εἶναι τόσον συχναὶ ὥστε προξενοῦσιν αἶσχος εἰς τὴν ἀμερικαικὴν κοινωνίαν, καὶ μάλιστα διότι γίνονται ἐπὶ πολιτικῶν ζητημάτων. Πρὸ ἑνὸς ἔτους ὁ δικαστὴς Terry τῆς Καλλιφορνίας, προσεκάλεσεν εἰς μονομαχίαν τὸν Γερουσιαστὴν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Broderick, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ὁ Γερουσιαστὴς οὗτος, εἴς τινα δημοσίαν ὁμιλίαν πρὸ μηνῶν, ἀνέφερε περίοδον προσάπτουσαν μῶμον εἰς τὸν πολιτικὸν χαρακτῆρα τοῦ δικαστοῦ. Καὶ ἔδωκε μὲν ὁ προσκληθεὶς εὐλόγους ἐξηγήσεις, ἐδέχθη ὅμως καὶ τὸ προσκλητήριον. Ἡ μονομαχία ἐγένετο διὰ πιστολίων, καὶ ὁ ἀτυχὴς Γερουσιαστὴς πληγωθεὶς καιρίως ἔπεσε νεκρός.

Εἰς τὰς νοτείους ἐπαρχίας αἱ μονομαχίαι γίνονται συνήθως διὰ καραβίνας. Ὁ εἷς τῶν ἀντιπάλων μένει πάντοτε ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἀλλὰ τὸ τρομερώτερον ὅπλον τῆς μονομαχίας εἶναι τὸ bowie-knife, ἤτοι κοπτερὰ δίστομος μάχαιρα, μὲ πλατεῖαν λεπίδα. Πρὸ ἓξ ἐτῶν δύο Ἀμερικανοὶ τοῦ West ἐμονομάχησαν μὲ αὐτήν. Ἑκάτερος ἔδεσε τὸν πόδα του ἐπὶ δένδρου, εἰς ἀπόστασιν εἰς ἣν ὁ εἷς ἠδύνατο νὰ φθάσῃ τὸν ἕτερον· καὶ οὕτω ἐξηκολούθησαν καταφέροντες πληγὰς κατ' ἀλλήλων, μέχρις οὗ καὶ οἱ δύο ἀπαυδήσαντες κατέπεσαν νεκροί.

Αἱ μονομαχίαι, ὡς εἶπον, εἶναι σπάνιαι μὲν ἐν ταῖς ἀρκτικαῖς ἐπαρχίαις, συχνόταται δὲ ἐν ταῖς μεσημβριναῖς. Εἶναι τῳόντι περίεργον ὅτι ἐν ταῖς τελευταίαις οἱ μονομάχοι εἶναι ἐκ τῆς διανοητικῶς μᾶλλον ἀνεπτυγμένης τάξεως τῆς κοινωνίας, οἷον ἐφημεριδογράφοι, ἰατροὶ κτλ. Πρὸ ἑνὸς ἔτους ἐν Νέᾳ Αὐρηλίᾳ ἀσθενής τις, εἰσελθὼν ἐν τῷ νοσοκομείῳ ἐτέθη ὑπὸ τὴν φροντίδα ἑνὸς τῶν ἰατρῶν. Μεταμεληθεὶς δὲ κατόπιν, ἠθέλησε νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν φροντίδα ἄλλου. Οἱ δόκτορες οὗτοι συνηντήθησαν εἰς ἕνα τῶν προθύρων τοῦ νοσοκομείου, καὶ μετὰ μικρὰν λογομαχίαν, ἐκένωσαν τὰ *ῥιβόλβερ* των ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἄλλου· ἀλλ' εὐτυχῶς οὐδεμία τῶν πληγῶν ἀπέβη καιρία.

Ἤθελον πληρώσει πολλὰς σελίδας ἐὰν ἐπεχείρουν ν' ἀναφέρω τοιαύτας περιστάσεις. Πρὶν φθάσωμεν ὅμως εἰς Μοβίλ, θέλω προσθέσει καὶ νέον παράδειγμα ἐμφαῖνον τὴν ἀδιαφορίαν μεθ' ἧς μεταχειρίζονται τὰ πυροβόλα ὅπλα. Κύριός τις ἐν Νεο-

βοράκῳ, ἀναγίνωσκεν, ἡσύχως κατακεκλιμμένος, βιβλίον περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν τῆς νυκτός. Ἐνῷ δὲ ἀνεγίνωσκε, σφαῖρα πιστολίου συντρίψασα τὴν ὕελον τοῦ παραθύρου, τὸν ἐπλήγωσεν εἰς τὸν μηρὸν, εἰσδύσασα πλησίον τοῦ ὀστοῦ. Ἐὰν τὸν ἐπλήγωνεν εἰς τὸ στῆθος, ἡ πληγὴ ἤθελεν εἶσθαι θανατηφόρος. Ἀμέσως διὰ τῆς ἀστυνομίας ἐγένοντο ἔρευναι εἰς τὴν ἀντικρὺ οἰκίαν, εἰς ἀναζήτησιν τοῦ κακούργου. Νεανίας τις παρουσιάσθη ἡσύχως εἰπὼν, ὅτι αὐτὸς μὲν ἦτο ὁ πυροβολήσας, ὅτι ὅμως δὲν προετίθετο νὰ φονεύσῃ οὐδένα, καὶ ὅτι ἐπυροβόλει μόνον μὲ σφαῖρας *χάρτινας διασκεδάσεως*. Ἡ ἀστυνομία τὸν ἀπέλυσεν ἀμέσως, ὁ δὲ πληγωθεὶς ἐπλήρωσε τὸν χειροῦργον ὅπως ἀποσπάσῃ τὴν σφαῖραν ἐκ τοῦ μηροῦ του.

Τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὥρας μετὰ τὴν ἐκ Montgomery ἀναχώρησίν μας, ἐφθάσαμεν εὐτυχῶς εἰς Mobile. Ἡ πόλις αὕτη, ἂν καὶ σημαντικὸν ἐμπορεῖον ἐξαγωγῆς βαμβακίων, ὧν ἡ ἀξία ἀναβαίνει εἰς 40,000,000 δόλαρ κατ' ἔτος, δὲν ἔχει τι ἄξιον παρατηρήσεως. Θεμελιωταὶ αὐτῆς ὑπῆρξαν οἱ Γάλλοι κατὰ τὸ 1700 ἔτος, ὅτε κατεῖχον ταύτοχρόνως τὴν ἐπαρχίαν Λουϊζιάνης, καὶ ἂν καὶ τὸ ὄνομα Mobile ἐμφαίνει γαλλικὴν καταγωγὴν, λέγεται ὅμως ὅτι εἶναι ἰνδικόν. Τὸ 1763 παρεχωρήθη εἰς τοὺς Ἄγγλους, καὶ δεκαεπτὰ ἔτη μετὰ ταῦτα ἐδόθη εἰς τοὺς Ἱσπανούς. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν δύω τούτων ἐθνῶν ὀλιγίστους ἔχει κατοίκους· ὅλοι οἱ ἐπίλοιποι κατάγονται ἐξ ἀποίκων τῆς Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας. Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως δὲν ὑπερβαίνει τὰς 25,000. Ἡ προκυμαία ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ χιλιάδων παλλῶν βαμβακίου, καὶ πολυαρίθμων Μαύρων ἐνασχολουμένων εἰς τὴν φόρτωσιν αὐτῶν. Βαμβάκιον καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν, καὶ πανταχοῦ. Τὰ ποτάμια ἀτμόπλοια διέσχιζον τὸν Ἀλαβάμαν ποταμὸν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, καὶ μεταξὺ τῶν προσωρμισμένων εἰς τὴν προκυμαίαν, μοὶ ἐπέδειξαν ὡραῖον ἀτμοκίνητον, τὸ Oregon, ὅπερ ἔμελλε νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Νέαν Ὀρλεάνιαν.

Περὶ τὰς δύω μετὰ μεσημβρίαν τῆς ἐπιούσης, ἐπέβημεν εἰς τὸ Oregon, καὶ μετὰ μίαν ὥραν εὑρισκόμεθα εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλαβάμα· ἐνώπιον ἡμῶν ἠνοίγετο μεγαλοπρεπὴς ὁ κόλπος τοῦ Μεξικοῦ. Τὸ ἀτμόπλοιον, βαῖνον πρὸς τὴν Νέαν Ὀρλεάνιαν, διέρχεται ἑλικοειδῶς πλησιέστατα καταφύτων νησιδίων, τῶν ὁποίων ἡ συνεχὴς σειρὰ σχηματίζει μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς στερεᾶς τὰς λίμνας Borgne καὶ Pontchartrain. Ἡ ἐκ τοῦ καταστήματος τοῦ ἀτμοπλοίου θέα ἦτο εἰς ἄκρον ζωγραφική. Ἀπειράριθμα πλοῖα πλέοντα πλησίστια πρὸς τὰς Ἀντίλλας, ὠθούμενα ὑπὸ ἐλαφρᾶς ἑσπερινῆς αὔρας, ἐφαίνοντο εἰς τὸν ὁρίζοντα, ἐνῷ τὸ Oregon, πλέον εἰς ἐναντίαν διεύθυνσιν, ἐκρύβη μετ' ὀλίγον μεταξὺ τῶν νήσων. Ἡ νὺξ ἐκάλυψε τὰ πάντα διὰ τοῦ σκοτεινοῦ πέπλου της, καὶ μετὰ ἐκλεκτὸν δεῖπνον, παρεδόθημεν ἅπαντες εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως.

Περὶ τὴν ἕκτην τῆς πρωΐας τὸ Oregon εὑρίσκετο ἀσφαλῶς προσωρμισμένον εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς λίμνης Pontchartrain, ἥτις συνδέεται μὲ τὴν πόλιν τῆς Νέας Ὀρλεάνης διὰ σιδηροδρόμου. Ἡ ὁδοιπορία δὲν διαρκεῖ πλέον τοῦ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας, ὥστε ἐντὸς ἡμισείας ὥρας εὑρισκόμην ἀναπαυτικῶς ἐγκατεστημένος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον St. Charles, τὸ μεγαλοπρεπέστερον κτίριον τῆς πόλεως, μόλις παραχωροῦν τὰ πρωτεῖα εἰς τὸ κτιζόμενον ἤδη Παλάτιον τοῦ Τελωνείου τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ ὁδοιπορία μου ἤγγιζεν ἤδη εἰς τὸ τέρμα της. Εὑρισκόμην εἰς τὸ νοτειώτατον ἄκρον τῶν Ἡνωμένων ἐπαρχιῶν, εἰς ἀπόστασιν 1600 μιλίων ἐκ Νεοβοράκου, καὶ πλέον τῶν 6,000 μιλίων ἀπὸ τῆς φίλης Ἑλλάδος. Ἡ καρδία μου ὅμως ἀνεπτερώθη, καὶ αἴσθημα ἀγαλλιάσεως κατέλαβεν ὅλας μου τὰς αἰσθήσεις ὅτε, ἐπισκεφθεὶς μετ' ὀλίγον τὸν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Πρόξενον τοῦ Βασιλέως, εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐχαιρέτισα τὴν ὑπὲρ τὴν ὀροφήν της ὑπερηφάνως κυματίζουσαν κυανόλευκον ἐθνικὴν ἡμῶν σημαίαν.

Ἡ Νέα Ὀρλεάνια εἶναι κτισμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Μισισίπη ἐπί τινος καμπύλης τοῦ ποταμοῦ, σχηματίζοντος ἡμισέληνον, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὀνομάζεται The Crescent City, κειμένη εἰς ἑκατὸν μιλίων ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ. Ὁ Μισισίπης, συμπαρασύρων ἀκαταπαύστως μεγάλας ποσότητας πηλοῦ καὶ ἄμμου, ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν τὰ ὁποῖα διαβρέχει, καταθέτει αὐτὰς καθόσον προχωρεῖ πρὸς τὰ κάτω, καὶ οὕτω ὁ πυθμήν του παρὰ τὰς ἐκβολὰς εἶναι ὑψηλότερος τῆς ἐπιφανείας τῶν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ γαιῶν. Πρὸς ἀποφυγὴν ἐκρύσεων, ἀνηγέρθησαν ἐπὶ ἑκατέρων τῶν ὀχθῶν ἰσχυρὰ προχώματα, ἕξ μέχρις ὀκτὼ ποδῶν ὕψους, ὀνομαζόμενα levées, ἐκτεινόμενα ἐφ' ἱκανὰς ἑκατοντάδας μιλίων. Ἐν τοιοῦτον πρόχωμα προστατεύει τὴν πόλιν τῆς Νέας Ὀρλεάνης, μέρη τινὰ τῆς ὁποίας εἶναι χαμηλότερα τοῦ πυθμένος τοῦ ποταμοῦ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑπάρχουσιν ἀείποτε ἐν αὐτῇ λιμνάζοντα ὕδατα, προξενοῦντα ἕνεκα τῆς κακῆς αὐτῶν ἀποφορᾶς περιοδικοὺς πυρετούς. Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως εἶναι περίπου 120,000 ψυχῶν, ὧν 60,000 εἰσὶ γαλλικῆς καταγωγῆς, ὀνομαζόμενοι Κρεόλοι. Ἡ λέξις αὕτη δὲν σημαίνει, ὡς ἐσφαλμένως ὑποτίθεται ὑπό τινων, ἐπιμιξίαν μετ' ἀφρικανικοῦ αἵματος· ὅλοι οἱ ἐξ Εὐρωπαίων γεννώμενοι ἐνταῦθα ὀνομάζονται Κρεόλοι. Ἡ πόλις εἶναι μᾶλλον γαλλικὴ ἢ ἀμερικανική, ὁμοιάζουσα κατά τινα χαρακτηριστικὰ τὸ Hâvre καὶ τὴν Boulogne-sur-Mer. Ἕνεκα τῆς ἐπιμιξίας τοῦ λαοῦ ὁμιλοῦντος τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν, ὁμοιάζει τὴν Boulogne, ἐνῷ αἱ ὁδοὶ καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν οἰκιῶν ἀναμιμνήσκουσιν εἰς τὸν ὁδοιπόρον τὸ Hâvre. Αἱ δύω γλῶσσαι χωρίζουσιν οὕτως εἰπεῖν τὴν πόλιν εἰς δύω μέρη. Ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους τοῦ Canal Street τὰ πάντα εἶναι γαλλικά, τὰ ἐμβλήματα τῶν ἐργαστηρίων κλ., ἐνῷ ἐκ τοῦ ἑτέρου τὰ

παντα εἶναι ἀγγλικά. Εἰς μὲν τὸ γαλλικὸν μέρος εὑρίσκεις τὰ θέατρα, τὰ καφενεῖα, τὰ ἐργαστήρια τοῦ σωρμοῦ κτλ., εἰς δὲ τὸ ἀγγλικὸν τὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα, τὰ χρηματιστήρια, τὰς τραπέζας καὶ τὸ κέντρον τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν. Ἡ ὀνομασία τῶν ὁδῶν ἀνενθυμίζει ὡσαύτως τοὺς Γάλλους θεμελιωτὰς τῆς πόλεως. Ἐνῷ εἰς Νεοβόρακον αἱ ὁδοὶ ὀνομάζονται πρώτη, δευτέρα μέχρι τῆς ἑκατοστῆς ὀγδοηκοστῆς ὀγδόης καὶ ἴσως διακοσιοστῆς, εἰς δὲ τὴν Οὐασιγκτῶνα, ἐξαντλήσαντες τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου ὠνόμασαν ὁδὸν Α, Β, Γ, οἱ Γάλλοι διακρίνουσι τὰς ὁδούς των μὲ ποιητικώτερα ὀνόματα, οἷον ὁδὸς Μουσῶν, ὁδὸς Νηρηΐδων, ὁδὸς Δρυάδων, καὶ τῶν λοιπῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου. Καὶ ἀφοῦ ἐξήντλησαν ταῦτα, κἀθὸ λαὸς θαυμαστὴς τοῦ ὡραίου φύλου, ὠνόμασε τὰς λοιπὰς ὁδοὺς, ὁδὸς Ἰουλίας, Ἀντωνιέτας κλ. Ἀλλ' οὔτε τοὺς εὐεργέτας ἢ θεμελιωτὰς των ἐλησμόνησαν, ὀνομάσαντές τινας τῶν ὁδῶν· τοῦ Οὐασιγκτῶνος, Λαφαγέτου, Καρονδελὲτ καὶ Πεοῦδράς.

Τὸ μέγιστον κτίριον τῆς Νέας Ὀρλεάνης εἶναι, ὡς εἶπον, τὸ St. Charles Hotel, κολοσσιαῖον οἰκοδόμημα, ὁμοιάζον ἀρκετὰ τὸ ἀνακτόριον τοῦ βασιλέως τῶν Βέλγων ἐν Βρυξέλλαις. Διαρκούσης τῆς ἐκεῖσε διατριβῆς μου διηριθμοῦντο ἐν αὐτῷ ἑπτακόσιοι περίπου ξένοι καὶ ἐντόπιοι. Ἡ μεγαλοπρεπεστάτη αὐτοῦ εἴσοδος, σχηματίζουσα εὐρυτάτην αἴθουσαν, παριστᾷ ἀπὸ τῆς ὀγδόης ὥρας τῆς πρωΐας, μέχρι τῆς δωδεκάτης τοῦ μεσονυκτίου, ἀπαράμιλλον κίνησιν καὶ ζωηρότητα, ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἐν αὐτῇ ἀνθρώπων, οἵτινες ἀναγινώσκουσιν ἐφημερίδας, καπνίζουσιν, ἀναμασσῶσι καπνὸν, πτύουσιν εἰς ὑπερμεγέθεις πτυστῆρας ἢ περιφέρονται ἁπλῶς. Οἱ πλούσιοι ἰδιοκτῆται τῶν βαμβακοφυτιῶν καὶ ζαχαροφυτιῶν μετὰ τῶν συζύγων καὶ θυγατέρων των, ἀποφεύγοντες τὴν μονοτονίαν τῶν φυτειῶν, καταβαίνουσι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς Νέαν Ὀρλεάνιαν καὶ πληροῦσι τὰ ξενοδοχεῖα τοῦ St. Charles καὶ St. Louis, ἰδίως ὅμως τὸ πρῶτον, διάγοντες ζωὴν ὅσον δίδεται φαιδρὰν καὶ κοινωνικὴν, ὅπως ἀποζημιωθῶσι διὰ τὴν μονοτονίαν τῶν ὑπολοίπων μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Πλείονες ἴσως τῶν ἑκατὸν κυριῶν (χωρὶς νὰ συμπεριλάβω τοὺς ἄνδρας) κάθηνται ὁμοῦ εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ προγεύματος, ἐνδεδυμέναι κομψῶς ὡς δι' ἑσπερινὴν συναναστροφὴν, μὲ πολυτελεῖς ἐσθῆτας, κομψὰ κεφαλοδέσμια καὶ φέρουσαι πλουσίους ἀδάμαντας. Τὸ γεῦμα εἶναι ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς πολυτελείας, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ κυρίαι φέρουσιν ἔτι πλέον βαρυτίμους ἐσθῆτας καὶ πλειοτέρους ἀδάμαντας καὶ μαργαρίτας. Μετὰ τὸ γεῦμα ἡ κομψοτάτη καὶ ἀπέραντος αἴθουσα τῶν κυριῶν παριστᾷ θέαμα μὴ ἀπαντώμενον μηδαμοῦ τοῦ κόσμου. Αἱ ὡραῖαι καὶ γοητευτικαὶ Ἀμερικανίδες τῶν Νοτείων ἐπαρχιῶν, ἐνδεδυμέναι ὡς εἶπον ἀνωτέρω, ἀστράπτουσαι ἀπὸ ἀδάμαντας καὶ πολυτίμους λίθους, οἵτινες δίδουσι πλειοτέραν λαμπρότητα εἰς τὴν καλλονήν των, ἀναμιγνύονται μετὰ δημοκρατικῆς τῳόντι ἁπλότητος μετ' ἀνθρώπων πάσης τάξεως, οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς τὸ αὐτὸ ξενοδοχεῖον, καὶ δύνανται νὰ πληρώνωσι τὰ τρία δόλλαρ καθ' ἡμέραν ἤτοι τὴν τιμὴν ἑνὸς δωματίου. Τὸ νὰ διευθύνῃ τις ἐν τοιοῦτον κολοσσιαῖον κατάστημα, νὰ ἐπιστατῇ εἰς πάντα, ἀπὸ τοῦ μαγειρείου μέχρι τῆς πολυτελοῦς αἰθούσης τῆς ὑποδοχῆς, νὰ προβλέπῃ καὶ διὰ τὰ παραμικρότερα πράγματα ὧν ἐνδέχεται νὰ λάβωσιν ἀνάγκην οἱ ἑπτακόσιοι ξενιζόμενοι, νὰ διευθύνῃ ἑκατοντάδας ὑπηρετῶν, καὶ νὰ προσέχῃ ἐν ταύτῳ διὰ τὴν τρομερὰν μάστιγα τοῦ πυρός, εἶναι τῳόντι ἐπιχείρισις ἐκ τῶν δυσκολωτάτων· καὶ ὅμως τοσοῦτον ἐντελὴς εἶναι ὁ ἐσωτερικὸς ὀργανισμὸς τῶν ἀμερικανικῶν ξενοδοχείων, ὥστε κινοῦνται μὲ ἀκρίβειαν καὶ τάξιν ὡρολογίου.

Ἐξελθὼν τοῦ ξενοδοχείου, διευθύνθην πρὸς τὴν προκυμαίαν, πλησίον τοῦ Canal Street, ὅπως ἴδω ἐκ τοῦ πλησίον τὸν « Πατέρα τῶν Ὑδάτων, » ὡς ὀνομάζουσι τὸν Μισισίπην οἱ αὐτόχθονες. Ἡ levée ἦτο ὁλοτελῶς κεκαλυμμένη ἀπὸ πραγματείας, τὰς ὁποίας ἀναρίθμητα ἀτμοκίνητα προερχόμενα ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Μισισίπη, Ἀρκανσᾶς, Τενεσσῆ, Μισσούρη, Ἰλινοΐς, Ὀχάϊο καὶ Κεντόκης ἀπεβίβαζον εἰς αὐτήν. Χιλιάδες Μαύρων ἐνησχολοῦντο εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν καὶ παραλαβὴν τῶν ἐμπορευμάτων, καὶ ποικιλόχροοι σημαῖαι, τεθειμέναι εἰς μικρὰς ἀποστάσεις, ὅπως χωρίζωσι τὰ ἐμπορεύματα τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὰ τοῦ ἄλλου, συνέτεινον εἰς τὸ νὰ καθιστῶσιν ἔτι τερπνότερον τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου θέαμα. Ἐὰν ἡ levée ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ ἐμπορευμάτων, καὶ ὁ ποταμὸς δὲν ἦτο ὀλιγώτερον κεκαλυμμένος ὑπὸ ἀτμοπλοίων· καὶ μέχρις οὗ ἔρθανεν ἡ ὅρασίς μου ἐκατέρωθεν ἐκ τοῦ σημείου εἰς ὃ ἱστάμην δὲν ἔβλεπον ἄλλο, εἰμὴ μυριάδας καπνοδοχῶν ἀτμοπλοίων, σχηματιζόντων πυκνὴν σειρὰν, ἐκτεινομένην εἰς ἱκανῶν μιλίων ἀπόστασιν.

Οἱ νεώσοικοι (docks) τοῦ Λίβερπουλ παριστῶσι βεβαίως πολλὴν ζωηρότητα· ἀλλ' αὕτη παραβαλλομένη μὲ τὴν τῆς προκυμαίας τῆς Νέας Ὀρλεάνης εἶναι μικροτάτη. Ὁ ξένος ἐνταῦθα, βλέπων τὸ ἀπειράριθμον ποσὸν τῶν ἐμπορευμάτων τὰ ὁποῖα μένουσιν ἐπὶ τῆς προκυμαίας καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, χωρὶς κατὰ τὸ φαινόμενον νὰ φυλάττωνται παρ' οὐδενὸς, συλλαμβάνει λίαν εὐχάριστον ἰδέαν περὶ τῆς τιμιότητος τῶν κατοίκων καὶ περὶ τοῦ ὑπερβολικοῦ αὐτῶν πλούτου. Διὰ μίαν στιγμὴν ὑποθέτει τις ὅτι τόσον ἄφθονα εἶναι τὰ πάντα, ὥστε δὲν ὑπάρχει τόπος εἰς τὰς ἀποθήκας, καὶ διὰ τοῦτο ἀφίνουσι τὰς πραγματείας των εἰς τὰς ὁδούς. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ καθαρὰ ἀτμοσφαῖρα, τὸ τερπνὸν κλίμα, ἡ φαιδρότης τῶν Μαύρων, τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, τὸ δάσος ὃ σχηματίζουσιν οἱ ἱστοὶ καὶ αἱ καπνοδόχαι τῶν ἀτμοπλοίων, ἡ πληθώρα τῶν δύω κυριωτέρων εἰδῶν, τοῦ σίτου καὶ βαμβακίου, ὁ πάταγος τῶν ἐρχομένων καὶ ἀπερχομένων ἀτμοπλοίων, καὶ ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ ἐργαζομένου πλήθους, ὅλα ταῦτα συντείνουσιν εἰς τὸ νὰ διεγείρωσιν εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ξένου ἐντυπώσεις

ἀφθονίας, πλούτου καὶ κυριαρχίας, καὶ καθιστῶσι τὴν θαυμασίαν ταύτην προκυμαίαν εὐχάριστον εἰς τὰ ὄμματα τοῦ φιλοσόφου, ὡς εἶναι βεβαίως καὶ εἰς τὰ τοῦ ἐμπόρου καὶ παντὸς ξένου, ὅστις ἀναχωρῶν ἀπὸ Νέαν Αὐρηλίαν ἀναμιμνήσκεται μετ' εὐγνωμοσύνης τὴν παντὸς ἐπαίνου ἀξίαν φιλοξενίαν τῶν κατοίκων της, τὴν ζωηρότητα τοῦ χαρακτῆρός των, καὶ τὴν διακρίνουσαν αὐτοὺς εἰλικρίνειαν.

Δ. Ν. ΜΠΟΤΑΣΗΣ.

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗ

ΨΑΜΜΙΤΙΧΟΥ Β' ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

—ooo—

Ὁ καθ' Ἡρόδοτον Ψάμμις, ἐν δὲ ταῖς ἱερογλυφικαῖς τῆς Αἰγύπτου ἐπιγραφαῖς Ψαμμίτιχος ὁ Β' καλούμενος βασιλεύς, ἔγγονος Ψαμμιτίχου τοῦ Α' καὶ υἱὸς τοῦ βασιλέως Νεκώ, ἄρξας τῆς Αἰγύπτου ἐν τῷ βραχεῖ διαστήματι ἓξ μόνον ἐτῶν (595—590 π. Χρ.), ὀλίγιστα ἀφῆκε μνημεῖα εἰς μαρτύριον τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ταῦτα εἰς τὰ μεθόρια τῆς Αἰγύπτου, ἐπὶ τῶν βράχων πλησίον τῶν Φιλῶν καὶ τῆς Ἐλεφαντίνης, καὶ ὅπου σήμερον ἡ Κονοσσώ, ἵνα διαιωνίσῃ τὴν μνήμην τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ κατὰ τῶν Αἰθιόπων. Εἰς τοιαύτην σπάνιν ἐπιγραφῶν, αἵτινες νὰ φέρωσι τὸ ὄνομα Ψαμμιτίχου τοῦ Β', νομίζω ὅτι θέλω ἱκανοποιήσει ἀρκούντως τὴν περιέργειαν τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένων, δημοσιεύων ἐπιγραφὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος βασιλέως, ἐνταῦθα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παρακεχωμένην καὶ ἄγνωστον μέχρι τοῦδε, ἣν ἔτυχε νὰ ἴδω ἐσχάτως εἰς γωνίαν τινὰ κάτωθεν τῆς οἰκίας τοῦ τοσκανοῦ γενικοῦ προξένου Rosseti.

Πλὰξ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μέτρου τὸ μῆκος καὶ ἑνὸς περίπου τὸ πλάτος, τραπεζοειδὴς, ἐκ λίθου βασάλτου μελαίνης, τετριμμένη κατὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, παριστᾷ τὸν βασιλέα Ψαμμίτιχον τὸν Β' γονυκλιτῶς προσκυνοῦντα καὶ μέχρις ἐδάφους κύπτοντα τὴν βασιλικὴν κεφαλήν του, ἐνώπιον θεότητος, ἥτις κατὰ κακὴν τύχην, ἐξ αἰτίας τῆς φθορᾶς τῆς πλακὸς κατ' αὐτὸ τὸ μέρος εἶναι ἀφανὴς καθ' ὁλοκληρίαν. Ὁ βασιλεὺς φέρει ἀντὶ τοῦ στέμματος τὴν πολεμικὴν περικεφαλαίαν, καὶ ἐπὶ τῆς ζώνης τὸ βασιλικόν του ὄνομα κεντημένον. Ἄνωθεν τοῦ βασιλέως εἰσὶν ἀναγεγραμμένοι οἱ τίτλοι μετὰ τῶν βασιλικῶν θυρεῶν, ἄνωθεν δὲ ἀμφοτέρων ἡ ἀφιέρωσις εἰς εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ δεξιῶν εἰς τ' ἀριστερὰ καθ' ὅλον τῆς πλακὸς τὸ μῆκος. Τὸ ὅλον ἂν καὶ τύπου αὐστηρῶς αἰγυπτιακοῦ προδίδει ἴχνη ἑλληνικῆς ἐπιρροίας· τὸ κάτω μέρος τῆς πλακὸς σκεπάζει ποικίλμα ἑλληνικὸν ἐν σχήματι μαιάνδρου ἐπιμήκους καὶ συνεσφιγμένου, τὰ δὲ μέλη τῆς εἰκόνος φαίνονται κομψότερα παρὰ τὸ σύνηθες καὶ γλαφυρότερον ἐγκεκολαμμένα, εὐκαμψίαν ἐμφαίνοντα καὶ ἀλήθειαν. Τὴν κορωνίδα τῆς πλακὸς ἐσχημάτιζε σειρὰ ὀρνίθων κατὰ πρόσωπον ἱσταμένων, λιμναίων, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ποδῶν των, καθότι τὸ ἄνω μέρος αὐτῶν ἐκλείπει διάλου, ὃν κατεστραμμένον.

Αἱ ἐπιγραφαὶ φέρουσι τάδε·

α) Ἐπὶ τῆς κορωνίδος·

« Τῷ Ἡλίῳ ἱερόν. Ὁ βασιλεὺς κύριος τῆς τε ἄνω χώρας καὶ τῆς κάτω, ὁ φύλαξ Ὧρος χρυσοῦς τῶν εὐεργετικῶν δύω σκήπτρων, ΗΛΙΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ζῶν αἰωνίως, υἱὸς τοῦ Ἡλίου [καὶ] κύριος τῶν διαδημάτων ΨΑΜΜΙΤΙΧΟΣ, ζῶν αἰωνίως, ἀνέθηκε *Τοὺμ* καὶ *Σοῦ* τοῖς σεβαστοῖς ἐν Ἡλίου πόλει θεοῖς προστάταις. »

β) Ἄνωθεν τῆς εἰκόνος·

« Ὁ βασιλεὺς ΗΛΙΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ
» Υἱὸς τοῦ Ἡλίου ΨΑΜΜΙΤΙΧΟΣ, θεοῦ ἀστὴρ
» Δοτὴρ ζωῆς, καθάπερ ὁ Ἥλιος αἰωνίως. »

Ψαμμίτιχος ὁ Β' φέρει τὸ ἐπώνυμον Ρᾶ-νεφερχέτης ἤτοι *Ἥλιος Εὐεργέτης* καὶ τὸ ἴδιον ἐπώνυμον ἔφερε μετέπειτα καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Ἀγχισένη καλουμένη Ρανεφερχέτη, ἡ τοῦ στέμματος ἡγεμονὶς καὶ σύζυγος τοῦ Ἀμάσιος· μόνος δὲ ἐξ ἁπάντων τῶν βασιλέων τῆς Κς' σαΐτιδος δυναστείας φέρει ὁ Ψαμμίτιχος οὗτος καὶ τὸν τίτλον *θεοῦ ἀστὴρ* ✱ ⊢, τὸν ὁποῖον ἔφερον πᾶσαι αἱ τοῦ στέμματος ἡγεμονίδες τοῦ βασιλικοῦ τούτου οἴκου ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτῶν ὡς ἱέρειαι τοῦ Ἄμμωνος· τοιαῦται ἦσαν Ἀμενιρίττις τῆς δυνατείας ἡ προμήτωρ, ἡ θυγάτηρ αὐτῆς Στεφινάτις ἡ Σεφινάπις Ψαμμιτίχου τοῦ Α' ἡ σύζυγος, καὶ ἡ ταύτης θυγάτηρ Νίτωκρις σύζυγος τοῦ Νεκώ, καὶ Νίτωκρις ἡ ἑτέρα, σύζυγος Ψαμμιτίχου τοῦ Β' μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ἀγχισένης Ρανεφερχέτης, καὶ τῆς ἐγγόνης αὐτῆς Ταχουάθης ἀδελφῆς καὶ συζύγου Ψαμμιτίχου τοῦ Γ'.

Ἡ ἀφιέρωσις γίνεται ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως τοῖς θεοῖς *Τοὺμ* καὶ *Σοῦ* τοῖς προστάταις Ἡλιουπόλεως. Κατὰ τὴν Νεκυόβιβλον (κεφ. XVIII. 4) οἱ πολιοῦχοι θεοὶ τῆς πόλεως ταύτης ἦσαν ΤΟΥΜ ἢ ΑΤΟΥΜ *ὁ δύων ἥλιος*, ΣΟΥ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτοὺμ καὶ ΤΑΦΝΟΥΘΗ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς Τοὺμ ὠνομάζετο κατ' ἐξοχὴν Tum neb Anu = Τοὺμ ἀρχηγέτης τῆς Ὧν ἤτοι Ἡλιουπόλεως, ὡς ἐπὶ τοῦ παρακεχωμένου ὀβελίσκου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἔτι δὲ Tum Ka An = Τοὺμ ὁ ταῦρος τῆς Ὧν, καθότι ὁ μέλας ἐν Ἡλιουπόλει ταῦρος Μνεῦις ἐνομίζετο ὡς τὸ ζῶν ἀπεικόνισμα τοῦ δύοντος ἡλίου θεοῦ. Ὁ θεὸς Σοῦ, ὁ παρ' Ἕλλησιν Ἡρακλῆς, καὶ ἡ ἀδελφή του Ταφθνούθη παρίσταντο ἀμφότεροι μὲ λέοντος ἢ μᾶλλον αἰλούρου κεφαλήν, καὶ τὸν θεὸν Σοῦ αἰνίττεται ὁ Ὡραπόλλων (ἱερογλυφ. I. 10) λέγων ὅτι « τὸ ἐν Ἡλίου πόλει ξόανον τοῦ θεοῦ αἰλουρόμορφον ὑπάρχει. » — Τῷ Σοῦ καὶ τῇ Ταφνούθῃ ἱεροὶ ἦσαν οἱ λέοντες τρεφόμενοι ἐν τῷ ναῷ δημοσίᾳ δαπάνῃ, ἐκτὸς δὲ αὐτῶν καὶ ἅπαν τῶν αἰλούρων τὸ γένος ὡς ἀναφέρει ἡ Νεκυόβιβλος (εκφ. XVII 45.

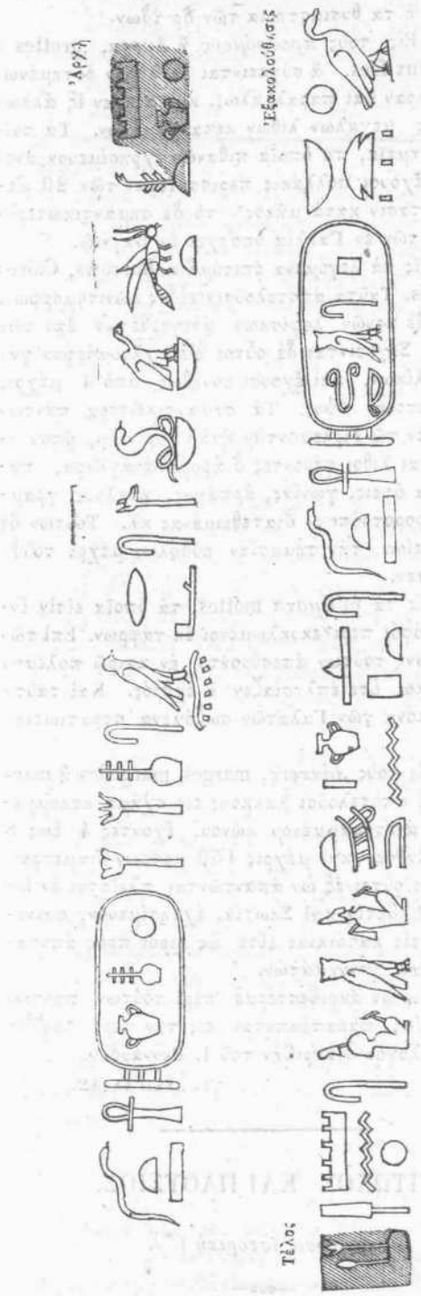

Ἀξία σημειώσεως εἶναι εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἡ νέα ὅλως γραφὴ τοῦ ἱεροῦ ὀνόματος τῆς πόλεως Ὧν ,Meun - Rà, ἤτοι *Ἡλίου κτίσμα* καὶ *Ἡλίου πόλις*. Συνηθεστέρα γραφὴ εἶνε Pe- Rà ἤτοι *Ἡλίου οἶκος*, ἀναλογως τοῦ ἑβραϊκοῦ Beth - Shémes καὶ τοῦ ἀραβικοῦ Bet es - Shâms, καὶ Aa - Rà, κατὰ γράμμα *Ἡλιου πό* *λις*, ὡς ἐκαλεῖτο παρ' Ἕλλησι. Διὰ τὴν ἐκεῖ ἐπικρατοῦσαν τοῦ θεοῦ Τοὺμ λατρείαν ὠνομάζετο προσέτι Pe - Tum = οἶκος Τοὺμ, ὡς ἀναφέρεται ἐπὶ τοῦ ἔτι ἱσταμένου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὀβελίσκου τοῦ καταχρηστικῶς καλουμένου τῆς Κλεοπάτρας.

Τὸ κοινὸν ὄνομα τῆς Ἡλιουπόλεως ἦτο *Ὧν* ἢ *Ἀν* παρ' Αἰγυπτίοις καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἀναφέρεται καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ, τὰ δὲ ἐρείπια τῆς παναρχαίας αὐτῆς πόλεως τοῦ Ἡλίου σώζονται μέχρι τῆς σήμερον δύω ὥρας μακρὰν τοῦ Καΐρου ὑπὸ τὸ ὄνομα Matarieh, καὶ ἐκ τῶν ὀβελίσκων αὐτῆς εἷς μόνος ἵσταται ἐπὶ τῆς παλαιᾶς του θέσεως, ὁ ὑπὸ Οὐσωρτασῆνος τοῦ Α' ἐκ τῆς ΙΒ' δυναστείας (2803—2757 π. Χρ.), ἱδρυθεὶς ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡλίου. Ὁ ὀβελίσκος οὗτος, ὁ ἀρχαιότατος πάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, φέρει καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν τὴν αὐτὴν πομπώδη ἐπιγραφήν.

« Ὁ Ὧρος, ἡ ζωὴ τῶν γεννωμένων, ὁ βασιλεὺς ΗΛΙΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ, κύριος τῆς ἄνω χώρας καὶ τῆς κάτω, ἡ ζωὴ τῶν γεννωμένων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἡλίου ΟΥΣΩΡΤΑΣΗΝ, τῶν θεῶν τῶν ἐν Ἡλίου πόλει ὁ ἀγαπητός, ὁ αἰωνόβιος, ἡ ζωὴ τῶν γεννωμένων

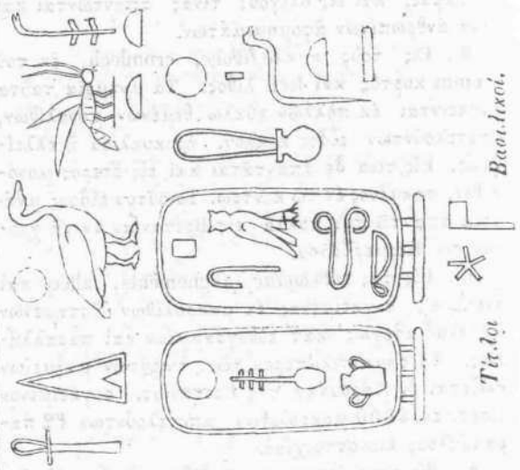

ὁ Ὧρος ὁ χρυσοῦς καὶ θεὸς ὁ εὐχάριστος, ΗΛΙΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ, τῷ Ἡλίῳ ἱδρύσατο κατὰ τὴν τῶν ἐγκαινίων πανήγυριν· οὕτως ἐποίησεν ὁ δοτὴρ ζωῆς αἰωνίου. »

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τὴν 20 Μαρτίου 1860.

ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ ΔΡΥΙΔΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ.

Οἱ ἀρχαῖοι Γαλάται ἔφερον τὸν μονοθεϊσμὸν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἀπὸ φόβον μὴ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν τὸ τοῦ πανθεϊσμοῦ μόλυσμα, οὐ μόνον δὲν ἐπέτρεπον νὰ ἱδρύωνται οἱουδήποτε ὄντος ἀφομοιώματα ἐν δημοσίοις τόποις, ἀλλ' οὐδὲ ναοὺς κατεσκεύαζον· ἀπέδιδον δὲ ἐν ὑπαίθρῳ λατρείαν πρὸς τὸ ὑπέρτατον ὄν. Τὰ δὲ κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἐγειρόμενα παρ' αὐτῶν μνημεῖα, ἐσύγκειντο ἐκ πάντη ἀκατεργάστων ἢ ἐξ ἡμικατειργασμένων λίθων, καὶ σπανίως φερόντων ἀτελεῖς τινας γλυφάς! Τοιαῦτα μνημεῖα ἀπαντῶνται εἰσέτι εἰς διάφορα τῆς Γαλλίας μέρη καὶ ἰδίως ἐν Νορμανδίᾳ, Μαίνῃ, Ἀγγιῷ, Τουραίνῃ, Πουατῷ, Σεντόγγῃ καὶ Βρετανίᾳ. Διαιροῦνται δὲ ὡς ἑφεξῆς·

Α'. Εἰς τοὺς οὕτω λεγομένους *μακρολίθους* ἤτοι men-hir ἐκ τοῦ men λίθος καὶ hir μακρὸς, οἵτινες λέγονται καὶ peulvan ἐκ τοῦ peul στύλος καὶ van λίθος. Ταῦται σύγκειντα ἐξ ἀκατεργάστων μακρῶν μονολίθων ὀρθῶν, εἰς εἶδος στύλων ἑστημένων, εἰς μέρος χωριστὸν καὶ μεμονωμένον. Ἐκ τῶν μονολίθων τούτων ὑπάρχει κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μεριμέου εἷς ἐν Λοκμαριακέρῃ, ἔχων ὕψος ποδῶν 66. Τινὲς ὅμως τῶν μακρολίθων τούτων φέρουσι καὶ ἐπιγραφας, καὶ εἰς ὀλίγους τινὰς ἀπαντῶνται καὶ ἴχνη ἀνθρωπίνων ἀφομοιωμάτων.

Β'. Εἰς τοὺς *κυκλολίθους*, cromlech, ἐκ τοῦ cromm κυρτὸς καὶ lech λίθος. Τὰ μνημεῖα ταῦτα σύγκεινται ἐκ πολλῶν κύκλῳ θεμένων μονολίθων, ἀποτελούντων εἶδος κύκλου, ἡμικυκλίου ἢ ἐλλείψεως. Εἴς τινα δὲ ἀπαντᾶται καὶ εἷς ἕτερος μονόλιθος, στημένος ἐν τῷ κέντρῳ. Τοιούτου εἴδους μνημεῖα ἀπαντῶνται πολλὰ εἰς Βρετανίαν ἐν τῇ χερσονήσῳ Κερμερβάνου.

Γ'. Εἰς τὰς *εὐθυωρίας* (alignements, allées καὶ avenues), συγκειμένας ἐκ μακρολίθων ἑστημένων ἀλληλοδιαδόχως κατ' εὐθυγραμμίαν καὶ παραλλήλως. Τὸ σημαντικώτερον τῶν τοιούτων μνημείων σώζεται ἐν Καρουάκῃ τῆς Βρετανίας, συγκείμενον εἰσέτι ἐκ 4000 μακρολίθων ἀποτελούντων 12 παραλλήλους κιονοστοιχίας.

Δ'. Εἰς τοὺς *δονουμένους λίθους* (pierres branlantes, pierres folles,· ταῦτα συγκεινται ἐκ δύο ἀκατεργάστων μονολίθων, ἐξ ὧν ὁ εἷς κεῖται ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τεθειμένος εἰς ἰσοζύγιον, καὶμόλις εἰς ἓν μόνον σημεῖον ἐφαπτόμενος αὐτοῦ, ὥστε καὶ κατὰ τὴν ἐλαχίστην ὤθησιν ταλαντοῦται. Οἱ τοιοῦται λίθοι εἶναι σπανιώτατοι, καὶ οἱ ἐν Perros-Guyrech τῆς Βρετανίας λέγουσιν ὅτι ζυγίζει ἄνω τῶν 400,000 χιλιογράμμων.

Ε'. Εἰς τὰς *λιθοτραπέζας* dolmen ἐκ τοῦ dol τράπεζα καὶ men λίθος, αἵτινες σύγκεινται ἐκ δύω καθέτων μονολίθων καὶ ἐκ μιᾶς ἐπ' αὐτῶν κειμένης ἀκατεργάστου πλακὸς, ἐφ' ἧς ἐνίοτε ἀπαντῶνται μικροί τινες αὔλακες ἢ καὶ ὀπαί. Ἡ ἐν Λοκκαριακέρῃ λιθοτράπεζα γνωστὴ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν table des marchands, εἶναι κεκοσμημένη διὰ διαφόρων ἀναγλύφων. Αἱ λιθοτράπεζαι αὗται ἀπετέλουν τοὺς βωμοὺς ἢ τὰ θυσιαστήρια τῶν δρυΐδων.

ΣΤ'. Εἰς τοὺς *προδρόμους* ἢ *ἄντρα*, grottes ἢ roches aux fées, ἃ σύγκεινται ἐκ λίθων ἑστημένων κατὰ σειραν καὶ παραλλήλως, καὶ ἄνωθεν ἐξ ἄλλων ὡσαύτως μεγάλων λίθων κεκαλυμμένων. Τὰ τοιαῦτα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα πιθανῶς ἐχρησίμευον ἀντὶ τάφων, ἔχουσι πολλάκις περισσοτέραν τῶν 20 μέτρων ἔκτασιν κατὰ μῆκος· τὸ δὲ σημαντικώτερον πάντων τῶν ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει ἐν Βαγνιῷ.

Ζ'. Εἰς τὰ λεγόμενα ἐπιτύμβια Barrows, Cairns ἢ Galgals. Ταῦτα ἀποτελοῦσιν εἶδος κωνιτομόρφων, ἔσωθεν δὲ κενῶν λοφίσκων ἀνεγερθέτων ἐπὶ τῶν τάφων. Σύγκεινται δὲ οὗτοι ἢ ἐκ χλουμόρφου γῆς ἢ ἐκ χαλίκων, καὶ ἔχουσι συνήθως ἀπὸ 4 μέχρις 100 μέτρων ὕψος. Τὰ σημαντικώτερα πάντων εἰσὶ τὰ ἐν τῷ Τιρλεμοντίῳ καὶ Γαβριννίῳ, ὅπου ἀπαντῶνται λίθοι φέροντες διάφορα ἀνάγλυφα, παριστῶντα ὄφεις, γωνίας, ἁρπάγας, κύκλους, γραμμὰς διαφοροτρόπως διατεθειμένας κλ. Τούτων δὲ τῶν σημείων τὴν σημασίαν οὐδόλως μέχρι τοῦδε γνωρίζομεν.

Η'. Εἰς τὰ *ὑψώματα* mottes, τὰ ὁποῖα εἰσὶν ἐντεχνοι λόφοι περικεκυκλωμένοι ἐκ τάφρων. Ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τούτων ἀπεσύροντο ἐν καιρῷ πολέμου οἱ κάτοικοι ὅτε ἐπλησίαζεν ὁ ἐχθρός. Καὶ ταῦτα εἰσὶ τὰ μόνα τῶν Γαλατῶν σωζόμενα στρατιωτικὰ μνημεῖα.

Θ'. Εἰς τοὺς *λάκκους*, marges, margelles ἢ mardelles, ἃ ἀποτελοῦσι λάκκους εἰς σχῆμα κεκομμένου καὶ ἀνεστραμμένου κώνου, ἔχοντες 4 ἕως 8 μέτρων βάθος, καὶ μέχρις 150 μέτρων διάμετρον. Οἱ λάκκοι οὗτοι ἐξ ὧν ἀπαντῶνται πλεῖστοι ἐν Εἰτυριγίᾳ, Ἐλβετίᾳ καὶ Σκωτίᾳ, ἐχρησίμευον, φαίνεται, εἴτε εἰς κατοικίας εἴτε ὡς σιροὶ πρὸς ἀποταμίευσιν δηλ. γεννημάτων.

Ὁ ἐπιθυμῶν ἀκριβεστέρας περὶ τούτων πάντων πληροφορίας παραπέμπεται εἰς τὴν περὶ Δρυϊδισμοῦ ἀξιόλογον διατριβὴν τοῦ Ἰ. Ῥευναύδου.

Ἰ. ΔΕΚΙΓΑΛΑΛΑΣ.

ΠΤΩΧΟΣ ΚΑΙ ΠΛΟΥΣΙΟΣ.

Διήγησις ἱστορική (*).

—ooo—

Πτωχοὶ καὶ πλούσιοι! Ὁ θάνατος μόνος ἐξαλείφει τὴν διάκρισιν τῶν ἐπιθέτων τούτων· ὅλοι γινόμεθα ἴσοι ἐνώπιον αὐτοῦ! Τὴν διάκρισιν ταύτην καὶ τὴν ἰσότητα παρετήρησα εἴπερ ποτὲ ἡμέραν τινὰ τοῦ 1848 ἔτους, καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἔμεινεν ἀνεξάλειπτος εἰς τὴν μνήμην μου. Εἶδον ταυτοχρόνως τὸν ἐλεεινὸν ἄνθρωπον ἐνταῦθα μὲν κείμενον γυμνὸν καὶ λιμώττοντα, ἐκεῖ δὲ πίνοντα νέκταρ ἐντὸς φιάλης χρυσῆς· ἐνταῦθα μὲν ἀγωνιῶντα ἕνεκα πλούτου καὶ ἡδονῶν, ἐκεῖ δὲ ψυχορράγοῦντα ἕνεκα πενίας καὶ στερήσεων. Καὶ ὅμως καὶ οἱ δύο οὗτοι ἄνθρωποι ἐπλάσθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ, ἐγεννήθησαν ὑπὸ μητρός, ἔλαβον ἐπίσης διανοητικὰς δυνάμεις καὶ ἴσα δικαιώματα.

Ἡ ἱστορία αὐτῶν οὔτε περιπετείας ἔχει οὔτε ἄλλα ἐπεισόδια· προσθέτω μόνον τὰς δύο αὐτῶν εἰκόνας, φρονῶν ὅτι ἡ ἀλήθεια, ἄνευ μάλιστα κοσμημάτων, εἶναι ἱκανὴ νὰ ἑλκύσῃ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν συμπάθειαν. Πλὴν τούτου, τοιαῦται εἰκόνες εὑρίσκονται συνεχῶς εἰς ὅλας τὰς μεγαλοπόλεις, ὅπου ἡ ἔλλειψις καὶ ἡ ἀφθονία, ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἀπολαύσεων καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῶν στερήσεων παρίστανται πλησίον ἀλλήλων.

Ἡ ἀρθρῖτις, ἡ μάστιξ αὕτη τῶν πλουσίων, ἡ εἰσδύουσα καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ὀστᾶ, εἶχεν ἀποζηράνει περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1848 ἔτους τὸν σκελετὸν καὶ καταπίει τὸ αἷμα τοῦ δουκὸς Γ. . . κατατρίψαντος εἰς ἡδονὰς τὴν νεότητα. Οἱ συνεχεῖς καὶ διαρκεῖς πόνοι ἐξασθενήσαντες τὸ σῶμα παρώξυναν τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, καὶ τοσούτῳ κατέστησαν εὐερέθιστον, ὥστε ἐδασάνιζεν ὅλους τοὺς περὶ αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ πλὴν τῶν ἡδονῶν ἦτο ἔκδοτος καὶ εἰς τὰ πολιτικά, ἔνθερμός τις συζήτησις εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Πατρικίων, ἐδιπλασίασε τὰς ὀδύνας του. Καὶ ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια ἦτο σχεδὸν ἡμιθανής, ἀδυνατῶν νὰ ὁμιλήσῃ καὶ νὰ κινηθῇ μεταξὺ τόσου πλούτου καὶ τόσης πολυτελείας.

Μετά τινας δὲ ἡμέρας ἀποπέμψας τὸν τακτικὸν αὐτοῦ ἰατρὸν προσεκάλεσεν ἐμέ.

Σημειωτέον ὅτι ὁ δοὺξ, κατοικήσας ἄλλοτε εἰς τὰς Ἰνδίας, εἶχεν αὐξήσει δι' ἐπιτυχῶν ἐπιχειρήσεων τὴν πλουσιωτάτην κληρονομίαν τοῦ πατρός του, κερδήσας πρὸς τούτοις καὶ κλίσιν ἀκράτητον πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν· ἦτο ἀληθὴς τύπος τῆς ἀριστοκρατικῆς ἐκείνης μερίδος τῆς Ἀγγλίας, ἥτις ἔχει μὲν πλοῦτον καὶ ἀλαζονείαν καὶ ἀξιώσεις, στερεῖται δὲ φιλελευθεριότητος καὶ ἐλευθεριότητος καὶ ἀγαθότητος· ἦτο ὀργίλος, ὀξύχολος, στρυφνός, ὑπερφίαυτος, ἀνάξιος οὐ μόνον νὰ θυσιάσῃ τι ὑπὲρ τοῦ πλησίον, ἀλλὰ καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῶν στενῶν ὁρίων τῆς φιλαυτίας· διό, καί τοι πλούσιον καὶ ἰσχυρόν, ὅλοι τὸν ἐμίσουν καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετηθέντες. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸν ἰατρὸν αὐτὸν ἀπέπεμψε διὰ λόγους ἀλόγους, ᾐσθάνθην δυσαρέσκειαν λαβὼν τὴν πρόσκλησίν του.

Ἦτο τότε μὴν Φεβρουάριος· ὁ χειμὼν εἶχε παραταθῇ, ἄνεμος ἔπνεε ψυχρός, καὶ χιὼν ἐλεύκαινε τὴν γῆν· ἡ οἰκία τοῦ δουκὸς ἔκειτο εἰς ὁδὸν ἐκ τῶν ἧττον συχναζομένων τοῦ Λονδίνου, καὶ τὸ πρὸ αὐτῆς ἔδαφος ἐκάλυπτε πυκνὸν ἄχυρον, ὥστε νὰ μὴ ἀκούεται κρότος· ὑπηρέται ἱστάμενοι πέριξ τῆς οἰκίας ἔλεγον πρὸς τοὺς διαβάτας ὅτι ἠσθένει ὁ κύριός των, καὶ παρεκάλουν νὰ σιωπῶσι· τὸ ῥόπτρον τῆς θύρας ἐτυλίσσετο ἐντὸς πανίου, οἱ κώδωνες κατεβιβάσθησαν, καὶ οἱ στρόφιγγες, ἀλειφθέντες μετ' ἐλαίου, ἐγύριζον ἀψοφητί. Ἐνὶ λόγῳ κατεβλήθη πᾶσα φροντὶς ἵνα μὴ ταραχθῇ μήτε κἂν πρὸς στιγμὴν ὁ εὐγενὴς ἀσθενής. Τὸ ὄχημά μου ἦλθεν ἀργὰ καὶ ἄνευ κρότου· αἱ θύραι ἠνοίχθησαν ὡς διὰ ῥάβδου μαγικῆς· διότι ὑπηρέται ἱστάμενοι παρ' αὐτὰς προσειχον μή τις κρούσῃ διὰ τοῦ ῥόπτρου· διπλοῖ τάπητες ἐσκέπαζον τὸ ἔδαφος καὶ τὰς κλίμακας· τὰ ὡρολόγια κατεδικάσθησαν εἰς ἀργίαν, καὶ ἐξωρίσθη μακρὰν τοῦ οἰκήματος πιστὸς σκύλος, ἵνα μὴ ταράττῃ ὑλακτῶν τὸν κύριόν του· ἀλλὰ καὶ αὐταὶ τοῦ θαλάμου αἱ θύραι ἦσαν κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς ἄκρας ἐνδεδυμέναι διὰ πανίου, ἀντὶ δὲ τῶν ἀφαιρεθέντων σιδηρῶν κλείθρων εἶχον ξύλινα, καὶ αὐτὰ συναρμοζόμενα ἐπὶ *βελούδου*. Ἀσθένεια! θάνατος! πόνοι! λύπαι! μὴ εἰσέρχεσθε! ὁ πλοῦτος ἀπαγορεύει τὴν εἴσοδον, πολλαπλασιάζει τὰς προφυλάξεις, καὶ μυριοτρόπως ὁπλίζεται καθ' ὑμῶν.

Ὑπηρέτης φορῶν *galonnés* ἠρώτησε τὸ ὄνομά μου· καὶ εἰς τὸ ψιθύρισμά του ἀπεκρίθην δι' ἄλλου ψιθυρίσματος.

— Ἡ Κ. δούκισσα, μοὶ εἶπεν, ἐπιθυμεῖ νὰ σᾶς ἰδῇ πρὶν ἐπισκεφθῆτε τὴν ἐξοχότητά του.

— Εἰπὲ λοιπὸν ὅτι εἶμαι ἐδῶ.

Καὶ διαβὰς στοὰν πλήρη ἀγαλμάτων εἰσῆλθον εἰς τὸν θάλαμον τῆς δουκισσης ὅπου, τελειωθέντος τοῦ γεύματος, ἔπινε καφὲν μετὰ τῶν δύο θυγατέρων της· ἦτο δὲ ἐννάτη ὥρα τῆς ἑσπέρας. Νέος τις στρατιωτικός, φορῶν κατακόκκινα, ὡμίλει μετὰ τῶν κυριῶν· ἡ δὲ δούκισσα ἦτο κάτωχρος καὶ ἐφαίνετο πάσχουσα.

— Ἰατρέ, μοὶ εἶπε μετὰ τὰς πρώτας εὐγενεῖς φράσεις, φοβοῦμαι μήπως σᾶς δυσαραστήσῃ ἡ πρόσκλησίς μου. Ἂν καὶ ἀγρυπνοῦμεν, καὶ βασανιζόμεθα ἀδιακόπως διὰ τὸν δοῦκα, τίποτε ὅμως δὲν τὸν εὐχαριστεῖ· ἡ δυστροπία του αὐξάνει τὴν ἀσθένειάν του. Δὲν θὰ πιστεύσετε ἂν σᾶς εἰπῶ ὅτι ὁ μόνος λόγος δι' ὃν παρεκάλεσε τὸν συνάδελφόν σας νὰ μὴ τὸν ἐπισκεφθῇ πλέον εἶναι ἡ γνώμη τὴν ὁποίαν ἐξέφρασεν, ὅτι τὸν ἔβλαψεν ἡ τελευταία συζήτησις τῆς Ἄνω Βουλῆς.

— Θὰ κάμω τὸ χρέος μου, κυρία δούκισσα· καὶ ἐὰν δὲν φανῶ εὐτυχέστερος τοῦ συναδέλφου μου, τοὐλάχιστον δὲν θὰ παραμελήσω τίποτε.

— Ἡ ἐξοχότης του ἀνυπομόνως ζητεῖ τὸν Κ. ἰατρόν, ἐψιθύρισέ τις ὑπηρέτης ἰσχνός, μελανείμων καὶ κεκονιαμένην ἔχων τὴν κεφαλήν.

— Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, σπεύσατε, εἶπεν ἡ δούκισσα· ἀλλὰ μὴν τύχῃ καὶ ἀναφέρετε τίποτε ἃ ὅτα σᾶς εἶπα· σᾶς παρακαλῶ θερμῶς, ἰατρέ. Ἴσως ἔλθω καὶ ἐγὼ κατόπιν· ἀλλὰ καὶ πάλιν σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴν εἰπῆτε τίποτε· διαφορετικὰ θὰ χάσωμεν τὴν ἡσυχίαν μας.

Ἡ ἀσθένεια λοιπὸν ἑνὸς ἀνθρώπου κατεθορύβει

(α) Ἀνήκει εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἱστορικῶν διηγήσεων, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ἐν τοῖς φυλλαδίοις 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245 καὶ 246.

ὁλόκληρον οἶκον· δὲν ἐφοβοῦντο μόνον τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὸν χαρακτῆρά του· καί τοι ψυχορράγων ἦτο ὁ τρόμος ὅλων τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένων. Τοιαύτας σκέψεις ἀνεπόλουν ἐνῷ μὲ ὡδήγει ὁ ὑπηρέτης, μᾶλλον φιλοσοφικὰς ἢ ἁρμοζούσας εἰς τὰς περὶ πλούτου καὶ ἀριστοκρατίας προλήψεις. Ἡ φήμη, διαθρυλλοῦσα τὴν βασιλικὴν σχεδὸν μεγαλοπρέπειαν τοῦ δουκὸς Γ..., δὲν ὑπέπεσε βεβαίως εἰς ὑπερβολάς· ἡ κλίμαξ ἦτο ἐξ ὀρειχάλκου καὶ χρυσοῦ καὶ ἰάσπιδος καὶ ἀλαβάστρου τεχνηέντως κατειργασμένων· ἄνθη σπάνια εὐωδίαζον ἐντὸς ἀρχαίων γαστρῶν, καὶ πολυτέλεια καὶ φιλοκαλία καὶ κομψότης ἔλαμπον πανταχοῦ. Τὰ παραπετάσματα ἦσαν λεπτοφυέστατα πεποικιλμένα καὶ κεκοσμημένα διὰ πολυτίμων ὑφασμάτων. Ταλαίπωρος ἀνθρωπότης! πόσαι δαπάναι γίνονται ἵνα κρυβῇ ἡ ἀσθένειά σου! πόση ἐπιμέλεια ἵνα λησμονήσῃ ὁ ἐκ δουκῶν ἐκεῖνος δοῦξ ὅτι δὲν ἦτο θνητός! Τριπλοῦν μεταξωτὸν κωνωπεῖον ἐπερικύκλου τὴν κλίνην του, καὶ χρυσοῦς ἀετὸς περικόμψως ἱπτάμενος ἐκράτει ἄνωθεν αὐτό. Καὶ αὐτὰ τὰ ἀγγεῖα ἐν οἷς τὰ φάρμακα, ἦσαν ἐκ πολυτίμου ὕλης· τὰ θρανία ἦσαν πλουσιώτατα καὶ λεπτουργῆ, καὶ γραραὶ ἐξαίσιαι ἐπὶ τῶν ὑέλων συνεκέρων τὸ φῶς τῆς λυχνίας. Ποτέ, οὔτε εἰς ἡγεμόνων οἰκίας δὲν εἶδον τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον εὐτρεπισμόν, σκοποῦντα νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἰδέαν τῆς σαθρότητος τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς τὴν κλίνην ταύτην ὅπου ἄγγελος χρυσόπτερος ἔπρεπε ν' ἀναπαύεται, ὁποῖον ὄν κεῖται; Ἂς πλησιάσωμεν. Τὸ ἐξ ἐβένου καὶ ὀστοῦ ἐλέφαντος θρανίον μου ἐγγίζει τοὺς χρυσοῦφάντους θυσάνους, καὶ μόλις διακρίνω τὸν κύριον τοῦ τόσου πλούτου, βεβυθισμένον ἐντὸς μαλακωτάτης καὶ χρυσοπαρύφου στρωμνῆς. Ἀλλ' ἰδοὺ κινεῖται, καὶ πλησίον σινδόνης, λευκοτέρας καὶ τῆς μετάξης, βλέπω πρόσωπον ξηρόν, ἐλαιῶδες, πλῆρες ῥυτίδων, μικρὰν κάτισχνον κεφαλὴν γωνίας ἔχουσαν ὀστεώδεις καὶ ὀξείας, ὀφθαλμοὺς ὀξυδερκεῖς, περιέργους, μαντεύοντας μᾶλλον ἢ παρατηροῦντας τὰ ἀντικείμενα, καὶ χεῖρα ὁμοίαν σκελετοῦ, κρατοῦσαν κεντητὸν ῥινόμακτρον διαφανές, καὶ σφογγίζουσαν τὸν ἱδρῶτα τοῦ ἐπιθανάτου ἐκείνου μετώπου. Παρ' ὀλίγον νὰ ἀποχωρήσω, τόσην ἡσθάνθην ῥρίκην συγκρίνας τὴν ἀθλιότητα ἐκείνην πρὸς τὴν ἄλλην μεγαλοπρέπειαν.

Ὁ εὐγενὴς δοῦξ ἀφῆκε μακρὰν φωνήν, καὶ σπασμὸς συνετάραξε τὸ νευρικὸν αὐτοῦ σύστημα· τὰ ἄρθρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν του ἔτριξαν, καὶ ἡ φυσιογνωμία του κατέστη φρικωδεστέρα· ὡμοίαζε (καὶ σημειωτέον ὅτι οὔτε εἰρωνεύομαι οὔτε ὑπερβολὴν λέγω), γέροντα πίθηκα ἀπαγχονιζόμενον. Ὁ παροξυσμὸς καὶ αἱ ὀξεῖαι φωναὶ τοῦ πάσχοντος διήρκεσαν πολλὴν ὥραν. Ἐπὶ τέλους δὲ μοὶ ἀπέτεινε τὸν λόγον· ἡ φωνή του ἦτο τραχεῖα, στρυφνὴ καὶ ἀπότομος· ὡμίλει διακόπτων συνεχῶς τὸν λόγον, ἀναπνέων μεταξὺ δύο λέξεων καὶ συνοφρυούμενος.

— Εἴδετε τὴν δούκισσαν; τὴν ὁμιλήσατε;... ἰατρέ, ἐμείνατε κάτω;... τοὐλάχιστον,... τοὐλάχιστον... πέντε λεπτά...

Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην νεύσας εὐσεβάστως τὴν κεφαλήν. Καὶ αὐτὸς ἐπανέλαβεν·

— Ἐγὼ... νομίζω τοὐλάχιστον... ἐγὼ σᾶς παρεκάλεσα νὰ μ' ἐπισκεφθῆτε... ἰατρὲ.. ἡ δούκισσα δὲν ἔπρεπε...

— Θὰ μὲ συγχωρήσετε βεβαίως, ἐξοχώτατε.

Ἀλλ' αὐτὸς ὑπολαβὼν μετὰ πολλῆς πικρίας·

— Ναί, εἶπε, σᾶς διηγήθησαν... τὴν ἱστορίαν τοῦ ἄλλου ἰατροῦ.. Ἔ!... σᾶς τὰ διηγήθησαν ὅλα... Καλὰ τῷόντι θὰ τὰ εἶπεν ἡ δούκισσα.... Μὲ κάμετε τὴν χάριν... νὰ μὲ τὰ εἰπῆτε;

— Μὲ εἶπε μόνον, ἐξοχώτατε, ὅτι ὁ συνάδελφός μου ἔπαυσε νὰ σᾶς ἐπισκέπτεται....

Ἐκεῖνος δὲ ἐπανέλαβε γελῶν καὶ σεσηρώς·

— Ἔπαυσε νὲ μ' ἐπισκέπτεται!... τῷόντι!

Ἀλλ' ἐγὼ θλιβόμενος διὰ τὴν τόσην πικρίαν, ἐπροσπάθησα νὰ τρέψω τὸν λόγον πρὸς ἄλλο χαριέστερον ἀντικείμενον.

— Νὰ λάβω τὸ θάῤῥος νὰ σᾶς ἐρωτήσω, ἐξοχώτατε, ἐὰν πάσχετε τώρα;

— Ναί.. χαμηλὰ εἰς τὸν στόμαχον αἰσθάνομαι ψῦχος, ὡς νὰ ἦτον πάγος.

Καὶ μετά τινα ὥραν ἐξετάσεως ἐγγίσας τὴν χεῖρά του παρετήρησα ὅτι μέγαν ἔτρεχε κίνδυνον· ὅθεν ἐφρόντισα διὰ περιφράσεων νὰ τὸν πείσω ὅτι ἡ θέσις του ἦτο δυσάρεστος· ἀλλ' αὐτὸς ἐφαίνετο ὅτι δὲν μ' ἐνόει. Ἐπειδὴ δὲ ἐγίνωσκον ὅτι εἶχεν ἰατρικάς τινας γνώσεις, ἀνέφερα ποῖα ἰατρικὰ ἔμελλον νὰ παραγγείλω, ὅπως ἐννοήσῃ τὸν κίνδυνον· αὐτὸς ὅμως στραφεὶς ἀποτόμως πρὸς ἐμέ·

— Πρὸ πάντων, εἶπε, δὲν θέλω βρωμερὰ ἰατρικά, ὡς τὰ τοῦ ἰατροῦ...

— Ἡ ἐξοχότης σας ἐννοεῖ κάλλιστα ὅτι δὲν πρέπει νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωήν της χάριν προσκαίρου ἀηδίας.

— Προσκαίρου ἀηδίας! Δὲν θὰ συγχωρήσω νὰ μὲ φαρμακεύσετε ὡς ὁ ἀχρεῖος συνάδελφός σας.

— Καὶ τί σᾶς ἔδιδε;

— Τὰ βρωμερώτερα ἰατρικὰ τοῦ κόσμου. Καὶ τοῦ σκορόδου ἡ ἀποφορὰ ἦτον μυρωδία ἔμπροσθέν των.... ἤθελε νὰ μὲ φονεύσῃ.. νὰ μὲ φονεύσῃ...

— Συγχωρήσατέ με...

— Ἤθελε σᾶς λέγω νὰ μὲ φονεύσῃ.... Ὑπεχρεώθην νὰ περάσω δύο ἡμέρας τυλιγμένος μὲ μίαν φλανέλλαν βουτημένην εἰς κολόνιαν καὶ μόσχον.... Ὁ κακοῦργος!

— Ἐὰν ἐγκρίνετε διατάξετε τὸν ὑπηρέτην σα νὰ μὲ δείξῃ τὰ ἰατρικά.

Καὶ μὲ ἔφεραν σκευασίαν σιλφίου καὶ μόσχου· ἄρα ὁ πρὸ ἐμοῦ ἰατρὸς ἐθεώρει τὴν νόσον ὅπως καὶ ἐγώ.

— Ἡ ἐξοχότης σας θ' ἀπορήσῃ βεβαίως διὰ τὴν τόλμην μου, ἀλλ' ἴσως...

— Ἴσως; ἀνέκραξεν ἀνεγείρας ἀγωνιῶν τὴν κεφαλήν.

— Ἴσως ἀναγκασθῶ νὰ ἐξακολουθήσω τὴν αὐτὴν θεραπείαν.

— Ὁ διάβολος νὰ μ' ἐπάρῃ ἐὰν τὸ συγχωρήσω..

Ἀμαθεῖς!.. γαείδαροι!.. ἐψιθύρισεν ὁ εὐγενὴς ἀσθενής, οὔτε τὸ συνταγολόγιον δὲν γνωρίζουν...

— Οὔτε ἀμμωνιακὸν ἅλας, ἢ τοὐλάχιστον κάμφορον δὲν δέχεται ἡ ἐξοχότης σας;

— Διαβολοϊατρικά!...

— Καὶ ὅμως πρέπει νὰ ἰατρευθῆτε· αὐτὰ δὲ μόνον τὰ ἰατρικά...

— Ἐγὼ ὅμως γνωρίζω καλήτερα· ὁ ἀνεψιός μου μ' ἔστειλεν ἐν κομμάτι ἀγριοχοίρου λαμπρόν· αὐτὸ νὰ μὲ φέρουν.

— Δὲν συγκατατίθεμαι, ἐξοχώτατε· διότι τὸ εἶδος τοῦτο σᾶς βλάπτει τρομερά.

— Παραμύθια!

— Ἡ θέσις σας.... δὲν τὸ κρύπτω, εἶναι κρίσιμος.

— Ναί, κρίσιμος!... τὸ πιστεύετε;.. Βρρρ... Ὁ ἔντιμος προκάτοχός σας, τὰ αὐτὰ μ' ἔλεγε πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν.

— Καὶ σᾶς ἔλεγεν ὀρθά· ὁ κίνδυνος μάλιστα ηὔξησεν ἔκτοτε.

— Διάβολε!... λοιπὸν τὸ πρᾶγμα εἶναι σπουδαῖον... Δὲν μὲ λέγετε τί νέα συμπτώματα σᾶς φαίνονται τόσον τρομερά;

— Αὐτὸ τὸ ψῦχος τὸ ὁποῖον αἰσθάνεσθε εἰς τὸν στόμαχον, εἶναι τὸ χειρότερον ὅλων τῶν συμπτωμάτων. Ἡ ἀρθρῖτις ἀναβαίνει, θὰ προσβάλῃ τὰ ζωτικὰ ὄργανα, καὶ σᾶς συμβουλεύω...

— Ἀνοησίαι!... τὸ ψῦχος ἐπέρασεν,... ἦτον ἁπλοῦς νευρικὸς ἐρεθισμός... σχεδὸν τίποτε... Ἐξ ἐναντίας εἶμαι τώρα κάλλιστα. Μόνον πολὺ ὡμίλησα.... Μ' ἐκάμετε νὰ ὁμιλήσω· μ' ἐκουράσετε.

— Ἀναπαυθῆτε.

— Πέτρε!... δός με ῥακί.

Ὁ ὑπηρέτης μὲ ἠρώτησε διὰ τοῦ βλέμματος.

— Ῥακί, σὲ λέγω.

Ἐπειδὴ δὲ ἐσιώπων ὁ ὑπηρέτης ἔφερε τὸ ποτόν, τὸ ὁποῖον ὁ ἀσθενὴς ἐῤῥόφησε διὰ μιᾶς, ζητήσας καὶ δεύτερον.

— Σᾶς ἐξορκίζω νὰ μὴν πίετε ἄλλο.

— Τὸ θέλω, τὸ θέλω!

Ἰδρὼς ψυχρὸς ἐκάλυπτε τὸ πρόσωπόν του· τὰ χείλη του συνεστάλησαν, καὶ ἐτανύσθησαν τὰ μέλη του.

— Πέτρε! Πέτρε! κατηραμένε!

Ὁ εὐγενὴς δοῦξ δὲν ἔζη πλέον.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἀλαζὼν δοῦξ, ὁ κληρονόμος ἀρχαίων τιμαριωτῶν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, ῥοφῶν οἰνόπνευμα, βλασφημῶν, ἀποτροπιαζόμενος ὅλους καὶ παρ' ὅλων μισούμενος. Ἐγὼ δὲ ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἴδια περίλυπος, καὶ ἀηδίαν μάλιστα αἰσθανόμενος δι' ὅσα εἶδον, εὗρον τὴν σύζυγόν μου καθημένην παρὰ τὴν ἑστίαν καὶ ἔνδακρυν. Ἐρωτήσας δὲ διατί ἔκλαιεν, ἔμαθον ὅτι ἡ ὑπηρέτις διηγήθη πρὸς αὐτὴν ὅτι ἄπορός τις γυνή, ζῶσα ἐκ τῶν ἱδρώτων της, ἔπεσεν ἄῤῥωστος ἐν μέσῳ τοῦ χειμῶνος, καὶ ἐστερεῖτο καὶ τοῦ ἐπιουσίου.

— Ὕπαγε σὲ παρακαλῶ, μοὶ εἶπεν ἡ Ἐμιλία, νὰ ἴδῃς τὴν δυστυχῆ ἐκείνην· ἰδοὺ εἶσαι ἕτοιμος· ἂν καὶ κατοικεῖ μακράν, εἶμαι ὅμως βεβαία ὅτι συμμερίζεσαι τὴν γνώμην μου.

Μαθὼν παρὰ τῆς ὑπηρέτιδος ὅτι ἡ πτωχὴ ἐκείνη κατῴκει εἰς τὸ δυσωδέστερον μέρος τῆς πόλεως, εἰς Saints - Gilles, κατέβην, ἀλλὰ τόσον ἦτον τὸ ψῦχος ὥστε ἠναγκάσθην νὰ ἀναβῶ πάλιν, ἵνα περιτυλίξω τὸ πρόσωπον διὰ διπλοῦ μανδυλίου. Ἡ δὲ Ἐμιλία ῥίψασα εἰς τὸ βαλάντιόν μου ὅσα νομίσματα εἶχε πρόχειρα, εἶπεν·

— Ἐννοεῖς ποῦ ἐπιθυμῶ νὰ δοθοῦν.

Ἐγὼ δὲ εὐχαρίστησα τὸν Θεὸν ὅτι μοὶ ἔδωκε σύντροφον τόσῳ φιλελεήμονα καὶ φιλεύσπλαγχνον. Ἡ εὐσπλαγχνία τόσον καλλωπίζει τὰς γυναῖκας!

Βαδίζων μετὰ ταχύτητος ἔφθασα μετ' ὀλίγον εἰς λαβύρινθον δρόμων στενῶν καὶ σκοτεινῶν, ὅπου ἐπικρατεῖ ἀνυπόφορος δυσωδία καὶ ὅπου βασιλεύουσι τὸ ἁμάρτημα, ἡ πενία καὶ ἡ θλίψις· οὐδὲ ψυχὴ γεννητὴ καθ' ὁδόν! Μόλις διὰ τῆς πυκνῆς καὶ κατεψυγμένης ἀμίχλης διεκρίνετο τὸ ἀμαυρὸν φῶς τῶν φανῶν. Ἐπειδὴ δὲ συμβαίνουσι κλοπαὶ συχνοὶ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἠσθανόμην ἀνησυχίαν. Ἀκούσας εὐτυχῶς τὸν νυκτοφύλακα κράζοντα πλησίον μου· *« τὰ μεσάνυκτα ἐπέρασαν· ψύχρα! νύκτα σκοτεινή!* » τὸν ἠρώτησα·

— Ἠξεύρεις ποῦ κατοικεῖ ἡ ὀνομαζομένη Ὑρδλ;

Ὁ δὲ νυκτοφύλαξ, οἰνοβαρὴς καὶ κλονούμενος, ἀποθέσας κατὰ γῆς τὸν φανὸν μὲ ἠτένισε· καὶ ἀφοῦ ἐπείσθη ὅτι δὲν ἤμην κλέπτης, ἀπεκρίθη·

— Ἀ, κύριέ μου, οἱ Ὑρδλ! ἐλεεινοὶ ἄνθρωποι· οὔτε λεπτὸν δὲν ἔχουν.

— Τὸ ἠξεύρω, εἶναι πτωχοί.

— Καὶ τόσον ὥστε κλέπτουν ἐνίοτε. Ἐχθὲς συνέλαβα ἕνα ἀπὸ αὐτούς, τὸν πρωτότοκον Θωμᾶν. Θὰ τὸν στείλουν εἰς Botany - bey· ὅλοι οἱ τοιοῦτοι ἐκεῖ κατασταλάζουν.

Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη εἴδησις δὲν μοὶ πολυήρεσε.

— Δεῖξαί με ποῦ κάθηνται.

— Ἀπ' ἐδῶ, κύριε· ἀλλὰ προσέχετε τὸ βαλάντιόν σας.

Καὶ ἠκολούθησα τὸν φύλακα. Ὁ φανός του μόλις ἐφώτιζε τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος μιᾶς ἐκ τῶν δυσωδῶν ἐκείνων ὁδῶν, αἵτινες ἀτιμάζουσιν ὅλας τὰς πλουσίας μητροπόλεις.

Ἡ οἰκία πρὸ τῆς ὁποίας ἐστάθημεν δὲν εἶχε θύραν. Διελθὼν δίοδον στενὴν καὶ βορβορώδη, ἀνέβην δύο βαθμίδας συσαθρωμένας, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ κτυπήσω τὴν κεφαλὴν εἰς θύραν, τὴν ὁποίαν ἔκρουσεν ἀλλεπαλλήλως ὁ νυκτοφύλαξ διὰ τῆς ἐπισήμου ῥάβδου του.

— Ἔ! σηκωθῆτε! σᾶς ζητοῦν· κάμει ψύχρα, καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ σᾶς περιμένωμεν.

Μετὰ ταῦτα μετριάσας τὴν φωνήν, τῆς ὁποίας ἡ τραχύτης συνετάραξε πρὸ μικροῦ ὁλόκληρον τὴν οἰκίαν, ἐψιθύρισε ταῦτα·

— Ἐλπίζω, καλέ μου κύριε, ὅτι δὲν θὰ μὲ λησμονήσετε· ὁ καιρὸς εἶναι τόσῳ κακός, καὶ τόσῳ μεγάλη ἡ ψύχρα· θὰ πίω εἰς ὑγείαν σας.

Καὶ δούς τινα νομίσματα πρὸς τὸν ἀριλοκερδῆ ἐκεῖνον λειτουργὸν τῆς δικαιοσύνης, ἐπερίμενα νὰ ἀνοιξωσιν.

— Εὐχαριστῶ, ἐξοχώτατε, εἶπεν ὁ νυκτοφύλαξ ἀναχωρῶν· προσέχετε ὅμως, διότι τὰ μέρη αὐτὰ δὲν εἶναι ἀσφαλῆ.

Ὁμολογῶ ὅτι ἀκούων τὸν ὑπόκωφον κρότον τῶν σιδηροτεύκτων σανδαλίων του, ἀνέφριττον· καὶ τῇ ἀληθείᾳ ᾐσθανόμην ὄρεξιν νὰ ἀναχωρήσω καὶ ἐγώ· ἀλλ' ἡ θύρα ἠνοίχθη ἐν τῷ σκότει, καὶ γυναικεῖα φωνή, ἰρλανδικὸν καὶ τραχὺν ἔχουσα τὸν τόνον ἠρώτησε·

— Ποῖος εἶναι;

— Ἰατρός, ἀπεκρίθην. Δὲν ἔχετε ἐδῶ κανένα ἄῤῥωστον; Ἡ Βέτσυ Τζόν, ὑπηρέτις τῆς γυναικός μου μὲ τὸ εἶπε.

Τότε ἡ θύρα ἠνοίχθη ὁλόκληρος καὶ εἰσῆλθον.

Ἴσως πλούσιοι, ἐντρυφῶντες μεταξὺ πολυτελείας καὶ ἀφθονίας, καταδικάσωσι τὴν περιγραφήν μου ὡς ἀπίθανον, καὶ μὲ μεμφθῶσιν ὡς μεταχειριζόμενον ἀποτρόπαια χρώματα. Καὶ ὅμως ἂς μάθωσιν ὅτι οὐ μόνον καταδεικνύω τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀδυνατῶ νὰ καταδείξω ἀκριβῶς αὐτὴν ὅπως τὴν εἶδον· ἂς μάθωσιν ὅτι ἡ ἔνδεια τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰς μεγαλοπόλεις ὑπερβαίνει πάντα ὅρον, καὶ αὐτῆς τῆς φαντασίας τὰ ἀναπλάσματα.

— Περιμείνατε ὀλίγον, εἶπεν ἡ αὐτὴ φωνή, ἕως οὗ ἀνάψω φῶς.

Καὶ μετ' ὀλίγον ἐφάνη ἀμυδρὸν φῶς, καὶ εἶδον γυναῖκα ὑψηλήν, ὀστεώδη καὶ κάτισχνον, κρατοῦσαν κηρίον ἐμπεπηγμένον εἰς φιάλην. Μόλις ἔῤῥιψα τὸ βλέμμα εἰς τὸ ἀποτρόπαιον ἐκεῖνο πρόσωπον, τοὺς ἑτεροπλανεῖς ὀφθαλμούς, τὴν ἄπακτον κόμην, τὰ ῥάκη, καὶ πνοὴ ἀνέμου, ἐκτοξεύσασα εἰς τὸ μέσον τοῦ κοιτῶνος τὰ λείψανα τοῦ συντετριμμένου παραθύρου, ἔσβεσε τὸ φῶς. Ὀσμὴ νοσερά, ἀναθυμίασις ταλαιπωρίας καὶ κακουχίας ἀνεδίδετο μεταξὺ τοῦ ψηλαφητοῦ ἐκείνου σκότους.

— Παρακαλῶ, κύριε, εἶπεν ἡ γυνή, νὰ μὴ σαλεύσετε· διότι θὰ πατήσετε τὰ μικρὰ τὰ ὁποῖα κοιμοῦνται.

Ἔμεινα λοιπὸν ὅπου εὑρέθην διὰ τὸν φόβον μὴ πατήσω τὰ *μικρά*. Ἐν τοσούτῳ ἡ γυνὴ πλησιάσασα εἴς τινα γωνίαν ἠγωνίζετο ν' ἀνάψῃ τὸ φῶς φυσῶσα δύο ἢ τρεῖς ἄνθρακας μόλις κοκκινίζοντας· τὸ κηρίον ἔπεσε, καὶ δὲν ἀφῆκε οὐδεμίαν ἐλπίδα νὰ ἴδωμεν.

— Ἀλλοίμονον! ἀνέκραξεν, ἀπελπισία, καὶ δὲν ἔχομεν οὔτε ἓν λεπτὸν διὰ ν' ἀγοράσωμεν κηρίον.

— Ἰδού, εἶπον· καὶ ἔδωκα πρὸς αὐτὴν σελίνιον.

— Εὐχαριστῶ, ἐξοχώτατε. Σαλλύ, Σαλλύ, σήκω γρήγορα.

Καὶ ἤκουσα τρίξαν ἄχυρον, καὶ φωνὴ τραχεῖα, ἐξελθοῦσα ἔκ τινος γωνίας, ἐστέναζεν ὡς θύρα γυρίζουσα περὶ ἐσκωριασμένους στρόφιγγας.

— Τί θέλεις;

— Σήκω, καὶ πήγαινε ν' ἀγοράσῃς κηρίον· ἰδοὺ ἓν σελίνι.

— Δὲν εἶναι καλήτερα, μάνα, ν' ἀγοράσωμεν ψωμί;

— Ἐὰν τὸ συγχωρῇ ὁ κύριος ἰατρός, διότι τὸ σελίνι εἶναι ἐδικόν του.

— Μάλιστα, μάλιστα, ἀπεκρίθην· ἀγοράσετε ὅ,τι θέλετε.

Ὁ τόνος τῆς ἀποκρίσεως τῆς γυναικὸς πρὸς τὴν θυγατέρα της συνεκίνησε τὴν καρδίαν μου. Ὅτε δὲ ἤκουσε τί εἶπον, ἡ φωνή της ἠλλοιώθη, καὶ περιχαρῶς ἀνέκραξε· — Σαλλύ, ἀγόρασε καὶ ψωμί, ὁ κύριος τὸ συγχωρεῖ.

— Ψωμί! ψωμί! ἀνεφώνησε τὸ ταλαίπωρον παιδίον.

Σκιά τις ἀόριστος ἐσηκώθη καὶ ὥρμησεν ἐκτὸς τοῦ θαλάμου, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ μὲ ῥίψῃ κατὰ γῆς. Καὶ ἤκουσα τὰ ἀλλεπάλληλα βήματά της ἑρμηνεύοντα καθαρῶς, πόσον σπουδαίαν ἐθεώρει ἡ δυστυχὴς ἐκείνη κόρη τὴν ἀγορὰν τοῦ ἄρτου.

— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε, εἶπεν ἡ μήτηρ, δὲν ἔχω θρανίον νὰ σᾶς προσφέρω. Εἴμεθα τόσον πτωχοί! Ἔχομεν μόνον ἕνα κουτὶ ἐκεῖ· καὶ ἐὰν ἀγαπᾶτε σᾶς ὁδηγῶ· θὰ καθήσετε ἕως οὗ φέρῃ κηρίον ἡ Σαλλύ.

— Κάθημαι ὅπου θέλεις.

Καὶ καθήσας ἐπὶ τοῦ κυτίου, ἤρχισα νὰ ἐρωτῶ περὶ τῶν ἀσθενῶν· ἀλλὰ κλαυθμηρισμοὶ ἠχήσαντες ἐκεῖ πλησίον μὲ ἀντέκοψαν.

— Σιώπα, σιώπα, εἶπεν ἡ μήτηρ, θὰ ἐξυπνίσῃς τὸν πατέρα σου.

— Κρυόνω πολύ, μάνα μου.

Καὶ ἔστρεψα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ παράθυρον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο κείμενον τὸ παιδίον· ὁ θάλαμος ἦτο ψυχρότερος καὶ τῆς ὁδοῦ. Ὁ ἄνεμος εἰσήρχετο σφοδρὸς διὰ τῶν συντετριμμένων ὑέλων, καὶ ὡς χιὼν ἐπέπιτεν ἐφ' ἡμᾶς. Τὸ ταλαίπωρον παιδίον, ὑπακούων εἰς τὴν φωνὴν τῆς μητρὸς ἐσιώπησεν· ἀλλ' ἤκουσα συγκρουομένους τοὺς ὀδόντας του, καὶ τὰς χεῖράς του παρατηρουμένας μετὰ ζωηρότητος.

— Ὅλην τὴν ἡμέραν σήμερον, κύριε, δὲν ἐφάγαμεν τίποτε.

— Καὶ πόσοι εἶσθε; ἠρώτησα.

— Θεέ μου! τὸ μικρὸν καὶ ὁ πατήρ του· ἰδοὺ ὅλοι. Ἡ Σαλλὺ ὑπῆγε ν' ἀγοράσῃ κηρὶ καὶ ψωμί. Ἡ Βόβυ ζητεῖ εἰς τὸν δρόμον· τὸν Τίμ συνέλαβε χθὲς ἡ ἀστυνομία καὶ θὰ τὸν στείλῃ εἰς Botany-bey.. Ἄδικος ἀπόφασις.. ἂς μὴν ἐξυπνίσω τὸν ἄνδρα μου.

— Εἶναι ἄῤῥωστος;

— Ἀσθματικός, κύριε. Ὁ ταλαίπωρος, πῶς ὑποφέρει! ὁ Θεὸς νὰ τὸν εὐσπλαγχνισθῇ. Ἰδοὺ μία ὥρα ἀφοῦ κοιμᾶται· πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχεν ἀναπαυθῆ τόσον. Ἰδέτε τὸ μικρὸν τὸ ὁποῖον τὸ ἔχει εἰς τὴν ἀγκάλην του· δὲν ἡσυχάζει, καὶ ὅμως αὐτὸς δὲν ἐξυπνᾷ. Αὐτὸ εἶναι τὸ τελευταῖον παιδί μου, κύριε, τὸ ὁποῖον βυζάνω· πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν δὲν ἔχω πλέον γάλα· τὸ ταλαίπωρον! Δὲν ἦτον καλήτερα νὰ μὴν ἤρχετο εἰς τὸν κόσμον;

Ἐν τοσούτῳ ἠκούσαμεν κρότον, καὶ εἴδομεν τὴν Σαλλὺν κρατοῦσαν κηρίον ἀνημμένον καὶ προφυλάττουσαν τὴν φλόγα διὰ τῆς χειρὸς κατὰ τοῦ ἀνέμου. Τότε εἶδον ὅλην τὴν ἀηδῆ καὶ ἀποτρόπαιον ὄψιν τοῦ δωματίου ἐκείνου. Ὁποία σκηνή! ὁποῖον καταγώγιον! οὔτε νὰ σταθῇ τις ὀρθὸς ἐδύνατο εἰς τὸ ὑπερῶον ἐκεῖνο! Οὔτε εἷς ὕελος ἦτο ἀκέραιος, οὔτε κλίνη, οὔτε τράπεζα, οὔτε θρανίον, οὔτε προσκεφάλαιον, οὔτε στρῶμα· ὅλα τὰ εἶχε πωλήσει ὁ οἰκοδεσπότης ἵνα λάβῃ τὸ ἐνοίκιον. Εἰς τὰ παράθυρα, τὰς τρύπας, τὰς ἀπείρους χαραγμὰς εἶχον χώσει παλαιόχαρτα καὶ ῥάκη· ὀλίγον ἄχυρον ἐσκορπισμένον κατὰ γῆς, ἐχρησίμευεν ἀντὶ στρώματος εἰς ὅλην τὴν οἰκογένειαν. Καὶ ἐγὼ ἔτρεμον ὑπὸ ψύχους καὶ φρίκης. Πρὸ μικροῦ εἶδον βαθύπλουτον ἐκπνεύσαντα μεταξὺ χρυσοῦ καὶ μετάξης, καὶ ἀποβάλλοντα δι' ἀλαζονείαν καὶ αὐτῆς τῆς ἰατρικῆς τὴν βοήθειαν· ἰδοὺ δὲ μετὰ μικρὸν ἐγὼ εἰς τὸν ἀντίθετον πόλον τῆς κοινωνικῆς ὑπάρξεως. Τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ τοιαύτην ἔνδειαν;

Ἡ γυνὴ μεθ' ἧς ὡμίλουν ἐφόρει δυσώδη ῥάκη· τὸ σῶμά της ὅλον ἔτρεμε, καὶ πόνος καὶ ὀδύνη ἐφαίνοντο εἰς τὸ πρόσωπόν της· παιδίον ἠμίγυμνον ἐκρέματο ἀπὸ τοῦ ὀστεώδους στήθους της. Ἡ κόρη της Σαλλύ, κλίνουσα τὴν κεφαλὴν καὶ αἰσχυνομένη ὅτι τὴν ἔβλεπον, ἦτο δυσειδὴς καὶ βρωμερὰ ὅσον καὶ ἡ μήτηρ. Ἔπρεπε νὰ τὴν ἰδῆτε καθημένην εἰς τὴν γωνίαν, καὶ ὡς λαμίαν καταβροχθίζουσαν τὸ ἀγορασθὲν ψωμίον, τὸ ὁποῖον ἄλλο παιδίον ὀλόγυμνον ἐπροσπάθει ν' ἁρπάσῃ. Ὁ δὲ ταλαίπωρος πατὴρ καθήμενος παρὰ τὴν γωνίαν, τὴν ῥάχιν στηρίζων ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ τοὺς πόδας ἔχων τεταμένους ἐφαίνετο κοιμώμενος ὕπνον βαθύν. Οὔτε ἡ πνοή του ἠκούετο· μικρὸν δὲ παιδίον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐκράτει πλέον, ἐκρέματο ἀπὸ τοῦ τραχήλου του· τὸ ἔνδυμα τοῦ πατρὸς οὔτε ὁ τελευταῖος τῶν ἐπαιτῶν δὲν φέρει, τὴν δὲ κεφαλήν του ἐκάλυπτε πῖλος ἐκ παλαιοῦ χαρτίου.

Ἡ θέα ἐκείνη μὲ κατετάραξεν ὅλον, οἶκτος δὲ καὶ ἀπδία ἐκυρίευσαν τὴν καρδίαν μου. Ὁ σύζυγος τῆς Ὑρδλ, ὅπως αὕτη μὲ εἶπεν, ἦτο λεπτουργός, καὶ δι' ἔλλειψιν ἐργασίας, συγχρόνως δὲ καὶ ἕνεκα τοῦ ἀσθματος, κατήντησεν εἰς τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην κατάστασιν. Ὁ πρωτότοκος υἱός Τίμ, κατηγορηθεὶς ἐπὶ κλοπῇ, ἂν καὶ ἀδίκως ὡς ἔλεγεν ἡ μήτηρ, ἐφυλακίσθη· καὶ διὰ νὰ πληρώσωσι δικηγόρον οἱ γονεῖς του κατεδίκασαν ἑαυτοὺς εἰς νηστείαν!

— Δυστυχεῖς ἡμεῖς! ἀνεφώνησε· τὸ μικρὸν αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐναγκαλίζεται τὸν πατέρα του πάσχει κοκκινάδαν, μεταδοθεῖσαν καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν του, ὁ ὁποῖος τώρα λείπει.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐπροσπάθει νὰ πνίξῃ τοὺς ὀλολυγμούς της ἵνα μὴ ἐξυπνίσῃ τὸν σύζυγόν της. Ἐγὼ δὲ παρατηρήσας ὅτι τὸ μικρὸν παιδίον συνεταράσσετο περὶ τὸν τράχηλον τοῦ πατρός·

— Διὰ τί ἀνησυχεῖ τόσον; ἠρώτησα.

— Διὰ τί ἀνησυχεῖ; διότι κρυόνει καὶ πεινᾷ, κύριέ μου· ἄμποτε νὰ ἀπεθνήσκαμεν ὅλοι!

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἠκούσαμεν κρότον ποδῶν γυμνῶν καὶ κλαυθμόν.

— Θεέ μου, ἀνέκραξεν ἡ γυνή, εἶναι ὁ Βόβυς τὸν ὁποῖον ἐστείλαμεν νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνην· τί νὰ ἔχῃ ἄρά γε;

Καὶ ὁρμήσασα πρὸς τὴν θύραν τὴν ἤνοιξε, καὶ εἰσήγαγε τὸν υἱόν της καθημαγμένον καὶ ῥιγοῦντα, κρατοῦντα διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς τὰ ῥάκη του, διὰ δὲ τῆς ἄλλης τὴν παρειάν του. Ὅτε μὲ εἶδεν ὠπισθοδρόμησεν ὀλίγον· ἔπειτα δὲ ἐγχειρίσας πρὸς τὴν μητέρα του τρεῖς ἢ τέσσαρας πεντάρας, εἶπεν ὅτι κύριός της ὀργισθεὶς διότι ἐζήτει παρ' αὐτοῦ ἐλεημοσύνην τὸν ἐπλήγωσε διὰ τῆς ῥάβδου του. Καὶ ἀληθῶς τὸ αἷμα ἔτρεχεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του. Ἀδύνατον νὰ λησμονήσω τὴν ὀδύνην τῆς ταλαιπώρου μητρός, ἥτις ἐναγκαλισθεῖσα τὸν υἱόν καὶ ἀπομάσσουσα τὸ αἷμα διὰ τῶν χειλέων της, ἔλεγε· «Βόβυ μου, Βόβυ μου!»

Μετὰ ταῦτα ἔδειξε πρὸς αὐτὸν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφὰς καταβροχθίζοντας τὸν ἀγορασθέντα ἄρτον· ὁρμήσας δὲ καὶ αὐτὸς ἥρπασε τεμάχιον καὶ τὸ κατέφαγεν ἀπνευστί.

— Δὲν θ' ἀφήσουν τίποτε εἰς σέ, εἶπον πρὸς τὴν μητέρα.

— Ἀδιάφορον, ἀπεκρίθη, σρογγίσασα τὰ δάκρυά της· ἠμπορῶ ν' ἀνθέξω εἰς τὴν πεῖναν περισσότερον ἀπ' αὐτά.

— Μὴ λησμονῆς, εἶπον, ὅτι ἦλθα νὰ σᾶς ἐπισκεφθῶ ὡς ἰατρός· πόσοι ἄῤῥωστοι εἶσθε;

— Πόσοι; ὅλοι, ἰατρέ μου! ἐδῶ εἶναι νοσοκομεῖον χωρὶς ἰατρικά.

— Θὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς συντρέξω. Ἐν πρώτοις ἂς ἴδωμεν τὸν ἄνδρα σου.

Οὗτος ὅμως ἐκοιμᾶτο ἀδιακόπως, ἐνῷ τὸ παιδίον ἐπροσπάθει νὰ εἰσάξῃ εἰς τὸ ἡμίκλειστον στόμα τοῦ πατρός του τεμάχιον ἄρτου.

— Τὸ βλέπεις τὸ κακόπαιδον, εἶπεν ἡ μήτηρ, πῶς βασανίζει τὸν πατέρα του;

— Πρέπει νὰ τὸν ὁμιλήσω.

Καὶ πλησιάσας εἰς τὸ στρῶμα, εἶδον τὴν κεφαλήν του κλίνουσαν πρὸς τὸ στῆθος· ἡ σύζυγος λαβοῦσα ἀνὰ χεῖρας τὸ φῶς ἐγονάτισε παρ' αὐτῷ καὶ ἠθέλησε νὰ τὸν ἐξυπνίσῃ λέγουσα· «Φιλίπ, ἰδοὺ ὁ ἰατρός.» Καὶ συνετάρασσεν αὐτόν· ἀλλ' ὁ Φιλὶπ οὔτε ἐκινεῖτο, ἐνῷ τὸ παιδίον ἐξηκολούθει παῖζον μετὰ τοῦ κοιμωμένου πατρός. Εἰς ἐμὲ ὅμως ἐπῆλθεν ἰδέα ἀπαισία. — Πλησίασε τὸ φῶς, εἶπον πρὸς τὴν γυναῖκα. Τὸ ἐπλησίασε καὶ εἶδον ὅτι δὲν ἔζη πλέον!

Εἶχεν ἀπαθάνει πρὸ ἡμισείας τοὐλάχιστον ὥρας· αἱ χεῖρες καὶ τὸ πρόσωπον ἦσαν κατάψυχρα· καὶ διὰ τὸ ἀμυδρὸν τοῦ φωτὸς δὲν εἴχομεν παρατηρήσει τὸν θάνατον... Τρομερὰ ἦτο ἡ ὠχρότης του, καὶ οἱ ἀνοικτοὶ ὀφθαλμοί, καὶ ἡ καταπίπτουσα σιαγών, παραβαλλόμενα πρὸς τὰς ζωηρὰς παρειὰς τοῦ παιδίου, παίζοντος μὲ τὸ σῶμα τοῦ πατρός, καὶ ἀδιαφροῦντος διά τε τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—ooo—

Συνοπτικὴ ἐπιθεώρησις τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Συρίας, μετά τινων σκέψεων περὶ τῶν εὐαγγελικῶν ἀποστολῶν, συγγραφεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ **1826** καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ **1827** ἔτους ὑπὸ Ἰωνᾶ Κίνγ. Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ. Ἐν Ἀθήναις **1859**. (Εἰς ις' ἐκ σελ. **368**).

Ἰδοὺ τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη ἀφότου ἐγράφη τὸ σύντομον μὲν ἀλλὰ περιεκτικὸν πολλῶν καὶ ποικίλων εἰδήσεων πονημάτιον τοῦτο· καὶ ὅμως, τοσούτῳ ἀπαραλλάκτως ἀπαντῶνται καὶ σήμερον ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ ὅσα τότε ἐξιστορήθησαν, ὥστε, ἐναντίον ὅλων τῶν ἐπισήμων διαβεβαιώσεων τοῦ πρώτου τῶν ὑπουργῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τὸ λόγιον τοῦ **Montesquieu**, τὸ πρὸ **1 5 0** καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν ῥηθὲν (α), σφραγίζεται διὰ νέας ἀξιοπίστου ἐπικυρώσεως. Καὶ ὑπομονὴ ἂν ἐξουσιάζοντο μόνον *ἀκωφελῶς* ἀπέραντα Κράτη· ὁ ζωγράφος τῶν ἐν Φλωρεντίᾳ ἀνακτόρων **Pitti** κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα, ἤτοι πρὸ **4 0 0** ἐτῶν, παρέστησεν ἔτι ἀκριβέστερον τὴν ὄψιν τῆς ἐξουσίας ταύτης· παρέστησε, λέγω, τὸν Μωάμεθ, τὸ ξίφος πάλλοντα γυμνὸν καὶ ἐξολοθρεύοντα ὅλας τὰς ἀρετάς, ὑπ' αὐτὸν δὲ ἅρπυιαν ἐπιδεικνύουσαν τὸ κοράνιον, καὶ ποιητὰς καὶ φιλοσόφους φεύγοντας, καὶ εἰς τὰ ξένα ζητοῦντας ἄσυλον (β).

Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐμφαντικῶς καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς *Συνοπτικῆς ἐπιθεωρήσεως* ἐξεικονίζει τὴν ἐξουσίαν ταύτην διὰ τῆς γραφικῆς ταύτης ῥήσεως· « τὴν γῆν ἣν περιήλθομεν αὐτὴν κατασκέψασθαι αὐτήν, γῆ *κατέσθουσα* τοὺς κατοικοῦντας ἐπ' αὐτῆς ἐστι, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὃν ἑωράκαμεν ἐν αὐτῇ, ἄνδρες ἐπιμήκεις . . . καὶ ἦμεν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ ἀκρίδες, » ἀκρίδες οἴμοι! συντριβόμεναι ὡς ἐπ' ἐσχάτων κατὰ μυριάδας.

Τριπλοῦν ἔχει τὸν σκοπὸν τὸ ἀνὰ χεῖρας πόνημα· πρῶτον, τὴν περιγραφὴν τῶν διαφόρων φυλῶν καὶ αἱρέσεων τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης, τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας καὶ τοῦ χαρακτῆρος ἑκάστης αὐτῶν καὶ τοῦ γενικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνατολικῶν λαῶν· δεύτερον, τὴν ἀνάγκην τῆς ἀποστολῆς διδασκάλων τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ τρίτον, τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ συγγραφέως.

Τὸ κατ' ἐμὲ, θέλω εἰπεῖ ὀλίγα μόνον περὶ τοῦ πρώτου, ἐρανιζόμενος ἀποσπάσματά τινα ἐξ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου.

Αἱ φυλαὶ περὶ ὅσων ὁμιλεῖ εἶναι δεκαεννέα· περιορίζομαι δὲ εἰς ἁπλῆν τὴν ἐπανάληψιν τῶν γραφομένων περὶ τριῶν ἐξ αὐτῶν, τῶν Δρούζων, τῶν Μαρωνιτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων.

« Ὁ ἀριθμὸς τῶν Δρούζων εἶναι περίπου ὀγδοήκοντα χιλιάδες· κατοικοῦσι δὲ οἱ πλεῖστοι τὸ ὄρος τοῦ Λιβάνου, καὶ διακρίνονται εὐκόλως διὰ τοῦ ἐνδύματος αὐτῶν· τὸ κεφαλοδέσμιον εἶναι διάφορον τοῦ τῶν γειτόνων αὐτῶν, τῶν Μαρωνιτῶν, καὶ φέρουσι χιτῶνα ἢ μανδύαν σειρὰς ἔχοντα λευκὰς, λευκοφαίους ἢ μελαίνας. Ὁμιλοῦσι δὲ τὴν Ἀραβικήν, καὶ τὰ βιβλία αὐτῶν εἰσὶ γεγραμμένα εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν. Διαιροῦνται δὲ εἰς δύο, εἰς Οὐκκὰλ (νοήμονας) καὶ εἰς Γουλὰχ (ἀμαθεῖς). Καὶ λέγονται μὲν μουσουλμάνοι· ἀλλ' ὅταν καταβαίνωσιν εἰς τὰς πόλεις πηγαίνουσιν εἰς τὰ τζαμία. Ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἠρώτησα περὶ τούτου μοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι πιστεύουσιν εἰς ἕνα Θεόν, καὶ ὅτι θεωροῦσι τὸν Μωάμεθ προφήτην αὐτοῦ· οἱ Ἄραβες ὅμως μουσουλμάνοι, καὶ οἱ Χριστιανοὶ οἱ ζῶντες πλησίον αὐτῶν, φρονοῦσιν αὐτοὺς εἰδωλολάτρας, καὶ ὅτι προσκυνοῦσιν ὁμοίωμα ταύρου. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης ταύτης μοὶ εἶπον ὅτι εὑρίσκοντο παρὰ τοῖς Δρούζοις χρυσοχόοις μικρὰ ἀργυρᾶ ὁμοιώματα δαμάλεων. Εἰς οὐδένα ἑτερόδοξον συγχωρεῖται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοὺς ναοὺς αὐτῶν. Χριστιανοὶ δὲ κατοικοῦντες μεταξὺ Δρούζων, ἐπὶ τοῦ ὄρους Λιβάνου, μοὶ ὡμολόγησαν ὅτι δὲν ἐνόουν τὴν θρησκείαν αὐτῶν. « Ὁμοιάζει, μοὶ εἶπον, συγκεχυμένον κρᾶμα διαφόρων δοξασιῶν ἐξαχθεισῶν ἐκ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, ἐκ τοῦ Μωάμεθ, ἐκ τοῦ Χακὶμ-Βι-Ἀμάρ Ἀλλάχ, τὸν ὁποῖον θεωροῦσιν ὡς θεμελιωτὴν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν, καὶ τοῦ ὁποίου προσδοκῶσι νέαν ἐπιφάνειαν. Ὁ ἡγούμενός τινος μοναστηρίου μοὶ εἶπεν, ὅτι μετὰ πολλὰς ἐρεύνας περὶ τούτου, ἐπίστευεν ὅτι οἱ Δροῦζοι προσκυνοῦσι τὸ Φῶς, καὶ τιμῶσιν ὁμοίωμα ταύρου, ὡς παριστάνοντος τὴν ἰσχύν. Ὁ δὲ λαὸς μοὶ ἐφάνη προσηνὴς καὶ εὐπροσήγορος. Κατηγοροῦνται ἐπὶ ἀπιστίᾳ. « Ἐμπιστεύθητι, μοὶ εἶπον, εἰς Βεδουΐνον, ἀφοῦ φάγῃς ἄρτον καὶ ἅλας μετ' αὐτοῦ, εἰς Δροῦζον ὅμως μὴ ἐμπιστευθῇς ποτέ. » Εἰς τὸν πόλεμον δεικνύονται πολλάκις τολμηροὶ καὶ γενναῖοι. Εἰσὶν ὑπήκοοι τοῦ Ἐμὶρ Βουσὶρ Σεχάβ, ἡγεμόνος τοῦ ὄρους Λιβάνου, ὅστις ὑπόκειται εἰς τὸν Ἀβδ-Ἀλλάχ, Πασᾶν τῆς Πτολεμαΐδος.

» Τὸ **1852** ἔτος πολλοὶ Δροῦζοι βοηθούμενοι ὑπὸ πολλῶν χριστιανῶν Μωρωνιτῶν, καὶ ὑπό τινων Ἐμίριδων ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Βουσὶρ Σεχάβ, ἡνώθησαν ἵνα ἀποσείσωσι τὸν ζυγὸν αὐτῶν, καὶ ἐδοκίμασαν νὰ παραλάβωσι τὴν διοίκησιν τῶν Ὀρέων· ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε δι' ἔλλειψιν ταχύτητος. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀνταρσίας ταύτης ἔφυγε μετὰ διακοσίων στρατιωτῶν εἰς τὸ Οὐράν, ὅπου ἐστάλησάν τινες ἵνα ἐξαπατήσωσιν αὐτὸν διὰ ψευδῶν ὑποσχέσεων, καὶ κατέπεισαν αὐτὸν ἵνα μεταβῇ εἰς Δαμασκὸν ὅπως λάβῃ τὴν προστασίαν τοῦ πασᾶ. Ἀλλ' ἅμα φθάσας εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως, ἐγυμνώθη καὶ αὐτὸς καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, καὶ ὡδηγήθη ἐνώπιον τοῦ πασᾶ. Καὶ πολλοὶ μὲν ἐσφάγησαν ἀμέσως, οἱ λοιποὶ δὲ ἔφυγον, καὶ ὁ Σεὶκ Βουσὶρ αὐτός, ὁ ἄρχων τῶν Δρούζων, συλληφθεὶς ἐνῷ ἔφευγε παρεδόθη τῷ Ἀβδ-Ἀλλάχ, ὅστις κρατήσας ἐπί τινα χρόνον, ἔπνιξεν αὐτόν, καὶ ἔρριψε τὸ σῶμα ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Συγχρόνως ὁ Ἐμὶρ Βουσὶρ Σεχάβ συνέλαβε τρεῖς τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, Ἐμίρας καὶ αὐτούς, οἵτινες εἶχον ἐνθαρρύνει τὴν ἀνταρσίαν τῶν Δρούζων, ἐξώρυξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου, ἀπέκοψε τὰς γλώσσας αὐτῶν, τὰς ὁποίας ἔστειλεν εἰς τὸν αὐθέντην αὐτοῦ Ἀβδ-Ἀλλάχ, εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν προθυμίαν μεθ' ἧς ἔσπευσεν οὗτος νὰ καταπαύσῃ τὴν ἀνταρσίαν. Τρεῖς ἄλλοι ἀνεψιοὶ αὐτοῦ εἶχον πάθει πρότερον τὸ αὐτό, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρός!!! Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ Δροῦζοι φαίνονται ὑποτεταγμένοι, καὶ τινες ἐξ αὐτῶν διωρίσθησαν Σὲκ-ἐλ-Βάλαδ, ἢ ἀρχηγοὶ χωρίων. »

Περὶ δὲ Μαρωνιτῶν λέγει τὰ ἑξῆς·

« Οἱ Μαρωνῖται ἢ Μουᾶρνοι ἔχουσι τὸ ὄνομα τοῦτο παρά τινος Ἰωάννου Μαρῶνος ἐκ Χούμς (ἡ ἀρχαία Ἔμεσα) ἀκμάσαντος τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα. Οἱ πλεῖστοι δὲ αὐτῶν κατοικοῦσι τὸ ὄρος Λιβάνου· εὑρίσκονται δὲ καὶ ἐν Ναζαρὲτ, Βηρυτῷ, Λαοδικείᾳ, Δαμασκῷ καὶ Ἀλέπῳ. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀναβαίνει κατὰ τὰς χώρας ταύτας μέχρις ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδων ὡς ἔγγιστα· ἔχουσι δὲ καὶ μοναστήρια πλείονα τῶν ἑξήκοντα. Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν αἱ ἱεραὶ Γραφαὶ ἀναγινώσκονται ἀραβιστὶ καὶ συριστί, ἡ δὲ γλῶσσα ἡ καλουμένη Κορσοὺν, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται ἐνίοτε γράφοντες, εἶναι ἡ ἀραβικὴ γραφομένη διὰ χαρακτήρων Συριακῶν. Οἱ Μαρωνῖται, εἰ καὶ κατὰ πολλὰ κεχωρισμένοι ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, οὐχ ἧττον ὅμως θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ὡς ὑπηκόους τοῦ Πάπα. Πρὸς τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν συγχωρεῖται νὰ ἔρχωνται εἰς γάμον πρὸ τῆς χειροτονίας, ποτὲ ὅμως μετ' αὐτήν. Μόνον πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἔπαυσαν μεταλαμβάνοντες τῆς Εὐχαριστίας ὑπὸ τὰ δύο εἴδη· μεταχειρίζονται δὲ τὸν συνήθη ἄρτον, δηλαδὴ ἐνζύμον. Ἔρις τις περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἐνζύμου ἄρτου ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, ἐγένετο μεγίστη ἀφορμὴ τῆς ἀποχωρίσεως αὐτῶν ἀπὸ τῆς Συριακῆς ἐκκλησίας. Ὑποτάσσονται δὲ ἀπ' εὐθείας εἰς πατριάρχην διαμένοντα ἐν Κανοβίνῃ ἐπὶ τοῦ ὄρους Λιβάνου, καὶ φέροντα τίτλον πατριάρχου Ἀντιοχείας· σύγκειται δὲ τὸ πατριαρχεῖον σύτοῦ ἐξ ἑνδεκα ἢ δώδεκα ἐπισκοπῶν. Οἱ Μαρωνῖται σέβονται μεγάλως τὸν Μὰρ-Ἐφραὶμ Σῦρον, καὶ μεταχειρίζονται τὰς παρ' αὐτοῦ γραφείσας εὐχὰς μετὰ προσθήκης ἐπικλήσεως πρὸς τὴν Παρθένον Μαρίαν καὶ τοὺς ἁγίους. Σέβονται δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτῶν, Ἰωάννου Μαρῶνος. Συριακή τις γραμματικὴ, ἥτις κατὰ παραγγελίαν μου ἀντεγράφη ἀραβιστὶ, τελειόνει οὕτω· « Δόξα τῷ Θεῷ καὶ τῷ Ἰωάννῃ Μαρῶνι, κτλ. » Ὁ Μαρωνιτικὸς λαὸς μοὶ ἐφάνη ἱκανῶς ἀνεκτικὸς ὡς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ ἰδέας· καὶ ἂν δὲν ἐναντιοῦντο πολλοὶ τῶν ἱερέων αὐτῶν, ἤθελον λαμβάνει μετὰ χαρᾶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· πολλάκις καὶ ἔλαβον αὐτὸν ἀφηρίσαντες τὴν ἐναντιότητα ταύτην. Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἱερέων εὑρίσκονταί τινες ἱκανῶς πεφωτισμένοι, οἵτινες μοὶ ἐφάνησαν εὐδιάθετοι ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν.

» Οἱ Μαρωνῖται εἶναι νοήμονες, φιλόξενοι καὶ ὑπομένουσι τοὺς κόπους μεθ' ὑπομονῆς. Ἀγαπῶσι δὲ τὰ ὄρη καὶ ἔχουσι πνεῦμα τολμηρὸν καὶ ἀνεξάρτητον. Ὁ Γεζὰρ πασᾶς, καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δὲν κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ αὐτοὺς ἐντελῶς εἰς τὴν θελησιν αὐτοῦ.

» Εἶναι δὲ καὶ αὐτοὶ ὡς οἱ Δροῦζοι ὑπήκοοι τοῦ Ἐμὶρ Βουσὶρ Σεχάβ, ὅστις φορολογεῖ αὐτοὺς καθ' ὑπερβολήν. Τινὲς ἐξ αὐτῶν εἶναι γραμματεῖς τοῦ Ἐμὶρ ἢ Σεῖκαι τῶν πόλεων. Ὁ Ἐμὶρ Βουσὶρ Σεχάβ, ὅστις ἀνήκει εἰς ἔγκριτον Ἀραβικὴν οἰκογένειαν, καὶ κατάγεται ἀπ' αὐτῆς τῆς οἰκογενείας τοῦ Μωάμεθ, εἰ καὶ μουσουλμάνος κατ' ἐπιφάνειαν, ἐν τῷ κρυπτῷ ὅμως εἶναι, ὡς μοὶ εἶπον, χριστιανὸς καὶ ἐβαπτίσθη. »

Ἰδοὺ δὲ καὶ τὰ περὶ Ἑλλήνων·

« Οἱ Ἕλληνές εἰσι πολυάριθμοι ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ, καὶ ἔχουσι δεκατρία ἢ δεκατέσσαρα μοναστήρια ἐν Ἱεροσολύμοις, ἓν ἐν Βηθλεὲμ, ἕτερον πρὸς δυσμὰς τῆς Ἱερουσαλὴμ καλούμενον μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ, ἄλλο ἐν Ἁγίῳ Σάββᾳ παρὰ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, ἄλλο ἐν Γάζῃ, ἄλλο ἐν Δαμασκῷ, καὶ δέκα ἢ δώδεκα ἐπὶ τοῦ ὄρους Λιβάνου ἢ κατὰ τὰ πέριξ. Εὑρίσκονται δὲ Ἕλληνες εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις τῶν ἐπαρχιῶν τούτων. Ἡ αὐλὴ τῆς Ῥώμης κατώρθωσε νὰ ἑλκύσῃ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς μέγαν ἀριθμὸν χριστιανῶν ἐντοπίων, οἵτινες ἦσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος· οὗτοι δὲ ἔχουσιν εἴκοσι περίπου μοναστήρια ἐπὶ τοῦ Λιβάνου. Συμποσοῦται δὲ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐν μὲν Δαμασκῷ εἰς ἓξ περίπου χιλιάδας, ἐν δὲ Ἀλέπῳ εἰς πέντε χιλιάδας, ἐν Τύρῳ εἰς πεντακοσίους, ἐν Βηρυτῷ εἰς τετρακοσίους, καὶ εἰς διακοσίους ἐν Τιβεριάδι, καὶ ὑποτάσσονται εἰς πατριάρχην διαμένοντα ἐν Μὰρ-Μικαὴλ ἐπὶ τοῦ Λιβάνου. Τηροῦσι δὲ εἰσέτι τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, καὶ εἰσὶ πολὺ πλέον ἐλεύθεροι τῶν ἄλλων καθολικῶν Ῥωμαίων τῶν κατοικούντων ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Πολλοὶ μ' ἐβεβαίωσαν ὅτι ἐὰν ὁ Πάπας ἐναντιοῦτο εἰς τὴν διανομὴν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, ἤθελον νομίσει χρέος αὐτῶν νὰ παρακούσωσιν. Ἐνθυμοῦνται δὲ μετὰ σεβασμοῦ τοὺς Ἰησουΐτας, ἤτοὺς ἄλλους ἱεραποστόλους τῆς Ῥώμης.

» Οὗτοι δὲ Ἑλληνο-καθολικο-ῥωμαῖοι ὀνομάζονται καὶ Μελεκίαι, ἤτοι βασιλικοί. Μ' ἐφάνησαν δὲ ἐν γένει φιλάνθρωποι καὶ φιλόξενοι. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν εἶναι τόσῳ μέγας ὅσῳ ὁ τῶν Μαρωνιτῶν, τῶν ὁποίων φοβοῦνται τὴν παρὰ τῷ ἡγεμόνι αὐτῶν ἐπιρροήν. Μοὶ διηγήθησαν ὅτι τὸ ἔτος **1825** ὁ πατριάρχης τῶν Μαρωνιτῶν ἀπηγόρευσεν εἰς ὅλας τὰς θυγατέρας τῆς αἱρέσεως ταύτης τὸ νὰ ἔρχωνται εἰς γάμον μετὰ τῶν ἄνω εἰρημένων Ἑλληνο-καθολικο-ῥωμαίων.

» Οἱ δὲ κυρίως λεγόμενοι Ἕλληνες, συνήθως ὁμιλοῦσι τὴν ῥωμαϊκὴν, ἤτοι τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν, καὶ πολλοὶ τούτων ὁμιλοῦσι τὴν Τουρκικὴν,

(α) Il n' y a pas de nation plus propre à posséder inutilement de grands empires que la nation turque.

(β) Ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς μεγάλης προσγείου αἰθούσης.

τινὲς δὲ τὴν Ἀραβικήν. Ἐν δὲ ταῖς Ἐκκλησίαις μεταχειρίζονται τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν. Ἔχουσι τέσσαρας Πατριάρχας, τὸν μὲν πρῶτον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅστις καλεῖται οἰκουμενικὸς, τὸν δὲ δεύτερον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τὸν δὲ τρίτον ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ τὸν τέταρτον ἐν Ἱεροσολύμοις. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς καθιδρύσεως αὐτῶν ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἦτο πρῶτος, καὶ δεύτερος ὁ τῆς Ἀντιοχείας. Οἱ δὲ δύο ἄλλοι ἀνεδείχθησαν μετὰ ταῦτα. Ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας διαμένει ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν Δαμασκῷ, ὁ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Οἱ Ἕλληνες ἀναγνωρίζουσι τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς μόνην κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας.

» Οἱ Ἕλληνες εἶναι φύσει φιλόξενοι, ζωηροὶ τὸ πνεῦμα, ὀξυδερκεῖς, τὴν φαντασίαν λαμπροὶ καὶ γόνιμοι, ὁρμητικοὶ ὁσάκις ὀργίζωνται, πολλάκις δὲ καὶ δόλιοι κατὰ τὰς ἐκδικήσεις, ἀλλὰ πιστοὶ πρὸς τοὺς φίλους καὶ ἀτρόμητοι πρὸ τῶν ἐχθρῶν, γενναῖοί τε καὶ ἀνεξάρτητοι καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν δουλείαν· ἀνευρίσκεται δὲ παρ' αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τῶν προγόνων αὐτῶν. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐὰν εἶχον τὴν ἐλευθερίαν, ὑπὲρ ἧς στενάζουσιν, ἤθελον καταταχθῆ ἐντὸς πεντήκοντα ἐτῶν μεταξὺ τῶν πρώτων ἐθνῶν τῆς γῆς. Ὅπως ὁ λέων δὲν ἐπλάσθη ἵνα φέρῃ χαλινὸν, νὰ καλλιεργῇ τοὺς ἀγροὺς καὶ νὰ γεωργῇ τὰς κοιλάδας, οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπλάσθησαν νὰ φέρωσι τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας. Ἡ τυραννὶς πιέζει σήμερον αὐτοὺς ὡς ὅρος· ἀλλ' ὡς ὑφαίστειον πῦρ ἀεὶ φλέγονται, καὶ εἰσὶν ἕτοιμοι νὰ διαρρήξωσι τὸ ὅρος, καὶ ν' ἀποτινάξωσι ῥιζηδὸν καὶ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν πᾶν βάρος.

» Ἀποδίδουσι δὲ κατ' ἔτος ἐκ συνθήκης οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἕλληνες πρὸς τὸν πασᾶν τῆς Δαμασκοῦ ἑξήκοντα ἢ ἑβδομήκοντα περίπου χιλιάδας φράγκων· ἀλλὰ τὸ 1825 ὁ πασᾶς, παραβαίνων τὴν συμφωνίαν ταύτην, ἐζήτησε παρ' αὐτῶν ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδας· στρατιῶται Τοῦρκοι ἐτοποθετήθησαν εἰς τὸ κυριώτερον αὐτῶν μοναστήριον! μητροπολῖται περιεκλείσθησαν ὑπὸ φρουρᾶς, τινὲς δὲ καὶ ἐξυλίσθησαν, καὶ τρόμος ἐπεκράτει πανταχοῦ. Εἶδον ἐν Ἱερουσαλὴμ ὅλους σχεδὸν τοὺς Ἕλληνας ὠχροὺς ἐκ τοῦ φόβου καὶ δεδακρυσμένους ἔχοντας τοὺς ὀφθαλμούς. Οἱ Τοῦρκοι ὑποπτευθέντες τὸν ἡγούμενον τοῦ μοναστηρίου τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, ὅτι ἔκρυψεν ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου κεφαλοδέσμια πολύτιμα ἀνήκοντα εἰς γυναῖκας τῆς Βηθλεὲμ καὶ τοῦ Εὐφραθᾶ, κατέφερον πεντακοσίους ῥαβδισμοὺς ἐπὶ τῶν ταρσῶν τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καὶ ἀφῆκαν αὐτὸν τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας κατὰ γῆς γυμνὴν ἔχοντα τὴν κεφαλὴν, μὴ ἐπιτρέποντες νὰ δίδεται αὐτῷ ἄλλο πλὴν ὀλίγου ὕδατος. Μετὰ δὲ τὰς τρεῖς ταύτας ἡμέρας ὁ πασᾶς ἐπέτρεψε νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν μονὴν ἐντὸς τῆς πόλεως, ὅπου ἐπεσκέφθην αὐτὸν πολλάκις. Ἐκ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ὁ εἷς εἶχεν ἐπὶ τοσοῦτον κατασπαραχθῆ, ὥστε ἐφαίνοντο σχεδὸν τὰ ὀστᾶ καὶ τὰ νεῦρα, ὡς ἂν ἦτον ἀγατετμημένος! Ἐκτὸς τῆς ποσότητος τῆς ζητουμένης παρὰ τοῦ πασᾶ, οἱ Ἕλληνες ὑποχρεοῦνται πολλάκις νὰ δίδωσι πρὸς τοὺς διοικητὰς τὰς λεγομένας *ἀβαρίας*. Δὲν δύνανται νὰ ἐνταφιάσωσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ἄνευ ἀδείας τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν, τὴν ὁποίαν ἐκδίδουσι λαμβάνοντες χρήματα. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐφαρμόζεται ἐπίσης εἰς ὅλους τοὺς ῥαγιάδας χριστιανούς. Καί ποτε ἡ ποσότης ἡ ἐπιβληθεῖσα ἐν Ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν ὑπῆρξε τόσῳ ὑπέρογκος, ὥστε οἱ πτωχοὶ τῶν χριστιανῶν πολλάκις προετίμησαν ν' ἀφήσωσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν νὰ σήπωνται ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἢ πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῶν, ἕως οὗ ἐβιάζοντο οἱ μουσουλμάνοι ὑπὸ τῆς δυσωδίας νὰ σηκώσωσιν αὐτούς. Κατήντησε δὲ τοσοῦτῳ ἀποτρόπαιον τὸ θέαμα, καὶ τοσοῦτῳ μεγάλη ἡ δυσαρέσκεια τοῦ λαοῦ ὥστε, γενομένων παραπόνων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐξεδόθη εἰδικὸν φιρμάνιον, τοῦ ὁποίου εἶδον ἀραβικὴν μετάφρασιν, διατάττον τὰς ἐν τῇ Ἁγίᾳ πόλει Τουρκικὰς ἀρχὰς, νὰ ἐπιτρέπωσι τὴν ταφὴν τῶν τεθνεώτων χριστιανῶν ἄνευ φορολογίας! Ἐκτοτε οἱ διοικηταὶ δὲν τολμῶσι νὰ πράττωσιν ἀναφανδὸν ἐναντίον τοῦ φιρμανίου τούτου· ἀλλ' ἐὰν χριστιανός τις ἀρνηθῇ νὰ πληρώσῃ τὴν ζητουμένην ποσότητα, εὑρίσκουσι πάντοτε τρόπον νὰ εἰσπράξωσιν αὐτήν. Γνωστὸν εἶναι ἐν Ἱεροσολύμοις ὅτι προτιμότερον νὰ δώσῃ ὁ ῥαγιᾶς ὅ,τι καὶ ἂν ἔχῃ, παρὰ νὰ δυσαρεστήσῃ Τοῦρκον διοικητήν.

» Ἂν καὶ σκοπὸν δὲν ἔχω νὰ συνηγορήσω ἐνταῦθα ἰδίως ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἂς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ καλέσω ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τῶν συμπολιτῶν μου καὶ ὅλων τῶν χριστιανικῶν κοινωνιῶν.

» Ἐὰν οἱ λαοὶ τῆς Ἀμερικῆς ἠδύναντο νὰ ἴδωσι τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα ἐν τῇ κόνει, ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς μεγαλείου, καὶ ἠδύναντο ν' ἀκούσωσι τὰς φωνὰς καὶ τοὺς στεναγμοὺς τῶν μυριάδων ἀδελφῶν αὐτῶν ἐν τῇ σίχμαλωσίᾳ, καὶ νὰ ἴδωσι τὰ δάκρυα αὐτῶν, ἀναμφιβόλως ἤθελον τείνει πρὸς αὐτοὺς χεῖρα βοηθείας. Ἀλλ' οἴμοι! τὰ μεμακρυσμένα παθήματα μικρὰν προξενοῦσιν ἐντύπωσιν. Οἱ στεναγμοί, τοὺς ὁποίους ὁ ἄνεμος τῆς Ἀνατολῆς φέρει διὰ τοῦ ἀχανοῦς ἀτλαντικοῦ, ἀποθνήσκουσι πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὰς χώρας τῆς Δύσεως, ἢ μᾶλλον φθάνουσιν εἰς τοὺς εὐδαίμονας ἡμῶν συμπολίτας, ἀναπαυομένους ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν καρποφόρων δένδρων αὐτῶν, χωρὶς νὰ τοὺς φοβίζῃ τις ἢ νὰ ταράττῃ τὴν ἡσυχίαν αὐτῶν.

» Πολλάκις ἐῤῥέθη ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι πειραταί· δὲν δύναμαι δυστυχῶς ν' ἀρνηθῶ ὅτι ὑπάρχουσιν Ἕλληνες πειραταὶ, διότι ἔμαθον αὐτὸ ἐκ πείρας, ὑπ' αὐτῶν γυμνωθεὶς τῶν πραγμάτων μου· ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν κατηγορῶ τὸ ἔθνος. Οἱ Ἕλληνες ἀγωνίζονται ἀδιακόπως ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν· δύνανται λοιπὸν νὰ ἀποσπάσωσι πλοῖον ἐκ τοῦ μικροῦ αὐτῶν ναυτικοῦ ἵνα ὑπάγωσιν εἰς καταστροφὴν τῆς πειρατείας; Κατηγορεῖ τις τάχα τὸν Ἀγγλικὸν λαὸν ὅτι σύγκειται ἐκ λῃστῶν, διότι λυμαίνονται τοιοῦτοι ἐνίοτε τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ ὁδοιπόρους; Ἀποβάλλουσί τινες πᾶσαν συμπάθειαν πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων, ἢ μᾶλλον δικαιολογοῦνται διὰ τὴν μικρὰν αὐτῶν συμπάθειαν, κατηγοροῦντες αὐτοὺς ὅτι εἰσὶ πάντες καὶ πάντοτε διῳρημένοι. Ἀναμφιβόλως λυπηρὸν εἶναι τὸ νὰ μὴ εὑρίσκωνται πάντοτε ἡνωμένοι, ὅσον ἀπαιτοῦσι τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος καὶ τῆς συνειδήσεως αὐτῶν· ἀλλὰ δὲν εὑρίσκουσιν οὐδεμίαν ἕνωσιν μεταξὺ λαοῦ πρὸ πέντε ἐτῶν ἀμυνομένου ἐναντίον τοσούτων ἐχθρικῶν δυνάμεων; Ἀλλὰ καὶ δοθέντος ὅτι οἱ Ἕλληνες εἰσὶ κακοί, ἐρωτῶ, τί δύναταί τις νὰ περιμείνῃ παρ' ἔθνους ἐπὶ τετρακόσια ἔτη ὑποταχθέντος εἰς τὸν Τουρκικὸν ζυγόν; Ἐξ ἐναντίας θαυμάζω πῶς διεσώθησαν τόσαι ἀρεταὶ αὐτῶν. Τοὐλάχιστον ἔχουσιν εὐφυΐαν, καὶ ὡραῖα προτερήματα, καὶ πρόθυμοι εἰσὶν εἰς τὸ νὰ δέχωνται τὰ δύο μεγάλα μέσα, ἢ μᾶλλον τὰ μόνα μέσα, ἅτινα καθιστῶσιν οἱονδήποτε ἔθνος εὐγενὲς καὶ εὔδαιμον, δηλαδὴ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ Εὐαγγελίου.

» Οἱ Ἕλληνές εἰσι πανταχοῦ εὐδιάθετοι εἰς τὸ νὰ δέχωνται τὰς Ἁγίας Γραφὰς, καὶ νὰ συνιστῶσι σχολεῖα διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων αὐτῶν. « Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσι. » Τί λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ περιμένωμεν ἐντὸς εἴκοσιν ἢ τριάκοντα ἐτῶν παρ' ἔθνους τοσαύτην ἔχοντος εὐφυΐαν, τοσαῦτα προτερήματα, τοσαύτην κλίσιν πρὸς τὴν παιδείαν, καὶ τοσαύτην προαίρεσιν εἰς τὸ νὰ δέχηται τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἀπολαύσῃ ἐλευθερίαν; Ἀ! ἂς μὴ ἀμφισβητῶσι τοὐλάχιστον τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης τὰς ἀρετὰς, τὰς ὁποίας διέσωσεν ἡ Ἑλλὰς ἐν τῷ μέσῳ πολυχρονίου δουλείας· ἂς μὴ προτείνωσιν αὐτῇ ὡς ὅρον εὐσπλαγχνίας τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ δώσῃ εἰς λαοὺς πρὸ πολλοῦ ἐλευθέρους τὸ παράδειγμα ὅλων τῶν ἀρετῶν, πῶν ὁποίων αὐτοὶ οὗτοι οἱ λαοὶ ἐστερήθησαν πολλάκις. Χρηματίσαντες ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας δοῦλοι λαοῦ τυράννων, οἱ Ἕλληνες ἀφοῦ διέσεισαν τὸν ζυγὸν ἐμόλυναν ἐνίοτε δι' ὠμοτήτων πρὸς τοὺς δυνάστας αὐτῶν τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν. Ἀπατηθέντες παρ' ἐκείνων, οἵτινες ὑπέσχοντο αὐτοῖς ἐλευθερίαν, δυσπιστοῦσι πρὸς ἐκείνους, οἵτινες λέγονται ἐλευθερωταὶ αὐτῶν· προδοθέντες δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν συμπολιτῶν, ἐξετάζουσιν ἀλλήλους πρὶν ἢ ἑνωθῶσιν. Ὅλαι αὗται αἱ συνέπειαι πρέπει ἄρα νὰ φέρωσιν εἰς ἀπορίαν ἔθνη, τὰ ὁποῖα δυστυχήματα ὀλίγων μόνων ἐτῶν διέσεισαν ἐκ θεμελίων, καὶ τὰ ὁποῖα ἐμόλυναν διὰ τοσούτων ἐγκλημάτων τὰ προοίμια τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν;

» Ποῖος ἄλλος λαὸς, ἀφοῦ ὑπέστη τόσας δοκιμασίας, ἤθελε τολμήσει νὰ διϊσχυρισθῇ ὅτι δὲν ἤθελε καταβληθῇ; Οἱ Ἕλληνες διέσωσαν τὸ πνεῦμα αὐτῶν· τί λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ προσδοκῶμεν παρ' ἀνθρώπων τοσούτῳ εὐφυῶν καὶ τοσούτῳ γενναίων; εἰσὶ πάντοτε ἕτοιμοι ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ. Ἵνα γείνῃ ἐλεύθερος καὶ νὰ συγχωρηθῇ ὁ Ἕλλην, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἴπῃ· « Οὐκ ἐστι Θεὸς εἰμὶ Θεὸς καὶ Μωάμεθ ὁ ἀπόστολος αὐτοῦ. » Καὶ ὅμως ὁ Ἕλλην προτιμᾷ νὰ κύψῃ τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὸ ξίφος τοῦ Μουσουλμάνου, παρὰ ν' ἀρνηθῇ τὸν Σωτῆρα αὐτοῦ. Οὐδὲν λοιπὸν εὐγενὲς ἔχει τὸ ἔθνος τοῦτο; Οὐδὲν ἱκανὸν νὰ κινήσῃ εἰς συμπάθειαν τοὺς χριστιανοὺς, καὶ εἰς εὐσπλαχνίαν τοὺς φιλανθρώπους; Ὁ σοφὸς, ὁ ζωγράφος, ὁ λιθοξόος, ὁ ποιητὴς, ὁ ῥήτωρ, ὁ κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου, δύνανται νὰ βλέπωσιν ἀτάραχοι σφαζομένην τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλουσι τοσαῦτα; Εὐάριθμοι ὄντες, κακῶς ἐρωδιασμένοι, κακῶς ὡπλισμένοι, ἄνευ πειθαρχίας, ἀντέστησαν ἐπὶ πενταετίαν εἰς τὴν τρικυμίαν τοῦ πολέμου! καὶ ἀπόφασιν ἔχουσι ν' ἀντισταθῶσιν ἔτι. Εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν εὑρίσκεται ἡ γενναιότης τοῦ Λεωνίδου καὶ ἡ σταθερότης τῶν πρώτων μαρτύρων! « Τὰ νήπια καὶ τὰ θηλάζοντα λειποψυχοῦσιν ἐν ταῖς πλατείαις τῆς πόλεως. Ζητοῦσιν ἄρτον παρὰ τῶν μητέρων αὐτῶν καὶ δὲν ὑπάρχει! » (1) Αἱ γυναῖκες αὐτοκτονοῦνται ἢ παρακαλοῦσι τοὺς συζύγους αὐτῶν νὰ φονεύσωσιν ἰδίαις χερσὶν αὐτὰς μᾶλλον παρὰ νὰ πέσωσιν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, τῶν ὁποίων, τὰ ἐνδύματα εἰσὶ μεμολυσμένα ὑπὸ τοῦ αἵματος τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν.

» Τίς ὀφθαλμὸς δὲν ἔκλαυσε διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν, τῆς Χίου καὶ τοῦ Μεσολογγίου; Ποία καρδία δὲν ἠσθάνθη οἶκτον βλέπουσα μυριάδας ὡραίων Ἑλληνίδων συρομένων ἐκτὸς τῆς προσφιλοῦς αὐτῶν πατρίδος, καὶ ἀπερχομένων μετὰ θλίψεως νὰ διέλθωσι βίον τεταλαιπωρημένον ἐντὸς τῶν αἰσχρῶν χαρεμίων τῶν Μουσουλμάνων; Καὶ ὅμως τὰ ἔθνη βλέπουσι ταῦτα ἀπαθῶς, καὶ καυχῶνται διὰ τὴν ἀπροσωληψίαν αὐτῶν! Ἐὰν πέσῃ ἡ Ἑλλὰς, θέλει εἶσθαι εἰς ὅλα τὰ χριστιανικὰ ἔθνη αἰώνιον αἶσχος! »

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ὁ συγγραφεὺς τοῦ μικροῦ τούτου πονήματος δὲν εἶναι ἐκ τῶν Διαμαρτυρομένων ἐκείνων, οἵτινες ἔχουσι μεν ἀδιακόπως ἀνὰ χεῖρας καὶ στόμα τὸ Εὐαγγέλιον τὸ παραγγέλλον τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἀδιαφοροῦσι δὲ διὰ τὴν σφαγὴν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Εὐαγγελίου τούτου, καὶ συνηγοροῦσι μάλιστα ὑπὲρ τῶν δημίων.

Πλὴν τῶν εἰδήσεων τούτων τὸ μικρὸν πόνημα περιέχει ὡς ἐπίμετρον καὶ ἄλλας τινὰς οὐχ ἧττον ἀξιομνημονεύτους· διότι εἰ καὶ σώζονταί τινες ἐξ αὐτῶν διεσκορπισμέναι, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἀμυδραὶ εἰς τὴν μνήμην τῶν πρεσβυτέρων ἐξ ἡμῶν, εἶναι ὅμως πάντη ἄγνωστοι πρὸς τοὺς νεωτέρους. Ὁμιλεῖ, παραδείγματος χάριν, περὶ τῶν εὐεργετημάτων τῶν σταλέντων ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Ἑλλάδα ἐν ὥραις στερήσεων καὶ ὀδύνης καὶ ἀπελπισίας, περὶ τῶν ἱδρυθέντων ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν σχολείων, περὶ τῶν παρ' αὐτῶν διανεμηθέντων βιβλίων, ἀβακίων, κονδυλίων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶναι μεγας, δημοσιεύει τὰς εὐχαριστηρίους ἐπιστολὰς τοῦ Κυβερνήτου, πολλῶν Ἀρχῶν καὶ ἰδιωτῶν, ὡς τοῦ Κωνσταντᾶ, Φαρμακίδου, Βάμβα, Κούμα καὶ ἄλλων, καὶ προσθέτει τὰς πρὸς τὰς Ἑλληνίδας κατανυκτικωτάτας ἐκείνας ἐπιστολὰς τῶν Ἀμερικανίδων, τὰς ὁποίας κλαίοντες ἀνέγνωμεν ἄλλοτε. Εἰ καὶ παρῆλθον ἔκτοτε τριάκοντα καὶ δύο ἔτη, ἀδύνατον

(1) Θρῆνος Ο'. 11—12.

ἀναγινώσκοντες ταύτας καὶ σήμερον νὰ μὴ δακρύσωμεν. Βεβαίως τὸ αἴσθημα τῆς φιλανθρωπίας καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ἦτο βαθύτατα κεχαραγμένον εἰς καρδίας, ἐξ ὧν ἔρρευσαν λόγοι ὡς οἱ ἑξῆς·

« Ἂν καὶ ἄγνωστοι πρὸς ὑμᾶς, δὲν εἴμεθα ὅμως ξέναι εἰς τὰ παθήματά σας. Ὁ Παντοκράτωρ σᾶς ποτίζει τὸ πικρὸν ποτήριον τῶν θλίψεων. Οἱ πατέρες, οἱ σύζυγοι καὶ οἱ υἱοί σας φονεύονται εἰς τὰς μάχας, σφάζονται ἀνηλεῶς, ἢ ἐκθέτουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

» Τινὲς ἐξ ἡμῶν, αἵτινες σᾶς στέλλομεν ταύτην τὴν ἐπιστολὴν, ἐστερήθημεν ὑπὸ τοῦ θανάτου τοὺς ἄνδρας μας· ἀλλ' ἐπετράπη εἰς ἡμᾶς νὰ ἐπαγρυπνήσωμεν ἐπ' αὐτῶν ἀσθενούντων καὶ συμπροσηυχήθημεν μετ' αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ἡμῶν πέραν τοῦ τάφου. Ἐδέχθημεν τοὺς τελευταίους αὐτῶν στεναγμούς· νῦν δὲ ἀπολαύομεν τὴν θλιβερὰν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ βλέπωμεν τὰς χλοερὰς ἰτέας τὰς φυτευθείσας ὑπὸ τῶν χειρῶν ἡμῶν, ἐξαπλούσας τοὺς κλάδους αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τόπου ὅπου ἀναπαύεται ἡ κόνις αὐτῶν. Ἀλλὰ σεῖς, φεῦ! οὐδεμίαν τῶν παραμυθιῶν τούτων ἔχετε· ἀλλ' ἐκαλέσθητε νὰ ὑποφέρητε πολυαρίθμους καὶ πολυπληθεῖς λύπας, τὰς ὁποίας εἰς τὴν εὐτυχῆ πατρίδα μας μόλις ἐννοοῦμεν.

» Θρηνοῦμεν τὰς συμφορὰς σας καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ συνεισφέρωμεν εἰς ἀνακούφισίν σας. Σᾶς κάμνομεν μίαν προσφορὰν ἥτις, ἂν καὶ μικρὰ ὡς πρὸς τὰς ἀνάγκας σας, θέλει δυνηθῆ ἴσως νὰ συνεισφέρῃ κατά τινα βαθμὸν εἰς ἀνακούφισιν τῶν παθημάτων σας. Ἐλπίζομεν ὅτι θέλομεν δυνηθῆ νὰ στείλωμεν πάλιν ἐκ του μέρους τούτου τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν καὶ ἄλλα βοηθήματα εἰς ἐνδύματα καὶ ζωοτροφίας κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα, διότι αἱ γυναῖκες διαφόρων τόπων πέριξ ἡμῶν καταγίνονται νὰ συνάζωσι συνδρομὰς, τὰς ὁποίας δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἑτοιμάσωσιν ἐγκαίρως διὰ τὴν παροῦσαν εὐκαιρίαν. Ὅλαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας μας αἰσθάνονται ἐπιθυμίαν νὰ συνεισφέρωσί τι εἰς βοήθειάν σας. Ἐκ τῶν ἐνδυμάτων τὰ ὁποῖα στέλλομεν, 120 κατεσκευάσθησαν εἰς σχολεῖον κορασίων ἐνταῦθα, τοῦ ὁποίου τὰ μέλη εὐχαρίστως ἀφιέρωσαν πολλὰς ὥρας τῶν διασκεδάσεών των εἰς τὸ ἀξιόλογον τοῦτο ἔργον. Τὰ τέκνα μας ἔκλαυσαν ἀκούσαντα τὴν διήγησιν τῶν συμφορῶν σας, καὶ χείλη βρεφῶν ἐψέλλισαν εὐχὰς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Οἱ λειτουργοὶ τῆς θρησκείας εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς ἐδεήθησαν τοῦ Κυρίου ὑπὲρ ὑμῶν. Ἀδελφαὶ ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει, συνιστῶμεν ὑμᾶς καὶ τὰ ὀρφανά σας εἰς τὸν Θεὸν ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν, εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εἶναι ὁ ἀνὴρ τῆς χήρας, ὁ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν καὶ ὁ ἐκδικητὴς τῶν καταδυναστευομένων. Εἰ δὲ καὶ δὲν θέλομεν συναπαντηθῆ ποτὲ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, θέλομεν ὅμως συναπαντηθῆ εἰς ἐκεῖνον τῆς αἰδίου μακαριότητος, ὅπου λύπη ποτὲ δὲν εἰσέρχεται, καὶ ὅπου ὁ Θεὸς θέλει ἐξαλείψει τὰ δάκρυα ἀπὸ πάντων τῶν ὀφθαλμῶν. » Καὶ ἀλλαχοῦ·

« Ἀδελφαὶ Χριστιαναί! χαίρομεν ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν θλίψεών σας διετηρήσατε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν αἵτινες ἐμπρέπουσιν εἰς τὸ ἡμέτερον φῦλον. Προσκαρτερήσατε, σᾶς παρακαλοῦμεν, εἰς τὴν ἀγαθὴν ταύτην ὁδόν. Ἐνσταλάξατε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τέκνων σας τὰς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀρετῆς, ἐνθυμούμεναι ὅτι ἐκ τούτου κατὰ μέγα μέρος κρέμαται ἡ μέλλουσα τῆς Ἑλλάδος εὐδαιμονία.

» Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους, ὅτι μετὰ νύκτα ἠθικοῦ σκότους καὶ δουλείας σχεδὸν τετρακόσια ἔτη διαρκέσασαν, ὁ ἀστὴρ τῆς ἐλευθερίας ἀνέτειλεν ἐπὶ τὴν καταδυναστευομένην πατρίδα σας.

» Εἴθε νὰ ταχύνῃ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς, μὴ καταπατουμένη πλέον ὑπὸ τοῦ ποδὸς τῆς Τουρκικῆς τυραννίας, θέλει ἐγερθῆ καὶ δείξει εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀρετὴν, ὡς ἤδη ἔδειξε καὶ τὴν δόξαν, τῶν ἀρχαίων αὐτῆς ἡμερῶν!

» Ἐλπίζοντες ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλουσιν ἀνταμειφθῆ ὅλοι οἱ ἀγῶνές σας διὰ τῆς σωτηρίας τῆς ἀγαπητῆς ὑμῶν πατρίδος, συνιστῶμεν ὑμᾶς πρὸς τὸν κοινὸν ἡμῶν Σωτῆρα, ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ ὁποίου σήμερον πάσχετε. »

« Ἀδελφαὶ καὶ φίλαι! προσθέτουσιν αἱ Ἀμερικανίδες τοῦ Χάρτφορδ, αἱ καρδίαι μας σπαράσσονται δι' ὑμᾶς· τερηθεῖσαι τοὺς προστάτας ὑμῶν ἕνεκα τοῦ πολέμου, καὶ ἀκαταπαύστως φοβούμεναι δεινὰ χείρονα καὶ τοῦ θανάτου, ἔχετε τὰς εὐχὰς ἡμῶν καθ' ὅλας τὰς περιπλανήσεις, τὰς στερήσεις καὶ τὰς θλίψεις σας.

» Διὰ τοῦ πλοίου τούτου (τὸ ὁποῖον εἴθε νὰ καθοδηγήσῃ ὁ Θεὸς ἀσφαλῶς εἰς τὰ παράλιά σας!) θέλετε λάβει μέρος τῶν ἀγαθῶν μὲ τὰ ὁποῖα αὐτὸς μᾶς εὐλόγησεν. Οἱ πτωχοὶ ἐξ ἡμῶν συνεισέφεραν κατὰ δύναμιν, καὶ τὰ μικρά μας παιδία ἱλαρῶς ἐβοήθησαν ὅπως τινὲς ἐξ ὑμῶν ἔχωσιν ἄρτον ἵνα φάγωσι, καὶ ἐνδύματα ἵνα φορέσωσιν. Ἐὰν ἐδύνασθε νὰ ἴδετε πῶς τὰ πρόσωπα τῶν μικρῶν ἡμῶν λάμπουσι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἀκτινοβολοῦσιν ὑπὸ χαρᾶς, παρακινοῦντων τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτῶν ἵνα ἐργασθῶσι μὲ τὰς βελόνας των ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος· ἐὰν ἐδύνασθε νὰ ἴδητε τὰς γυναῖκας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι διὰ τῶν κόπων αὐτῶν κερδαίνουσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν, βαλλούσας εὐχαρίστως τὸ λεπτὸν αὐτῶν εἰς τὸ ταμεῖόν σας, καὶ ὑπεξαιρούσας ὥρας ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀναπαύσεώς των ἵνα προσθέσωσιν ἔνδυμά τι δι' ὑμᾶς· ἐὰν ἐδύνασθε νὰ ἴδητε τὸ δραστήριον πνεῦμα τὸ ὁποῖον διεδόθη εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας μας, τοῦτο ἤθελεν ἀνακουφίσει πρὸς στιγμὴν τὰς ταλαιπωρίας σας.

» Εἴμεθα κάτοικοι ἑνὸς τόπου ἐκ τῶν μικροτέρων τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν, καὶ τὰ δῶρά μας ἐξ ἀνάγκης εἰσὶ πλέον περιωρισμένα τῶν δώρων τῶν μεγαλητέρων καὶ πλουσιωτέρων πόλεων. Ὅ,τι ἔχομεν ὅμως τὸ δίδομεν ἐν ὀνόματι τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν Σωτῆρος μετὰ τῶν εὐλογιῶν καὶ τῶν εὐχῶν ἡμῶν.

» Ὡς γνωρίζουσαι τὴν ἰσχὺν τῆς συμπαθείας, πόσον ὁπλίζει τὴν καρδίαν εἰς τὸ νὰ ὑπομένῃ, πόσον ἀποσπᾷ τὸ κέντρον ἀπὸ τῆς ὀδύνης, ἐγράψαμεν τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις ἵνα βεβαιώσωμεν ὑμᾶς ὅτι εἰς τὰ ἀπώτατα μέρη τοῦ τόπου ἡμῶν, ὡς καὶ εἰς τὰ ὑψηλὰ, ἐνθυμοῦνται ὑμᾶς μὲ οἶκτον καὶ φιλοστοργίαν.

» Ἀδελφαὶ καὶ φίλαι, τείνομεν τὰς χεῖράς μας πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ Χριστοῦ. Παρακαλοῦμεν ὅπως ὁ Σταυρὸς αὐτοῦ καὶ ἡ σημαία τῆς πατρίδος σας ὑψωθῶσιν ὁμοῦ ὑπὲρ τὴν ἡμισέληνον καὶ τοὺς μιναρέδας, ὅπως οἱ υἱοὶ ἡμῶν χαιρετίσωσιν ἀνορθωθεῖσαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ ἀνοικοδομήσωσι τὰ ἐρείπια τὰ ὁποῖα ὁ καταδυνάστης κατεπάτησε, καὶ ὅπως ὑμεῖς ἐπανερχόμενοι πάλιν εἰς τὴν οἰκιακὴν εὐδαιμονίαν δρέψητε ἐκ τῶν παρελθόντων κινδύνων καὶ συμφορῶν λαμπρότερον στέφανον διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ. »

Ἀλλὰ ποῦ σήμερον τὰ ὡραῖα, τὰ εὐαγγελικά, τὰ χριστιανικὰ ταῦτα αἰσθήματα ἐν τῇ Εὐρώπῃ! ἐπαλαιώθησαν, φαίνεται, καὶ αὐτὰ μετ' αὐτῆς, καὶ ὡς κόνις παρῆλθον συντριβέντα ὑπὸ τοὺς τροχοὺς τῶν ἀτμοκινήτων ἁμαξῶν καὶ τὰς ἕλικας τῶν ἀτμοπλοίων.

Πρὶν τελειώσω τὴν μικρὰν ταύτην ἀνάλυσιν, ὀφείλω νὰ καταδείξω καὶ ἄλλην ἀξιολογωτάτην συνδρομὴν τῶν Ὁμοσπόνδων Ἐπαρχιῶν τῆς Ἀμερικῆς πρὸς ἡμᾶς, ἀποδεικνύουσαν τὴν μεγίστην αὐτῶν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ὁ συγγραφεὺς τῆς *Συνοπτικῆς Ἐπιθεωρήσεως* δημοσιεύει συμβόλαιον ὑπογεγραμμένον ὑπὸ ὀκτὼ Ἀμερικανῶν, ἀναλαμβανόντων τὴν ἐν Ἀμερικῇ ἐκπαίδευσιν καὶ συντήρησιν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ Ἑλλήνων. Γενναῖον καὶ ὄντως μεγαλοπρεπὲς τὸ εὐεργέτημα!

OUVRANDRA FENESTALIS.

Τὸ περίεργον τοῦτο φυτὸν ἐγνωρίσθη εἰς τὴν νῆσον Μαδαγασκάρ, ἦτο δὲ γνωστὸν εἰς τὴν Βοτανικήν, ἀλλ' εἰς ξηρὰν κατάστασιν. Μεταφερθὲν τελευταῖον ὑπό τινος περιηγητοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, κηπεύεται εἰς Chelsea.

Τὸ κύριον χαρακτηριστικόν του εἶναι ὅτι τὰ φύλλα δὲν ἔχουσι τὸ ἀναμεταξὺ τῶν νεύρων διάχυμα, ὡς πάντα τὰ τῶν λοιπῶν φυτῶν φύλλα, ἀλλὰ μόνον τὰ νεῦρα, ὥστε τὰ φύλλα φαίνονται ὡς κιγκλίδες, καὶ διὰ τοῦτο ἐδόθη αὐτῷ τὸ ὄνομα fenestralis. Οἱ ἰδόντες τὸ περίεργον τοῦτο φυτὸν προσθέτουσιν ὅτι ἀνάγκη νὰ ἴδῃ τις αὐτὸ εἰς τὸν τόπον τῆς αὐξήσεώς του, καὶ παρατηρήσῃ τὰς ποικίλας κυματοειδεῖς τῶν φύλλων αὐτοῦ κινήσεις, ἵνα θαυμάσῃ τὴν ἀξιάγαστον καλλονὴν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν φύλλων τούτων.

Ξ. ΑΛΝΔΕΡΕΡ.

ΙΣΤΟΡΙΑ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων, χάριν τῶν πολλῶν ἐξεργασθεῖσα, ὑπὸ Κ. Παπαῤῥηγοπούλου.

—ooo—

Ὁ λαὸς ὁ μελετῶν καὶ γινώσκων τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, κρίνει σχεδὸν πάντοτε ἀσφαλέστερον καὶ ὀρθότερον περί τε τῶν παρόντων αὐτοῦ πραγμάτων, καὶ περὶ τῶν ὅρων τῆς προόδου, καὶ περὶ τῆς τύχης τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ. ΓΚΙΖΩΤΟΣ.

Ἡ ἱστορία αὕτη, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς δηλοῦται, δὲν συνετάχθη διὰ τοὺς σοφούς, οὔτε ἔχει ἐπιστημονικήν τινα ἀξίωσιν· ἀλλ' ἐφιλοπονήθη ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ καταστήσῃ, ὅσον ἐνδέχεται ἀρελῶς καὶ εὐκρινῶς, γνωστὰ εἰς τοὺς πολλοὺς τὰ κυριώτατα γεγονότα τῆς πατρίου ἡμῶν ἱστορίας, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων, καὶ τὰ ἐξαγόμενα ἀπὸ τῶν γεγονότων τούτων πρακτικὰ διδάγματα, ἠθικά τε καὶ πολιτικά.

Διηρέθη δὲ ἡ ὅλη αὕτη ἱστορία εἰς δεκαπέντε βιβλία τὰ ἀκόλουθα·

Βιβλίον Πρῶτον.=*Χρόνοι μυθικοί.*
» Δεύτερον.—*Πρῶτοι ἱστορικοὶ χρόνοι.*
» Τρίτον. — *Μηδικοὶ πόλεμοι καὶ Ἀθηναίων ἡγεμονία.*
» Τέταρτον. — *Πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ Σπάρτης ἡγεμονία.*
» Πέμπτον. — *Θηβαίων ἡγεμονία καὶ παρακμὴ τοῦ πρώτου ἑλληνισμοῦ.*
» Ἕκτον. — *Μακεδονικὸς Ἑλληνισμός. Φίλιππος καὶ Ἀλέξανδρος.*
» Ἕβδομον. — *Μακεδονικὸς Ἑλληνισμός. Οἱ Διάδοχοι.*
» Ὄγδοον.—*Ρωμαϊκὴ Κυριαρχία.*
» Ἔνατον. — *Ἐξελληνισμὸς τοῦ Ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους.*
» Δέκατον. — *Βυζαντινὸς Ἑλληνισμός. Εἰκονομάχοι βασιλεῖς.*
» Ἑνδέκατον. — *Βυζαντινὸς Ἑλληνισμός. Μακεδονικὴ δυναστεία.*
» Δωδέκατον. — *Βυζαντινὸς Ἑλληνισμός. Κομνηνοί.*
» Δεκατοντρίτον. — *Φραγκικὴ Κυριαρχία, Παλαιολόγοι.*
» Δεκατοντέταρτον. — *Τουρκικὴ Κυριαρχία.*
» Δεκατοντπέμπτον. — *Ὁ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνισμός. Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις.*

Τὰ δεκαπέντε ταῦτα βιβλία θέλουσιν ἀπαρτίσει 3 τόμους, ὧν ἕκαστος περιλαμβάνων 35—40 τυπογραφικὰ φύλλα, τιμᾶται δραχμῶν 10. Ἕκαστον βιβλίον θέλει ἐκδίδεται ἅμα ἐκτυπούμενον, οἱ δὲ συνδρομηταὶ θέλουσι προκαταβάλει, λαβόντες μὲν τὸ πρῶτον βιβλίον, τὴν τιμὴν τοῦ πρώτου τόμου, λαβόντες δὲ τὸ ἕκτον, τὴν τοῦ δευτέρου τόμου, λαβόντες δὲ τὸ ἑνδέκατον, τὴν τιμὴν τοῦ τρίτου τόμου.

Κατὰ πᾶσαν δεκαήμερον θέλει ἐκδίδεται ἀνὰ ἓν βιβλίον· τὸ δὲ πρῶτον δημοσιεύεται τὴν 1 Ὀκτωβρίου τοῦ τρέχοντος ἔτους.

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΣΟΜΜΑΡΙΠΑ ΕΝ ΑΙΓΑΙΩ ΠΕΛΑΓΕΙ (*

Λέων Δὲ Σομμαρίπα ἐν Βερώνῃ
1263. † 1291.

Λεονέλλος.

Ματθαῖος.
Σύζυγος· Κωνστάντζα Δ' Ἔστε.

Φραγκῖσκος, κληρικός.
1389.

Νικολώς. 1387.
συζευχθεὶς - - - θυγατέρα τοῦ Φραγκίσκου Πευϊλάκκουα.

Γάσπαρος Δὲ Σομμαρίπα.
1376. 1390, 1402.
Σύζυγος. Μαρία Σανούδη, δυνάστις Ἄνδρου. 1371—1384
Κυρία τριτημορίου τῆς Εὐβοίας 1385—1426.
Δυνάστι Πάρου καὶ Ἀντιπάρου 1389—1414. † 1426.

Θυγάτηρ
ὑπανδρευθεῖσα Φραγκῖσκον Γεωργίου

Λέων
νυμφευθ.ὶς - - - θυγατέρα Γεωργίου Γαρτζώνη.

Διωνεὺς
τιμαριοῦχος τοῦ ἱπποτικοῦ κτήματος Βωλάτι ἐν Κρήτῃ.
Σύζυγος - - - θυγάτηρ Φραγκίσκου Βενιέρ.

Φιωρέντζα. 1418.
Δυνάστις Ἀντιπάρου. † 1437.
Σύζυγος Ἰάκωβος Α' Κρῖσπος δοὺξ Νάξου. † 1418.

Νικολώς. 1423.
1427.

Χρυσῖνος Α. 1402. 1403.
Δυνάστης Πάρου 1414-1420. καὶ 1423-1462.
Δυνάστης Ἀντιπάρου 1437-1439.
Κύριος τριτημορίου τῆς Εὐβοίας 1431-1462.
Δυνάστης Ἄνδρου 1440-1462. † 1462.

Γαλεάτζος.
1423.

Ἀνδρέας νυμφευθεὶς - - - θυγατέρα τοῦ Θεοδώρου Νάνη.

Βαρθολομαῖος.

Γιρόλαμα
ὑπανδρευθεῖσα τὸν Δὰ Κούσπω.

Δωρέντζος.

Τέσσαρα ἄλλα τέκνα.

Φραγκῖσκος
νυμφευθεὶς - - - θυγατέρα τοῦ Δὰ Μολίνω

Λέων 1463.
νυμφευθεὶς - - - θυγατέρα τοῦ Καταρίνου Δράκοντος Ζένου.

Κιάρα, συζευχθεῖσα 1439 τὸν Θωμᾶν Πέτρου Ζένον. † 1504.

Μαρία, δυνάστις Ἀντιπάρου.
ἀπὸ τοῦ 1439. † πρὸ τοῦ 1446.
Σύζυγος 1439 Ἰωάννης Λωρεδάνος ὅ;τις χηρεύσας ἐνυμφεύθη 1446 τὴν Οὐαλεντίαν Κρίσπην θυγατέρα Νικολὼ Κρίσπου τοῦ δυνάστου τῆς Θήρας, 1460.

Θυγάτηρ, κληρονίμος τῆς Ἀντιπάρου. 1473, 1486.
Σύζυγος Φραγκῖσκος Κρῖσπος δυνάστης Ἴου καὶ Θηρασίας.

Νικολὼς Α'
κτηματίας ἐν Εὐβοίᾳ τριάρχης Εὐβοίας 1462-1470. δυνάστης Πάρου ἀπὸ τοῦ 1482-1490. 1502. † περὶ τὰ 1503.
α) σύζυγος· 1455. - - - θυγάτηρ Σεγούνδου Δὰ Πέσαρω.
β) σύζυγος 1502. - - - θυγάτηρ τοῦ Δομινίκου Ζεντάνη, ἐξαναϋπανδριυθεῖσα κατὰ τὸ 1507 τὸν ἔγγονον τοῦ ἀνδρός της ἐκ πρώτης γυναικὸς Νικολὼν τὸν Β' Βενιέρ.

Κιάρα. 1475.

Δομίνικος
δυνάστης Ἄνδρου 1462-1466.
σύζυγος Ἀδριάνα Κρίσπη θυγάτηρ τοῦ δουκὸς Ἰωάννου τοῦ Β' Κρίσπου τῆς Νάξου.

Ἰάκωβος, ζῶν ἐν Εὐβοίᾳ.

Ἀλέξανδρος ἐν Εὐβοίᾳ.

Θυγάτηρ
ὑπανδρευθεῖσα 1466.
τὸν Φραγκῖσκον Κορνάρον.

Θυγάτηρ
ὑπανδρευθεῖσα 1464
τὸν Πέτρον Βαρβαρῖγον.

Θυγάτηρ
ὑπανδρευθεῖσα 1469
τὸν Ἰωάννην Μωροζίνην.

(*) Ὅρα Φυλλάδ. 251, στλ. 225.

Θυγάτηρ - - -

Φιωρέντζα
1479. 1518.
ἔχουσα ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς Πάρου ἀπὸ τοῦ 1518.
δυνάστις Πάρου 1520.
παραχωρεῖ τὴν νῆσον τῷ υἱῷ της, τῷ ἐκ τοῦ συζύγου της Ἰωάννου Φραγκίσκου Βενιέρ δυνάστου τῶν Κυθήρων.
1500. † 1518.

Χρυσῖνος.
δυνάστης Πάρου
ἀρραβωνισθεὶς τὴν Κανδιάναν Λουίγη Κόκκου
1513. † 1518.
νυμφ υθεὶς μετέπειτα τὴν Μαρίαν Βενιέρ. 1518. 1537.

θυγάτηρ, ὑπανδρευθεῖσα τὸν Λουίγην Βενιέρ.

Θυγάτηρ

Θαδδαία Σομμαρίπα.
σύζυγος· Ἰανούλης Γοτζαδίνης δυνάστης Κέω 1468. 1499. 1509.

Ἰωάννης
δυνάστης Ἄνδρου
1466-1468, † 1468.

Χρυσῖνος Β'
δυνάστης Ἄνδρου
1468-1500.

Φραγκῖσκος
δυνάστης Ἄνδρου.
1506-1507. 1519. 1520.

Ἰάκωβος

Ἰωάννης. 1511.
1514. 1521.

Νικολὼς Β' Βενιέρ. 1507.
Δυνάστης Πάρου 1520-1531. † 1531.
σύζυγος 1507 - - - θυγάτηρ τοῦ Δομινίκου Ζεντάνη, νέα χήρα τοῦ πάππου του Νικολὼ Α' Σομμαρίπα τῆς Πάρου.

Καικιλία Βενιέρ.
ἔχουσα ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς Πάρου ἀπὸ τοῦ 1531.
† πρὸ τοῦ 1543.
σύζυγος 1531 Βερνάρδος Σαγρέδος δυνάστης Πάρου 1536-1537, λαβὼν εἰς δευτέραν σύζυγον 1544 τὴν Καμίλλαν Φραγκίσκου Μιχιέλη, † 1603.

Νικολὼς, δυνάστης Ἄνδρου.
περίπου ἀπὸ τὰ 1500. † 1506.

Βέρτερος
δυνάστης Ἄνδρου.
1514-1523. † 1523.

Γάσπαρος.
1486.

Θυγάτηρ
ὑπανδρευθεῖσα 1521
τὸν Μαρκαντώνιον Ἰωάννου Φραγκίσκου Βενιέρ.

Πολύμνιος.
1514. 1520.
1521.

Χρυσῖνος Γ'.
δυνάστης Ἄνδρου 1523.
1530. 1537. 1538.
Σύζυγος· Καντιάνα Ζένου.

Ἀδριάνα.
σύζυγος Λουίγης Βέμβος.

Θυγάτηρ.

Δομίνικος.

Θυγάτηρ
σύζυγος 1486.
Δομίνικος Μάρκου Νικολὼ Ζεντάνη.

Κιάρα Σομμαρίπα.
Σύζυγος· 1360 Φραγκῖσκος Μιχιέλης
† 1399. 22 Νοεμβρίου.

Ἰωάννης Φραγκῖσκος
δυνάστης Ἄνδρου 1360.
διωχθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων 1366.
σύζυγος· Θαδδαία Κρίσπη θυγάτηρ τοῦ δουκὸς Ἰωάννου Δ' Κρίσπου τῆς Νάξου.

Χρυσίνα Καντιάνα
(κατ' ἄλλους Καικιλία)
σύζυγος Ἰακώβου Δ' Κρίσπου, τελευταίου δουκὸς τοῦ Αἰγαίου
† 1576.-

Νικολώς.

Ἰάκωβος.

Χρυσῖνος. (1581)

Νικολώς.

Μάρκος

Φραγκῖσκος.
νυμφευθεὶς τὴν Μαργκρίταν Λωρεδάνου.

Ἰωάννης Πολύμνιος.

Ἰάκωβος.

Χρυσῖνος.

Χρυσῖνος. 1670. 1671. 1687.
νυμφευθεὶς τὴν Ἀδριάναν, θυγατέρα Χρυσίνου Κορωνέλλου.

Φίλιππος.

Ἰωάνν. Πολύμνιος.

Νικολώς.

Χρυσῖνος.

Βονιφάτιος.

Μάρκος.

Φραγκῖσκος. 1687.

Θυγάτηρ
ὑπανδρευθεῖσα τὸν Ἰάκωβον Κονοῦλαν. 1687.

Ἀντώνιος. γεννηθεὶς περὶ τὸ 1671.
1688. 1699.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΟΜΟΙΟΤΗΣ. Ἐν τινι τῶν Βιβλιοθηκῶν τῶν Παρισίων εὑρίσκεται χειρόγραφον, ἐν ᾧ λέγεται ὅτι οἱ κόμητες Λινεβίλλης καὶ Ὠτρικοὺρ, ἀδελφοὶ δίδυμοι, εἶχον τοσαύτην ὁμοιότητα, ὥστε ὅτε ἐφόρουν τὰ αὐτὰ ἐνδύματα, καὶ τοῦτο ἔπραττον πολλάκις χάριν διασκεδάσεως, οἱ ὑπηρέται αὐτῶν δὲν ἐδύναντο νὰ τοὺς διακρίνωσιν. Εἶχον τὸν αὐτὸν τόνον τῆς φωνῆς, τὸ αὐτὸ βάδισμα, τὸ αὐτὸ ἦθος· τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ὁμοιότης τῶν, ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ σύζυγοί των πολλάκις ἠπατῶντο. Ἀμφότεροι ἦσαν ἴλαρχοι τοῦ ἱππικοῦ, καὶ πολλάκις ὁ εἷς διώκει τὴν μοίραν τοῦ ἑτέρου, χωρὶς οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἱππεῖς νὰ ὑποπτεύσωσι τὴν ἀλλαγήν.

Ὁ κόμης Ὠτρικοὺρ κατηγορήθη ποτε ἐπὶ ἐγκλήματι, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ τῷ στερήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Τί ὅμως ἔπραξεν ὁ ἀδελφός του; Δὲν ἀπεχωρίσθη πλέον ἀπὸ αὐτὸν, οὔτε τὸν ἀφῆκε νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας χωρὶς νὰ τὸν συνοδεύσῃ. Καὶ ὁ φόβος μὴ συλληφθῇ ὁ ἀθῶος ἀντὶ τοῦ ἐνόχου, ἐμηδένισε τὴν κατὰ τοῦ κόμητος Ὠτρικοὺρ κατηγορίαν.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Λινεβίλλης ἐκάλεσε κουρέα ἵνα ξυρίσῃ αὐτόν. Μόλις δὲ ἐξύρισε τὸ ἓν μέρος, καὶ ὁ κόμης προφασισθεὶς ἀναγκαίαν ὑπόθεσιν εἰσῆλθεν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο κεκρυμμένος ὁ Ὠτρικοὺρ· Οὗτος ἐνδυθεὶς τὸ ἱμάτιον τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ προσκολλήσας τὸ προσόψιον εἰς τὸν λαιμόν του ἦλθε καὶ ἐκάθησεν εἰς τὴν ἕδραν, τὴν ὁποίαν ἀφῆκε πρὸ μικροῦ ὁ Λινεβίλλης. Ὁ κουρεὺς ἐπεχείρησε νὰ τὸν ξυρίσῃ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος· ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς του ὅτε ἴδε τὸν πώγωνα ἀναφυέντα ἐν ἀκαρεῖ! Μὴ ἀμφιβάλλων πλέον ὅτι ἦτο δαίμων ὁ ξυριζόμενος ἀφῆκε δυνατὴν φωνὴν καὶ ἐλειποθύμησεν. Ἐνῷ δὲ ἐνησχολοῦντο νὰ τὸν ἐπαναφέρωσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις του, ὁ κόμης Ὠτρικοὺρ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ ὁ Λινεβίλλης ἡμιξυρισμένος ἐπανέλαβε τὴν θέσιν του. Νέα ἔκπληξις κατέλαβε τὸν κουρέα· ἐνόμιζεν ὅτι ὠνειρεύετο, οὔτε ἐπείθετο περὶ τῆς ἀληθείας, ἐὰν πρῶτον δὲν ἐψηλάφει ἀμφοτέρους τοὺς ἀδελφούς.

Ἀλλὰ καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἠθικὴ συμπάθεια δὲν ἦτο μικροτέρα· ἐὰν ὁ εἷς ἐπληγόνετο, ὁ ἕτερος ᾐσθάνετο πόνους, καὶ ἔπασχον ἐπίσης ἀμφότεροι. Το δὲ θαυμασιώτερον εἶναι, ὅτι συχνάκις ὠνειρεύοντο τοὺς αὐτοὺς ὀνείρους. Καθ' ἣν ἡμέραν προσεβλήθη ἐν τῇ Γαλλίᾳ ὁ Ὠτρικοὺρ ὑπὸ κακοήθους πυρετοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ ἀπέθανεν, ὁ Λινεβίλλης ᾐσθάνθη ἐν Βαυαρίᾳ τὸν αὐτὸν πυρετὸν καὶ ἤθελεν ὡσαύτως ἀποθάνει, προσθέτει τὸ χειρόγραφον, ἐὰν δὲν ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν τῆς Θεοτόκου.

ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ. Παρὰ τοῖς Ἄραψιν ἡ φιλοξενία ἔχει χαρακτῆρα ἱερόν. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀσύλου εἶναι ἀπαραβίαστον. Ξένος ἢ καὶ πολέμιος ἅμα ἐλθὼν εἰς σκηνὴν Βεδουΐνου, θεωρεῖται ἱερός. Ἀφ' οὗ ὁ Ἄραψ συναινέσῃ νὰ φάγῃ *ἄρτον καὶ ἅλας* μετὰ τοῦ ξένου οὐδεὶς δύναται νὰ ἐπιβουλεύσῃ αὐτὸν οὔτε αὐτὴ ἡ ἰσχὺς τοῦ Σουλτάνου δύναται ν' ἀποσπάσῃ φυγάδα ἀπότινος φυλῆς, ἐκτὸς ἐὰν ἐξολοθρεύσῃ ὁλόκληρον αὐτήν.

Ἐπὶ τῶν καλιφῶν, ὅταν Ἀβδαλὰχ ὁ *αἱμοχαρὴς* ἔπνιξεν ὅσους ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Χομμιὰχ ἠδυνήθη νὰ συλλάβῃ, εἷς ἐκ τούτων ὀνομαζόμενος Ἰβραΐμ, υἱὸς τοῦ Σουλιμὰν, διέφυγεν εὐτυχῶς τὴν σφαγὴν, ἀπελθὼν εἰς Ἰούφαν μετημφιεσμένος. Μὴ γνωρίζων δὲ κάνένα, εἰς ὃν νὰ ἐμπιστευθῇ, εἰσῆλθε κατὰ τύχην εἰς στεὰν μεγάλης οἰκίας καὶ ἐκάθησε. Μετ' οὐ πολὺ φθάνει καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ἀκολουθούμενος ὑπὸ πολλῶν θεραπόντων, καὶ ἰδὼν τὸν ξένον, ἠρώτησεν αὐτὸν ποῖος ἦτο. « Δυστυχὴς, εἶπεν ὁ Ἰβραΐμ, ὅστις ἐζαιτεῖται παρ' ὑμῶν ἄσυλον. » Ὁ Θεὸς ἂς σὲ ἔχῃ ὑπὸ τὴν σκέπην του, λέγει ὁ οἰκοδεσπότης, εἴσελθε ἐν εἰρήνῃ.

Ὁ Ἰβραΐμ ἔζησε πολλοὺς μῆνας ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ χωρὶς ὁ οἰκοδεσπότης νὰ ἀπευθύνῃ ἄλλην ἐρώτησιν εἰς αὐτόν. Ἀλλ' οὗτος βλέπων αὐτὸν ἐξερχόμενον καθ' ἑκάστην ἔφιππον καὶ ἐπανερχόμενον τὴν αὐτὴν ὥραν, ἐτόλμησέ ποτε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ περὶ τούτου. — Ἔμαθον, ἀπεκρίθη ὁ πλούσιος οἰκοδεσπότης, ὅτι ἄνθρωπός τις ὀνομαζόμενος Ἰβραΐμ, υἱὸς τοῦ Σολιμὰν εἶναι κεκρυμμένος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· οὗτος ἐφόνευσε τὸν πατέρα μου καὶ θέλω νὰ τὸν τιμωρήσω διὰ ταυτοπαθείας.

Μετὰ τὴν ἀπάντησιν ταύτην ὁ Ἰβραΐμ, ὡς καλὸς μουσουλμάνος, ἀνεγνώρισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔστελλεν αὐτὸν ἐπίτηδες· παραδοὺς λοιπὸν ἑαυτὸν εἰς τὸν θάνατον, εἶπεν· — Ὁ Θεὸς προστατεύει τὴν ὑπόθεσίν σου, τὸ θῦμά σου εἶναι πρὸ τῶν ποδῶν σου.

Ὁ οἰκοδεσπότης ἐκπλαγεὶς, ἀπεκρίθη· — Ὦ ξένε, βλέπω ὅτι ἡ δυστυχία σὲ κατσμαστίζει καὶ ὅτι ἀηδιάσας τὴν ζωὴν ζητεῖς μέσον δι' οὗ ν' ἀπολεσθῇς. — Δὲν σὲ ἀπατῶ, εἶπεν ὁ Ἰβραΐμ, ὁ πατήρ σου ἦτο τοιοῦτος, ἠφηντήθημεν εἰς τὸ δεῖνα μέρος, καὶ ὁ θάνατός του συνέβη κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

Τότε σπασμοὶ τρομεροὶ κατέλαβον τὸν οἰκοδεσπότην· οἱ ὀδόντες του ἔτριζον ὡς ὁ πάσχων ὑπὸ ῥίγους πυρετοῦ, οἱ ὀφθαλμοί του ἐσπινθηροβόλουν τρόμον καὶ ἐπλήσθησαν δακρύων. Ἔμεινε καιρόν τινα ἔχων προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς χαμαί· ἔπειτα στραφεὶς πρὸς τὸν Ἰβραΐμ· — Αὔριον, λέγει, ἡ τύχη τοῦ πατρός μου θέλει σὲ εὕρει. Ἀλλὰ πῶς νὰ παραβιάσω τὸ ἄσυλον τῆς οἰκίας μου; Δύστυνε ξένε, φύγε ἔμπροσθέν μου· λάβε ἑκατὸν φλωρία καὶ ἔξελθε ταχέως, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ σὲ ἴδω.